

TUUSNIEMEN KUNTA

TILINPÄÄTÖS 2023

Kunnanhallitus 27.3.2024 § 62

Kunnanvaltuusto 10.6.2024 § 24

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMINTAKERTOMUS

Lyhyt historia	1
Kunnanjohtajan katsaus	2
Kunnan hallinto	3 – 6
Yleinen kehitys	7 – 8
Väestö 2014 – 2023	9
Talouden ja toiminnan toteutuminen	10 – 23
Kunnan talouden tasapaino, rahoitusasema ja tuleva kehitys	24 – 25
Laskelmat ja tunnusluvut	26 – 36

2. TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMINEN

Kunnan strategiset tavoitteet	37
Keskusvaalilautakunta	40
Tarkastuslautakunta	41 – 42
Keskushallinto	43 – 55
Sivistyslautakunta	56 – 64
Tekninen lautakunta	65 – 73
Investoinnit	74 – 78
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	79 – 80
Tuloslaskelman toteutuminen	81
Rahoitusosan toteutuminen	82

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma	83
Rahoituslaskelma	84
Tase	85 – 86
Konsernituloslaskelma	87
Konsernirahoituslaskelma	88
Konsernitase	89 - 90

4. LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	91 – 94
Tuloslaskelman liitetiedot	94 – 97
Taseen liitetiedot	98 – 108

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

Vesihuoltolaitos: kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö	109 – 120
Asuntojen vuokraustoiminta	121

6. HENKILÖSTÖKERTOMUS

Henkilöstökertomus	122 – 129
--------------------	-----------

7. LUETTELOT JA SELVITYKSET

Tilinpäätöksessä käytetyt tositelajit ja kirjanpitokirjat	130
---	-----

8. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Tilinpäätöksen allekirjoitus	131
Tilinpäätösmerkintä	132

TUUSNIEMEN LYHYT HISTORIA

Tuusniemen kunta sijaitsee Koillis-Savossa Savon itärajalalla, suuren, puhdasvetisen, saarista ja niemistä rikkaan Juojärven kahtia halkaisemana ja on alunperin kuulunut vuonna 1547 perustettuun Tavinsalmen hallinto- ja kirkkopitäjään, joka nykyään tunnetaan nimellä Kuopion kaupunki.

Täyssinän rauha

Vuonna 1570 alkoi Ruotsi-Suomen ja Venäjän välillä sota Käkisalmen läänin omistuksesta ja Viron herruudesta. Tuusniemen alue säilyi sodan kauhuilta, koska täällä ei silloin vielä ollut varsinaista asutusta. Sota kesti 25 vuotta ja rauha solmittiin Täyssinä-nimisessä kylässä Inkerinmaalla toukokuun 18. päivänä 1595. Raja tuli kulkemaan Suomenlahden pohjukasta Siitariojen suulta Karjalan kannaksen halki Puruveteen ja Juojärvessä olevaan Jäätsalon saareen ja sieltä suoraan Ohtaansalmeen.

Historiallisena jäänteenä rajankäynnistä on Ohtaansalmen pohjoisrannalla rajamerkinä kalliopaasi, missä kiveen kaiverrettuna on vuosiluku 1595, kolme kruunua, ortodoksinen risti sekä nimimerkkejä, jotka edustivat suomalaisen rajavaltuuskuntaan kuuluneita sotapäälliköitä.

Kylien muodostuminen

Tuusniemen vanhin asutus lienee ollut Tuusjärvellä kirkonkylältä 15 km Kuopioon päin. Erään käräjöpöytäkirjan mukaan on Riistaveteen rajoittuvalla osalla ollut pysyvät tilusrajat jo vuonna 1480. Sen sijaan Täyssinän rauhasta huolimatta itäosa Tuusniemeä asutettiin vasta 1600-luvun alkuvuosikymmenillä. Tämä johtui monista Vienan-Karjalasta tehdyistä hyökkäyksistä, joita rauhan solmimisesta huolimatta tehtiin Savoan runsaasti. Asiakirjoista selviää, että "Tuusniemen kylä" on sisältänyt ainakin neljä nykyistä kylää: Ohtaanniemi, missä mainitaan Mikkolan talo 1633, Kiukoonniemi, missä Kiukoolan talossa isännöi Matti Mustonen vuodesta 1621 lähtien, Juurikkamäki, missä erään isäntäluettelon mukaan Mäkelä-niminen talo on ollut olemassa Olli Räsäsen perustamana vuodesta 1611. Lisäksi neljäntenä kylänä on ollut nykyisen kirkonkylän tienoot.

Isonjaon jälkeen oli Tuusniemellä 23 kylää, joita olivat mm. Enonsalo, Hauranki, Juojärvi, Juurikkamäki, Kartansalo eli nykyinen Kosula, Kiukoonniemi, Litmaniemi, Melaniemi, Miettälä, Tuusniemi, Vehmersalmi ja Viitamäki. Tuusniemi oli ollut aina 1700-luvulle saakka erämaa-alueita runsaasti riistamaineen ja kalaisine järvineen. Sellaisena se vanhastaan on ollut myös rantasalmelaisten erämaita. Esim. Tuusjärvi kuului vielä 1800-luvun alussa Rantasalmeen.

Nimen synty

Tuusniemeläisten keskuudessa kiertää perimätietona tarina, että Tuusniemi on saanut nimensä Duus-nimisestä sotamiehestä, joka oli karannut armeijasta ja asettunut asumaan nykyisen kirkonkylän kohdalla Juojärvessä sijaitsevaan niemeen. Todennäköisesti me tuusniemeläiset olemme saaneet pitäjämme nimen sekä muita tuus-alkuisia nimiä rantasalmelaisilta, joiden nautinta-alueita nämä tienoot ovat aikanaan olleet. Rantasalmellakin on Tuusmäki ja Tuusjärvi. Muutoin "tuus" on vanhaa ruotsia.

Kunta muodostuu

Kappeliseurakuntana Tuusniemi pysyi vuoteen 1855, jolloin se heinäkuun 24. päivästä lähtien muodosti oman kirkkoherrakunnan eli oli keisarillisella majesteetilla määrätty "keisarin pitäjäksi". Keisarillinen majesteetti oli helmikuun 6. päivänä 1865 antanut "armollisen asetuksen" kunnallishallituksesta maalla. Tuusniemen miehet kokoontuivat marraskuussa 2. päivänä 1867 päättämään seurakunnan valitseman komitean laatimien kuntasääntöjen hyväksymisestä ja kunnanhallituksen asettamisesta. Tuusniemeläisten vastustuksesta huolimatta lääninhallitus päätöksellään maaliskuun 27. päivä 1868 asetti Tuusniemelle kunnanhallituksen 1.1.1870 alkaen. Käydyissä kunnanhallituksen vaaleissa eniten ääniä sai ruushollari E.J. Ruuth ja niin hänestä tuli Tuusniemen kunnanhallituksen ensimmäinen puheenjohtaja ja ajan tavan mukaan hän oli myös ensimmäinen kunnanjohtaja.

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Vuosi 2023 sujui Tuusniemen kunnassa toiminnallisesti tyydyttävästi, mutta taloudellisesti heikosti. Tilinpäätöksen lukujen vertailussa edellisvuoteen nähden on syytä ottaa huomioon, ettei tilinpäätös ole edellisvuoteen nähden vertailukelpoinen. Syynä vertailukelvottomuuteen on kunnan järjestämistävuoteen vuoden 2023 alussa poistuneet sosiaali- ja terveystaloudelliset sekä alueellinen palo- ja pelastustoimi. Lisäksi tilinpäätös sisältää noin 0,35 miljoonan euron suuruisen pakollisen varauksen aluepelastuslaitoksen pelastajien varallaolokorvauksiin liittyvään riitaan, jonka käsittely on vielä tuomioistuimissa osittain kesken.

Vuoden 2023 muutetussa talousarviossa varauduttiin lähes 1,6 miljoonan euron alijäämään ja kunnan alijäämä toteutui lähes 1,1 miljoonan euron suuruisena. Merkittävänä selittävinä tekijöinä alijäämääseen tilinpäätökseen ovat peruspalvelujen valtionosuuden negatiivisuus, lähes 0,9 miljoonaa euroa, mikä on painanut kaikki valtionosuudet yhteensä lähes 0,1 miljoonaa euroa negatiivisiksi, sekä edellä mainittu noin 0,35 miljoonan euron suuruisen pakollinen varaus pelastajien varallaolokorvauksiin osalta. Käytännössä tilinpäätöksen toteutumisen muutettua talousarviota suurempaan selittää toimintatuottojen ylittyminen 0,4 miljoonaa euroa. Toimintatuotoista etenkin myyntituotot ylittivät. Vuoden 2019 aikana on Perlacon Oy:n konsulttien tuella laadittu kuntaan talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2019 - 2022. Tästä huolimatta kunnan talous on jäänyt epätasapainoon, joten vuonna 2023 on kuntaan laadittu edellisen suunnitelman pohjalta talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 - 2026. Kunnan talouden epätasapaino edellyttää koko kuntaorganisaatiolta tiukkaa talouskuria ja jatkuvaa talouden tasapainottamiskeinojen hakemista, mutta etenkin kunnan tulopohjan vahvistamista.

Kunta nosti vuoden 2023 aikana talousarviolainaa 1,0 miljoonaa euroa. Vanhoja talousarviolainoja lyhennettiin lyhennyssuunnitelman mukaisesti 0,45 miljoonaa euroa, joten nettona kunnan lainakanta kasvoi 0,55 miljoonaa euroa.

Kunnan palvelurakenteessa tapahtui merkittävä muutos, kun kunnan omana toimintana järjestetyt sosiaalipalvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämistävuoteen. Kuopin kaupungin vastuukuntasopimuksen perusteella järjestettyjen perusterveyshuollon ja aluepelastuslaitoksen palvelujen siirtyminen ei heijastunut kunnan palvelurakenteeseen yhtä voimakkaasti, koska näiden palvelujen tuottamiseen tarvittava henkilöstö oli Kuopin kaupungin henkilöstöä.

Vuoden 2023 aikana käynnistyi kunnassa TE-palvelu-uudistuksen valmistelu. Työ- ja elinkeinopalvelut siirtyivät uudistuksessa valtion vastuulta kuntien vastattavaksi vuoden 2025 alusta lähtien. Valmistelu saateetaan päätökseen vuoden 2024 aikana. Toinen merkittävä kunnan toimintoja koskeva prosessi oli kunnan ICT-palveluntuottajan vaihdos ja siihen liittyvä valmistelutyö. Palveluntuottajan vaihdos toteutettiin 1.8.2023 ja palveluntuottajan vaihdokseen liittyviä toimenpiteitä toteutettiin vielä koko loppuvuoden ajan.

Investoinnit saatiin tehtyä pääosin suunnitellusti. Tarpeellisia ja perusteltuja investointeja kunnan elinvoiman lisäämiseksi on edelleen syytä jatkaa. Investoinnit vaativat kuitenkin jatkossakin tarkkaa harkintaa ja priorisointia, jotta nettoinvestointien kokonaisuus vastaa kunnan muuttunutta taloudellista kantokykyä. Hyvinvointialueiden aloituksen myötä kuntien rahavirrat heikkenivät voimakkaasti, millä on merkittävä heijastuma muun muassa kuntasektorin investointikykyyn.

Henkilöstön lisäksi haluan kiittää myös kunnan luottamushenkilöitä ja kaikkia yhteistyökumppaneita hyvästä yhteistyöstä.

Timo Kiviluoma
kunnanjohtaja

KUNNAN HALLINTO

Tuusniemen kunnanvaltuuston jäsenmäärä on 17 ja kunnanhallituksen 7. Merkittävimpien lautakuntien jäsenmäärä on 5, tarkastuslautakunta 3 ja keskusvaalilautakunta 5 jäsentä.

Kunnanvaltuuston ja hallituksen poliittiset voimasuhteet olivat:

	<u>Kunnanvaltuusto</u>	<u>Kunnanhallitus</u>
Keskusta	8	3
Kokoomus	1	1
SDP	2	1
Vasemmistoliitto	3	1
Kristillisdemokraatit	-	-
Perussuomalaiset	3	1
Vihreät	-	-

Kunnanvaltuusto

Puheenjohtajisto

Toivanen Jarkko	KESK	Pj.
Martikainen Pekka	VAS	I vpj.
Kähkönen Martti	KESK	II vpj.

Jäsenet

Hirvonen Auvo	PS
Holopainen Tenho	PS
Hämäläinen Markku	PS
Jäntti Eevariitta	KESK
Koistinen Minna	KESK
Kolari Terttu	KESK
Miettinen Heli	KESK
Pitkänen Juha	VAS
Puodinketo Kari	SDP
Riekkinen Irma	SDP
Räsänen Heimo	KOK
Smolander Heikki	KESK
Voutilainen Jorma	KESK
Voutilainen Paula	VAS

Kunnanjohtaja

Kiviluoma Timo

Toimialajohtajat

Keskushallinto	Hartojoki Sirpa	hallintojohtaja
Sivistystoimi	Karttunen Janne	lukion ja yhtenäiskoulun rehtori
Tekninen toimi	Rissanen Paula	tekninen johtaja

Kunnanhallitus

Puheenjohtajisto

Smolander Heikki	KESK	Pj.
Holopainen Tenho	PS	I vpj.
Pitkänen Juha	VAS	II vpj.

Jäsenet

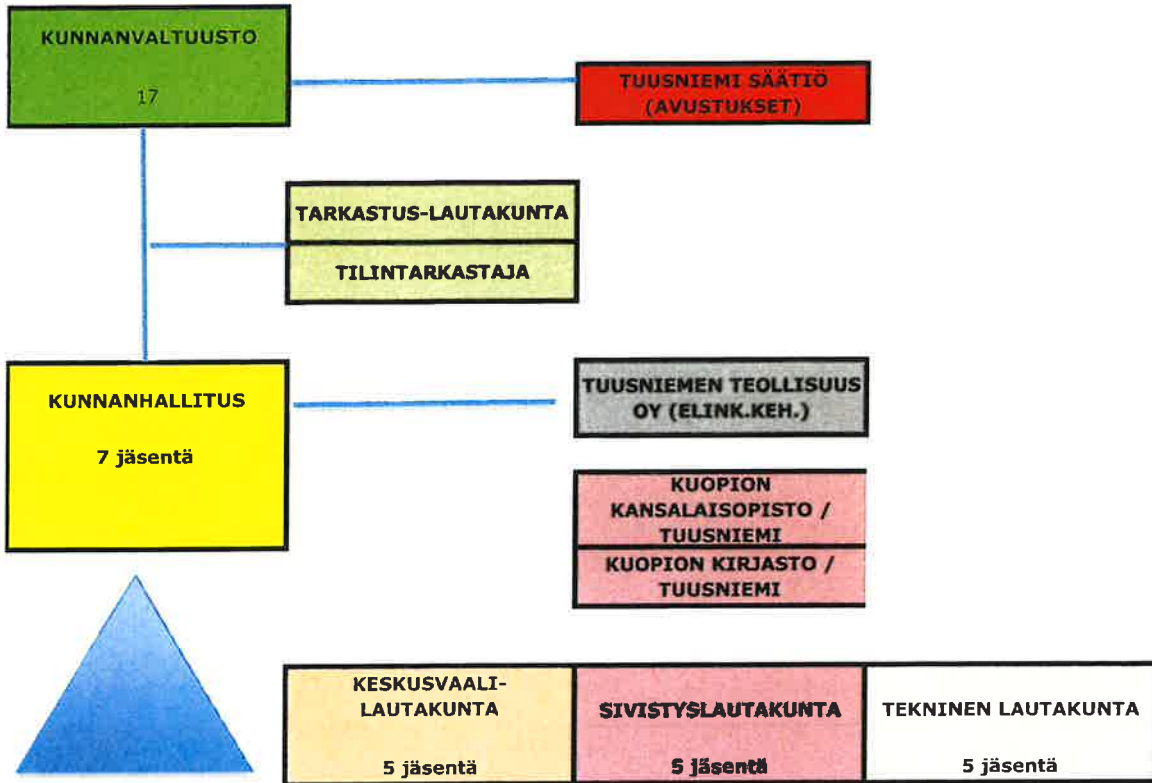
Jäntti Eevariitta	KESK
Koistinen Minna	KESK
Riekkinen Irma	SDP
Räsänen Heimo	KOK

Lautakuntien puheenjohtajat

Kolari Terttu, tarkastuslautakunta
Tirkkonen-Hersio Asta, keskusvaalilautakunta
Miettinen Heli, sivistyslautakunta
Hämäläinen Markku, tekninen lautakunta

Kunnan palveluksessa olevaa henkilöstöä koskevat tunnusluvut löytyvät henkilöstökertomuksesta.

TUUSNIEMEN KUNNAN ORGANISAATIOKAAVIO 2023

KUNNANJOHTAJA 1htv	KUNNAN JOHTORYHMÄ 5hlö + TT:n toimitusjohtaja 1hlö		
Kunnanhallituksen esittelijä			
Johtoryhmän esimies	KESKUSHALLINTO	SIVISTYSTOIMI	TEKNINEN TOIMI
Ylikunnallinen yhteistyö	HALLINTOJOHTAJA 1htv	REHTORI 1htv	TEKNINEN JOHTAJA 1htv
Konserniohjaus ja valvonta	Hallituksen ja valtuuston valmistelu ja	~~Esi-, perus- ja tukio- opetukset~~	Tekniset palvelut
Edunvalvonta ja verkostot	täytäntöönpanotehtävät kj:n kanssa	~~Varhaiskasvatuspalvelut~~	Ympäristöpalvelut
Viestintä ja tiedottaminen	Talous- ja palkkahallinto (controller)	~~Kansalaisopistopalvelut (Kuopio)~~	Kunnallistekniikka sis. vesihuolto
Valmiussuunnittelu	Henkilöstöasiat (kalkki toimialat)	~~Kirjastopalvelut (Kuopio)~~	Kiinteistö- ja siivouspalvelut
	ICT- ja hankinta-asiat	~~Vapaa-ajopalvelut~~	Kaavoitus (ulkoistettuna)
	Vaali- ja tarkastustoiminta		Asunto- ja tonttiasiat
	Keskuskelttiöpalvelut		

Tytäryhteisöt:	Kuntayhtymät:	Osakkuusyhteisöt:	Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt:
Tuusniemen Teollisuus Oy	Savon koulutuskuntayhtymä	Tuusniemen Aluelämpö Oy	Ki Oy Tuusniemen Keskipiha
Ki Oy Tuusniemen Turula	Pohjois-Savon Ilitto	Koillis-Savon Vesi Oy	As Oy Tuusniemen Peltotie
Tuusniemen Virastotalo Oy		Ki Oy Tuusniemen Meijerinranta	
Tuusniemen Kehittämissäätiö sr		As Oy Hietaranta	
As Oy Hoikanranta			

Vuoden 2023 lautakuntien ja toimikuntien jäsenet

Tarkastuslautakunta

(kokoontui 10 kertaa, päätöksiä 86 §)

Kolari Terttu	pj
Hirvonen Auvo	vpj
Hyvärinen Hannu	jäsen

Keskusvaalilautakunta

(kokoontui 5 kertaa, päätöksiä 34 §)

Tirkkonen-Hersio Asta	pj
Immonen Juha	vpj,
Holopainen Katriina	jäsen
Silta-aho Jukka	jäsen
Mustonen Pekka	jäsen

Sivistyslautakunta

(kokoontui 6 kertaa, päätöksiä 61 §)

Miettinen Heli	pj
Puodinketo Kari	vpj
Miettinen Maarit	jäsen 6.11.2023 saakka
Mylläri Mika	jäsen 6.11.2023 alkaen
Voutilainen Jorma	jäsen
Voutilainen Paula	jäsen
Jäntti Eevariitta	khall edustaja

Tekninen lautakunta

(kokoontui 9 kertaa, päätöksiä 112 §)

Hämäläinen Markku	pj
Tirkkonen Toivo	vpj
Mustonen Hanna	jäsen
Martikainen Pekka	jäsen
Räsänen Maija	jäsen
Räsänen Heimo	khall edustaja

Liikenneturvallisuustyöryhmä, Tuusniemen ja Kaavin yhteiset kokoukset

(kokoontui 2 kertaa)

Rissanen Paula / Heikkinen Petteri	tekniset palvelut
Karttunen Janne	sivistyspalvelut
Syrjäläinen Antti	vapaa-aika ja hyvinvointi
Pöllänen Laura /	Ramboll, liikenneturvallisuustoimija, sihteeri
Tiilikainen Johanna	Ramboll, liikenneturvallisuustoimija, sihteeri
Edustajat	ELY-keskus
Edustajat	Liikenneturva
Edustajat	Itä-Suomen poliisista ja Pohjois-Savon pelastuslaitoksesta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä

(kokoontui 4 kertaa, käsitteli 26 asiaa)

Räsänen Anu	pj, järjestöedustaja
Mustonen Lea	vanhustyö
Smolander Heikki	kunnanhallituksen edustaja
Karttunen Janne	sivistystoimi
Rissanen Paula	tekninen toimi
Heikkinen Petteri	tekninen toimi
Kiviluoma Timo	kunnanjohtaja
Hartojoki Sirpa	hallintojohtaja
Syrjäläinen Antti	sihteeri, vapaa-aikapalvelut

Osallisuudella uusia palveluratkaisuja ja hyvinvointia Pohjois-Savoon -hankkeen työryhmä

(hanke päättyi, kokoontui 1 kerran, hankkeen arviointi)

Kiviluoma Timo	pj, kunnanjohtaja
Hartojoki Sirpa	vpj, hallintojohtaja
Karttunen Janne	rehtori
Rissanen Paula	tekninen johtaja
Valta Tuija	Tuusniemen Teollisuuden tj,
Kolari Terttu	
Mustonen Lea	
Hyvärinen Hannu	Tuusniemen kylät ry
Syrjäläinen Antti	vastuuhiö ja sihteeri
Miettinen Hanna	vastuuhiö
Korhonen Seija	Kehittämisyhdistys Mansikka ry

YLEINEN TALOUDELLINEN TILANNE

Maailmantalouden kasvu on saanut tukea vahvasta palveluiden kulutuksesta ja työmarkkinoista, jotka ovat pitäneet pintansa. Kotimarkkinoiden vahvuus maailman päätalousalueilla on tasapainottanut kansainvälisen kaupan heikkoa kehitystä, joka on vuorostaan kärsinyt tavarakaupan tahmeudesta. Maailmantalouden kasvu on kuitenkin heikentynyt loppuvuonna 2023, kun rahapolitiikka on kiristynyt ja Kiinan talouden kasvu on hiipunut koronapandemiasta palautumisen jälkeen.

Raaka-aineiden hintojen nousu on viivästyttänyt inflaation hidastumista globaalisti. Myös pohjainflaatio, eli ruoan ja energian hinnoista puhdistettu inflaatio, on hidastunut verkkaisesti. Maailmantalouden odotetaan kasvavan maltillisesti tulevina vuosina. Kiinan kiinteistösektorin ongelmat painavat maan kotimaista kysyntää myös lähivuosina.

Maailmankaupan kasvun odotetaan piristyvän vähitellen. Myös Suomen vientimarkkinoiden kysynnän kasvu vauhdittuu lyhyen suvantovaiheen jälkeen. Suomelle tärkeiden vientimarkkinoiden, kuten Ruotsin ja Saksan, kasvu on kuitenkin tällä hetkellä heikkoa. Tämä haurastuttaa myös Suomen viennin näkymiä lähimpinä vuosineljänneksinä. Viime vuosina Yhdysvallat on noussut Suomen keskeiseksi kauppakumppaniksi. Yhdysvaltojen talous on kasvanut tänä vuonna vahvasti, ja kasvun odotetaan jatkuvan hieman maltillisempänä myös tulevina vuosina.

Öljyn ja raaka-aineiden hinnat ovat pysyneet verrattain korkeina ja heiluneet jonkin verran geopolittisten jännitteiden ja tarjontarajoitteiden vuoksi. Öljyn hinnan odotetaan laskevan maltillisesti tulevina vuosina, markkinaodotusten mukaan reiluun 70 dollariin barrelilta. Raaka-aineiden hinnat pysyvät markkinaodotusten mukaisesti lähivuosina yhä melko korkeina. Sodat ja ilmastoon liittyvät tarjontariskit kasvattavat epävarmuutta raaka-ainemarkkinoilla, mikä voi heijastua energian ja muiden raaka-aineiden hintoihin.

Euroalueen talouskasvua ovat vaimentaneet kiristyneet rahoitusolot, hauras luottamus ja heikko vienti. Talouskasvun ennustetaan vahvistuvan vuonna 2024, kun inflaatio hidastuu, palkat nousevat, työllisyys pitää pintansa ja viennin kasvu piristyy. Pidemmällä aikavälillä myös kiristyneiden rahoitusolojen kasvu vaimentava vaikutus väistyy, ja euroalueen talouskasvu vankistuu edelleen vuonna 2024.

Suomen talous on taantumassa. BKT supistui vuonna 2023 0,5 % ja sen ennustetaan edelleen supistuvan 0,2 % vuonna 2024. Talouskasvun heikkous on laaja-alaista. Kotitalouksien ostovoima kuitenkin vahvistuu, kun inflaatio hidastuu nopeasti. Lisäksi rahoitusmarkkinoilla odotetaan korkojen lähtevän laskuun. Vientimarkkinoiden kasvu toipuu vähitellen, mikä tukee talouden elpymistä vuoden 2024 alkupuolelta alkaen. Julkisen talouden suunnanmuutos osoittautuu odotettuakin vaikeammaksi heikon suhdanteen myötä.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa ja kuntakokeiluissa oli joulukuun 2023 lopussa yhteensä 297.600 työtöntä työnhakijaa. Määrä on 37.200 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 11,2 %, eli 1,3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisvuoden lopussa. Pohjois-Savon ELY-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan työ- ja elinkeinotoimistossa oli joulukuun 2023 lopussa 13.322 työtöntä työnhakijaa, mikä on määrällisesti 1.640 työnhakijaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita oli alueella 11,9 % työvoimasta, mikä on 1,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tuusniemellä työttömien osuus työvoimasta vuoden 2023 lopussa oli 12,8 %. Vuotta aikaisemmin työttömien osuus oli 12,5 % työvoimasta. Määrällisesti vuoden 2023 lopussa työttömiä työnhakijoita oli 113, kun heitä vuotta aikaisemmin oli 114. Tuusniemen työttömyysaste oli vuoden vaihteessa maakunnan neljänneksi korkein. Tuusniemen pitkäaikaistyöttömien määrä laski 67 henkilöstä 32 henkilöön. Avoimia työpaikkoja Tuusniemellä oli vuoden 2023 lopussa 0, mikä on 9 paikkaa vähemmän kuin vuotta aiemmin.

KUNTATALOUS KERTOMUSVUONNA

Vaikka kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvotiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista, kokonaisuutena kuntatalouden tunnuslukuja voidaan pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon, kun investoinnit huomioiva rahoitusjärjestelmä nousi 200 miljoonan euron ylijäämään. Sitä aikaisemmin kuntatalous oli tasapainossa vuonna 2006. Myös tilikauden tulos nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle: 1,8 miljardiin euroon. Tiedot käyvät ilmi kuntatalouden tilaa arvioivasta Kuntaliiton tilinpäätösanalyysistä vuodelta 2023.

Kuntien vahva tilikauden tulos ohjautuu nopeasti kasvaneiden investointien rahoittamiseen. Kunnat käyttivät ylijäämäänsä myös lainakannan vähentämiseen alustavan arvion mukaan yhteensä 300 miljoonalla eurolla. Kuntien lainakanta on pienentynyt jo toista vuotta peräkkäin.

Valitettavasti kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruiseksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Kunnille maksettiin ennakollisten sote-siirtolaskelmien mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka on määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina. Kuntatalouden hyvää tulosta varjostaa se, että ilman poikkeuseriä kuntatalouden tila olisi ollut raskaasti alijäämäinen ja lähennellyt kuntatalouden vaikeimpia aikoja kiky-sopimuksen loppupuolella vuonna 2018.

Kuntien toimintamenot supistuivat sote-muutoksen vuoksi arviolta 50 - 60 %, mutta verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi. Rahoitusmarkkinoiden kireä tilanne heijastui kuntasektorin korkokuluihin, jotka kasvoivat noin 150 miljoonaa euroa. Kuntien lainakannan keskimääräiset korkokulut kasvoivat kuitenkin huomattavasti markkinakorkoa hillitymmiin.

Korkokulujen kasvulta on suojannut pääosin kiinteäkorkoisten lainojen käyttäminen. Noin 50 kunnalla on lisäksi käytössään koron nousulta suojaavia korkojohdannaisia. Korkokulujen ennakoitaan kasvavan lähivuosina, kun kiinteäkorkoisten lainojen korot tulevat tarkistettavaksi, vaikka markkinakorot ovatkin laskeneet huipustaan. Markkinakorkojen ei odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle. Rahoitusmarkkinoiden tilanne kasvatti toisaalta kuntien korkotuottoja noin 100 miljoonalla eurolla.

Soten järjestämisvastuun siirtymisen taloudelliset vaikutukset alkavat selkeytyä vasta vähitellen, mutta kuntien tilinpäätösarvot kertovat kuntakentän taloudellisen eriytymisen jatkuneen vuonna 2023. Tilikauden tulos oli paras yli 100.000 asukkaan kunnissa, kun taas pienimmissä kunnissa tulos oli selkeästi huonompi. Aivan pienimmissä, alle 5.000 asukkaan kunnissa tilikauden tulos jopa heikkeni vuodesta 2022. Näin tapahtui vuoteen 2023 kohdistuneesta poikkeuksellisen suuresta verohännästä huolimatta.

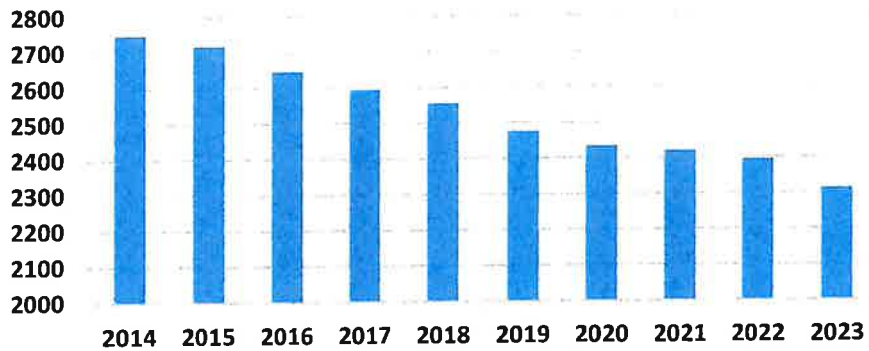
Maakunnista vahvimpaan tulokseen ylsivät Uusimaa ja Lappi, kun taas heikoimpana maakuntana näyttäytyy Kainuu. Yksittäisen vuoden taloutta voi maakuntatasollakin heiluttaa yhden kunnan kertaluonteinen omaisuuden myynti tai alaskirjaus. Lisäksi sote-uudistuksen jälkeen samankin maakunnan sisällä yksittäisten kuntien talous voi näyttäytyä hyvinkin erilaisena.

Kuntatalouden näkymien ennakoitaan synkkenevän dramaattisesti lähitulevaisuudessa.

Väestö 2014 – 2023 / 31.12.

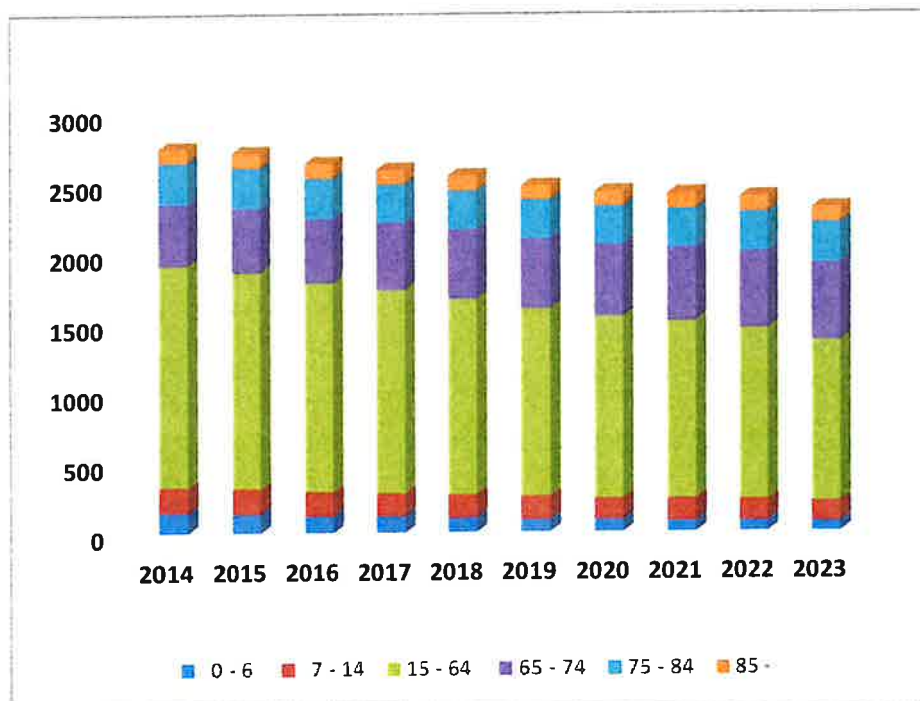
Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Asukkaita	2749	2718	2647	2595	2555	2476	2434	2419	2395	2313

Väestö 31.12.

Väestön ikärakenteen muutokset

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0 - 6	148	137	120	119	104	89	89	78	77	72
7 - 14	185	185	177	167	170	172	155	163	156	147
15 - 64	1584	1545	1494	1453	1398	1341	1300	1268	1222	1146
65 - 74	445	463	462	484	501	502	519	530	553	559
75 - 84	291	285	287	271	274	277	270	273	279	286
85 -	97	104	103	103	104	96	101	107	108	103
Yht.	2750	2719	2643	2597	2551	2477	2434	2419	2395	2313

TALouden JA TOIMINNAN TOTEUTUMINEN

Vuoden 2023 tilikauden alijäämä 1.091.896 euroa on muutettua talousarviota 495.452 euroa parempi. Toimintamenot jäivät keskushallinnolla talousarviossa arvioitua pienemmiksi. Sivistystoimi, tekninen toimi ja vesihuolto ylittivät talousarvion.

Suurimmat yksittäinen selittävät tekijät arvioitua parempaan tulokseen olivat 180.000 euron suuruisen harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus ja 349.307 euroa arvioitua suuremmat myyntituotot.

Keskushallinnon toimintamenot jäivät noin 175.531 euroa talousarviossa arvioitua pienemmiksi. Toimintatulot olivat 1.569 euroa talousarviossa arvioitua pienemmät, joten toimintakate toteutui noin 173.962 euroa talousarviossa arvioitua pienempänä.

Sivistystoimen toimintamenot ylittivät talousarvion noin 13.527 eurolla. Sivistystoimen tulot olivat noin 331.036 euroa talousarviossa arvioitua suuremmat. Sivistystoimen toimintakate oli 317.509 euroa talousarviossa arvioitua parempi.

Teknisen lautakunnan menot ylittivät talousarvion noin 251.954 eurolla. Teknisen lautakunnan tulot olivat noin 182.641 euroa arvioitua suuremmat. Teknisen lautakunnan toimintakate oli 69.313 euroa talousarviossa arvioitua suurempi.

Kokonaisuutenaan kunnan toimintakulut olivat 99.365 euroa talousarviossa arvioitua suuremmat. Tulot olivat 530.597 euroa arvioitua suuremmat. Toimintakate toteutui 431.232 euroa talousarviossa arvioitua parempana. Palveluiden ostot ylittivät 322.350 euroa. Palkat ja muut henkilöstökulut alittivat talousarvion 190.179 eurolla. Avustukset ylittyivät 12.656 eurolla. Verotuloja kertyi 19.052 euroa enemmän ja valtionosuuksia 66.959 euroa enemmän.

Palvelutuotannon osalta suurena muutoksena tapahtui sosiaalipalvelujen siirtyminen kunnan palvelutuotannosta Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelutuotantoon vuoden 2023 alusta alkaen.

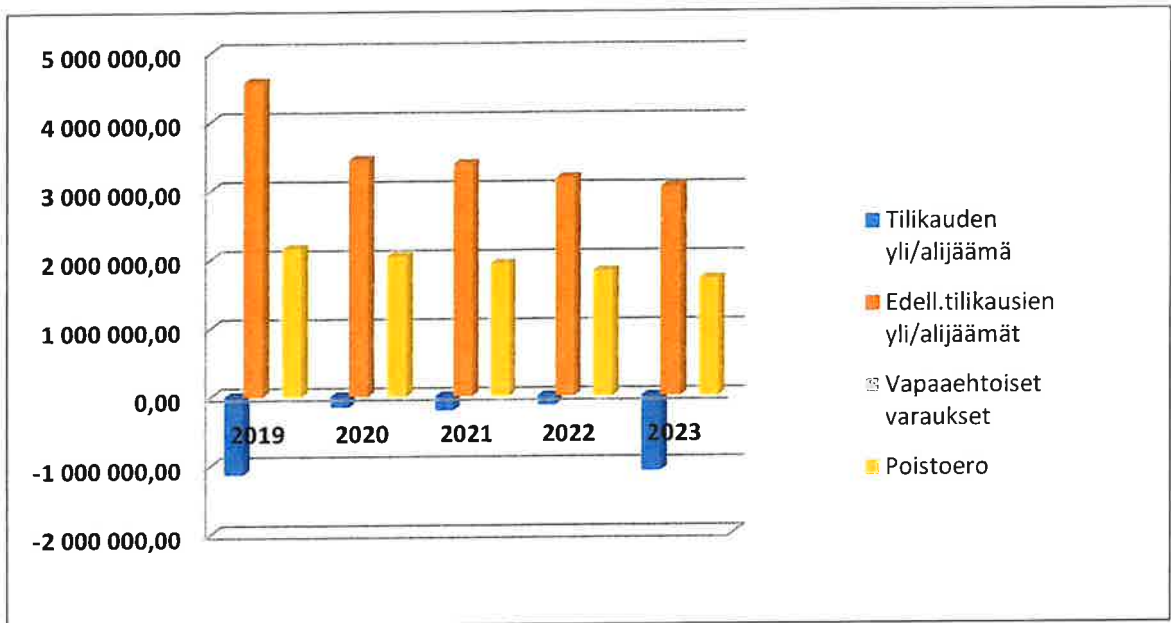
Maksuvalmius on ollut tyydyttävä. Kassavarat olivat 29.12.2023 1.216.280,12 euroa (31.12.2022 1.598.456,02 e). Uutta lainaa nostettiin joulukuussa 1,0 miljoonaa euroa. Kassan riittävyys oli 44 pv (v. 2022 24 pv). Kuukauden keskimääräinen kassavaranto on ollut noin 0,72 milj. euroa. Kulut ovat olleet keskimäärin n. 0,90 milj. euroa/kk ja tuotot n. 0,87 milj. euroa/kk.

Vuosikate -274.289 euroa ei riitä kattamaan suunnitelmanmukaisia poistoja. Vuoden 2023 poistot ovat 928.723 euroa. Tilikauden tulos ennen poistoeron muutoksia on 1.203.011 euroa alijäämäinen. Poistoeron muutuskirjauksen, 111.116 euroa, jälkeen tilikauden alijäämäksi muodostuu 1.091.896 euroa.

Vuoden lopussa taseessa edellisten tilikausien ylijäämää oli 3.035.405 euroa. Taseen ylijäämä vuoden 2023 alijäämän jälkeen on yhteensä 1.943.509 euroa ja poistoeron muutos 1.699.071 euroa.

Tilikauden ylijäämä, edellisten tilikausien ylijäämät, vapaaehtoiset varaukset ja poistoerot vuosilta 2019 – 2023

	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Tilikauden yli/alijäämä	-1 131 502,49	-156 241,06	-206 659,84	-132 708,49	-1 091 895,57
Edell.tilikausien yli/alijäämät	4 561 164,57	3 429 662,08	3 374 773,04	3 168 113,20	3 035 404,71
Vapaaehtoiset varaukset					
Poistoero	2 143 534,62	2 032 418,70	1 921 302,78	1 810 186,84	1 699 070,94
Yhteensä	5 573 196,70	5 305 839,72	5 089 415,98	4 845 591,55	3 642 580,08

Kunnanvaltuusto hyväksyi talousarviomuutoksia kaksi kertaa 6.11.2023 § 56–57 ja 4.12.2023 § 71–75. Tehdyt muutokset lisäsivät toimintakuluja. Muutosten jälkeen talousarvion toimintakulut olivat 10.126.970 euroa ja toimintatuotot 4.023.112 euroa. Talousarviomuutosten jälkeen talousarvio oli 1.587.348 euroa alijäämäinen.

Tuloslaskelman mukaan toimintakulut ovat 10.226.335 euroa, toteutuma 101,0 %. Vuoteen 2022 verrattuna vuoden 2023 toimintakulut olivat 15.238.615 euroa eli 59,8 % pienemmät. Toimintatuotot toteutuivat 113,2 % ollen 4.553.709 euroa. Vuoden 2022 toimintatuottoihin verrattuna vuoden 2023 toimintatuotot olivat 1.294.286 euroa pienemmät.

Toimintakate eli verotuotoilla, valtionosuuksilla ja rahoitustuotoilla katettava määrä pieneni edellisestä vuodesta 13.944.329 euroa / 71,08 %. Toimintakate 5.672.626 euroa toteutui 92,9 %.

Verotulot toteutuivat 100,4 % ollen 5.349.233 euroa. Verotuottojen kertymä pieneni vuoden 2022 toteutumasta 40,9 % / 3.698.144 euroa. Kunnallisverotuottoja tuli talousarvioon verrattuna 61.301 euroa enemmän. Yhteisöverotuottoja tilitettiin 82.531 euroa vähemmän ja kiinteistöverotuottoja 40.281 euroa enemmän.

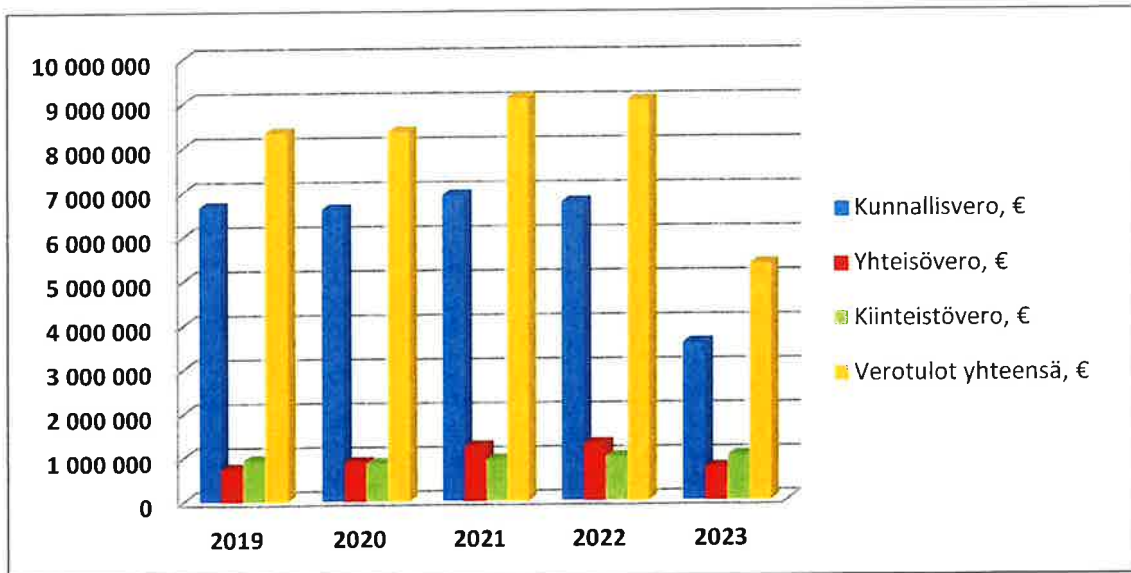
	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarvio- muutokset	Lopullinen talousarvio 2023	Toteutuma 2023	Poikkeama
Kunnallisvero	3 372 043	140 000	3 512 043	3 573 344	-61 301
Yhteisövero	835 936		835 936	753 405	82 531
Kiinteistövero	982 202		982 202	1 022 483	-40 281
YHTEENSÄ	5 190 181	140 000	5 330 181	5 349 233	-19 052

Veroprosentit 2019 – 2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Tulovero %	22,00	22,00	22,00	22,00	9,36
Kiinteistövero %					
Vakituinen asunto	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65
Muut rakennukset	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25
Yleinen kiinteistövero %	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15
Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistövero	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

VEROTULOJEN MUUTOS VUOSINA 2019 – 2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Muutos-% 2022 / 2023
Kunnallisvero, €	6 658 481	6 606 405	6 916 201	6 761 995	3 573 344	-47,16
Yhteisövero, €	739 453	882 543	1 241 667	1 291 552	753 405	-41,67
Kiinteistövero, €	934 502	856 326	943 393	993 829	1 022 483	2,88
Verotulot yhteensä, €	8 332 436	8 345 274	9 101 261	9 047 377	5 349 233	-40,88
Muutos -%	6,38	0,15	9,06	-0,59	-40,88	

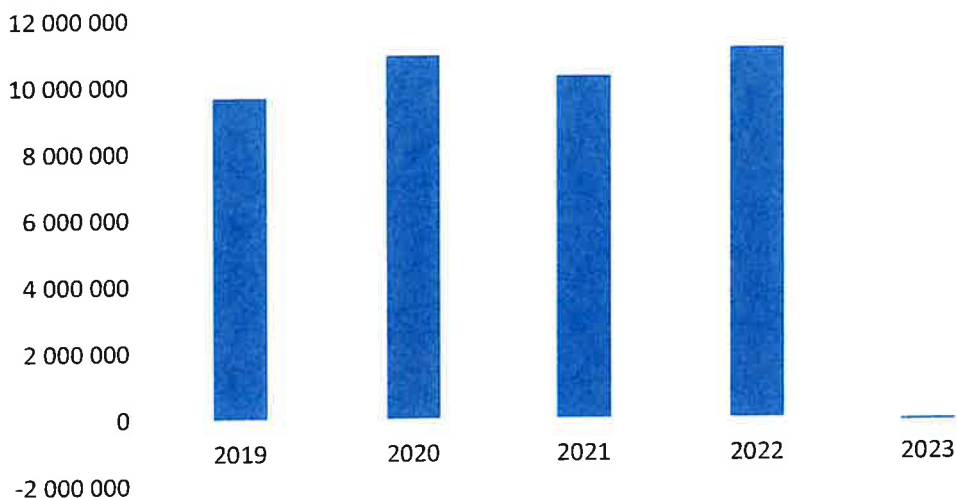
Valtionosuuksien toteutuma oli 55,4 % / -83.041 euroa. Valtionosuuksien muutos vuodesta 2022 on -11.227.188 euroa / -100,7 %. Valtionosuuksiin sisältyy harkinnanvaraista valtionosuutta 180.000 euroa ja verotulomenetysten kompensatiota 527.452 euroa.

	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarvio- muutokset	Lopullinen talousarvio 2023	Toteutuma 2023	Poikkeama
Valtionosuudet	0	-150 000	-150 000	-83 041	-66 959
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus			- 1 862 651		
Verotuloihin perustuva valtionosuus			971 581		
Verotulomenetysten kompensatio			527 452		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet			100 577		
Harkinnanvarainen valtionosuuskorvaus			180 000		
Yhteensä			- 83 041		

VALTIONOSUUKSIEN MUUTOS VUOSINA 2019 – 2023

	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Valtionosuudet, €	9 676 562	10 942 517	10 304 049	11 144 147	-83 041
Muutos -%	-1,3	13,1	-5,8	8,2	-100,7
Valtionosuuksiin sisältyy ve- rotulojen tasaus/milj.€	2,62	2,57	2,58	2,38	0,97

Valtionosuudet, €

Korkotuottoja kertyi 59 euroa (v. 2022 91 e). Korkotuotot ovat maksuliikennetilien koroista. Markkinaehtoisia talletuksia ei vuonna 2023 ollut lainkaan. Korkokuluja muodostui vuosina 2012 – 2023 nostetuista 7,5 milj. lainoista yhteensä 64 087 euroa (v. 2022 21.589 e).

Rahoitustuottoja kertyi 253.325 euroa. Rahoitustuotot muodostuvat mm. PKS:n ja PKS:n EnergiaHolding Oy:n maksamasta osingosta 167.575 euroa, Metsäliiton osingosta 2.450 euroa, Kuntarahoituksen osingosta 14.281 euroa, kuntayhtymien peruspääomien koroista 855 euroa, Etelä-Savon hyvinvointialueen koronakertakorvauksen palautuksesta (Vaalijala) 6.026 euroa, viivästyskoroista 2.867 euroa ja vesihuollon jäännöspääoman sisäisestä korvauksesta 55.042

euroa. Rahoituskuluihin 57.151 euroa sisältyy mm. vesihuollon jäännöspääoman kulut 55.042 euroa.

Kokonaisinvestoinnit vuonna 2023 olivat 648.055 euroa (v. 2022 316.805 e), nettoinvestoinnit 551.140 euroa (v. 2022 286.985 e). Suurimmat investointihankkeet: koulukeskuksen kotitalousluokan kalusteet ja koneet 40.533 e, Istekiltä lunastetut laitteet 30.695 ja tietoliikenneinfran rakentaminen 57.117 e, koulukeskuksen ison salin ikkunoiden uusiminen ja isonsalin matalan osan kattorakenteiden uusiminen 80.427 e, rantabulevardin siltojen ja huvimajojen uusiminen 39.500 e, uimalan peruskorjaus 58.400 e, vesilaitoksen runkoventtiilien uusiminen 45.511 ja vedenkäsittelylaitoksen saneeraus 124.856 e. Maa-alueiden ostot olivat 109.057 euroa.

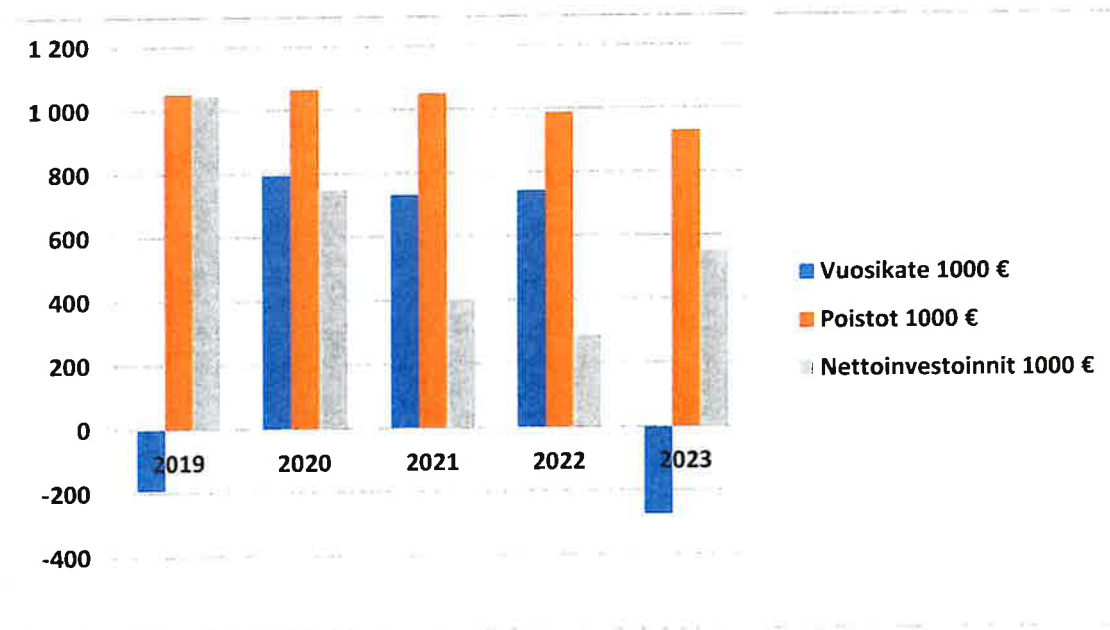
Investoinnit on rahoitettu kokonaan kassavaroilla. Investointitulot sisältävät maa-alueiden myyntiä 4.390 euroa. Yhteensä investointien tulot olivat 96.915 euroa.

Vuosikatteenä oli arvioitu valtuuston hyväksymien muutosten jälkeen -782.927 euroa; toteutunut vuosikate on -274.289 euroa. Näin ollen vuosikate toteutui 508.638 euroa alle arvion. Toimintatuotot toteutuivat yli ja myös toimintakulut hieman yli arvion. Verotulot toteutuivat yli arvion ja valtionosuuksien negatiivisuus toteutui arvioitua pienempänä.

Suunnitelman mukaisia poistoja kirjattiin yhteensä 928.723 euroa / toteutuma 101,4 % (v. 2022 986.917 euroa). Vuosikate, -274.289 euroa, ei riitä kattamaan poistoja.

VUOSIKATE, POISTOT JA NETTOINVESTOINNIT VUOSILTA 2019 – 2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Vuosikate 1000 €	-192	794	731	743	-274
Poistot 1000 €	1 050	1 062	1 049	987	929
Nettoinvestoinnit 1000 €	1 044	749	400	287	551

Tulos- ja rahoituslaskelmien tarkemmat käsittelyt liitetietoineen ovat erillisinä osioina. Vuoden 2023 toteutumatiiedoissa sairaus- ja tapaturmakorvaukset on käsitelty kokonaan henkilöstökuulujen vähennyksenä eli ko. tuotot eivät sisälly missään laskelmissa toimintatuottoihin.

Kunnille palautetaan vähennykseen ja palautukseen oikeuttavat arvonlisäverot. Osa kunnan toiminnasta on rajoituksen alaista toimintaa, josta ei saada vähennystä eikä palautusta arvonlisäveron osalta. Verollisen toiminnan myynnistä maksetaan arvonlisäverokantojen mukaiset verot.

Henkilöstö

Kunnan vakinaisen henkilöstön määrä 31.12.2023 oli 91 (kokoaikaisia 71, osa-aikaisia 20). Sijaisia ja määräaikaisia oli yhteensä 29 henkilöä. Henkilöstöä koskevat yksityiskohtaiset tilastolliset tilinpäätöstiedot on käsitelty luvussa 6. Henkilöstökertomus.

Kunnan vakinainen henkilöstö toimialoittain vuonna 2023:

KESKUSHALLINTO, yhteensä 9

Kunnanjohtaja (1)	Ravitsemispäällikkö (1)
Hallintojohtaja (1)	Ravitsemustyöntekijä (1)
Toimistos sihteeri (3)	Ruokapalvelutyöntekijä (2)

SIVISTYSTOIMI, yhteensä 64 (20 osa-aikaista)

Lukion/yhtenäiskoulun rehtori (1)	Erityisluokanopettaja (1)
Apulaisrehtori (1)	Tuntiopettaja (5)
Aineenopettaja lukio (1)	Koulusihteeri (1)
Erityisopettaja (3)	Vapaa-aikasihteeri (1)
Luokanopettaja (7)	Toimistos sihteeri (1)
Lehtori (11)	Koulunkäynninohjaaja (10)
Esiopettaja (1)	Nuoriso-ohjaaja (2)
Varhaiskasvatusjohtaja (1)	Oppilaanohjauksen lehtori (1)
Varhaiskasvatuksen opettaja (5)	Monipalvelutyöntekijä (1)
Varhaiskasvattaja (1)	Tapahtuma-avustaja (1)
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (7)	Terveysten edistäjä (1)

TEKNINEN TOIMI, yhteensä 18

Tekninen johtaja (1)
 Toimistos sihteeri (2)
 Laitosmies (1)
 Kiinteistöhoitaja (4)
 Kiinteistötyöntekijä (4)
 Kunnallistekniikan työntekijä (1)
 Siistijä (4)
 Rakennustarkastaja-ympäristönsuojelusihteeri (1)

Sisäisen valvonnan järjestäminen ja ulkoinen valvonta

Kuntalain 39 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskee kaikkia Tuusniemen kunnan ja sen konserniin kuuluvia toimielimiä ja operatiivista johtoa, sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa, josta kunta vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun tai muiden velvoitteiden myötä. Sisäinen valvonta on osa johtamisjärjestelmää sekä johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskienhallinnan tuloksellisuutta. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia.

Sisäinen valvonta tukee strategian toteutusta ja varmistaa, että kuntakonsernissa noudatetaan lakeja ja määräyksiä sekä toiminnan eettisyyttä. Sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan kuntakonsernin toimintayksikköjen ohjaus- ja toimintaprosesseihin sisältyviä menettelyjä, organisaatoratkaisuja ja toimintatapoja, joiden avulla konsernin toimielimet ja tilivelvolliset sekä tytäryhteisöjen hallitukset saavat kohtuullisen varmuuden

- lakien, päätösten, sääntöjen ja johdon ohjeiden noudattamisesta
- resurssien ja omaisuuden turvaamisesta
- toiminnan tuloksellisuudesta ja tehokkuudesta sekä
- toiminnan ja talouden raportoinnin oikeellisuudesta ja tietojen luotettavuudesta.

Hyvä hallintotapa ja muut annetut ohjeet sekä kunnan hallintosääntö määrittelevät ne menettelytavat, jotka tulee ottaa huomioon, kun huolehditaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Riskienhallinnalla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä.

Sisäinen valvonta tarkoittaa tehtävien, valtuuksien ja vastuiden jakamista, päätöksiä valvontaja raportointitavoista, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamista ja omaisuuden turvaamista. Se sisältää mm. julkisuusperiaatteen, muutoksenhakuoikeuden ja yksityisyyden suojan. Valvonta ulottuu koko organisaatioon.

Hyvin toimiva sisäinen valvonta vähentää tahallisia ja tahattomia toimintavirheitä, epäjohtomukaista toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja puutteita asiain hoidossa. Hyvin toimiva sisäinen valvonta ehkäisee väärinkäytöksiä ja on paras menetelmä väärinkäytösten paljastamisessa. Sisäisen valvonnan tavoitteena on auttaa kunnan johtoa havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että ne pysyvät hyväksyttävällä tasolla.

Tuusniemen kunnan riskienhallinnan taustalla ovat strategia ja siitä johdetut valtuustokauden sekä vuositason toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Mikä tahansa tekijä, joka vaarantaa tavoitteiden saavuttamisen, on riski. Näin riskienhallintaa on kaikki se toiminta, jonka avulla pyritään varmistamaan tavoitteiden saavuttaminen.

Riskienhallinnan toimenpitein varmistetaan mm., että organisaation johdolla on käytettävissään tarpeellinen ja ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä ja riittävät menetelmät mahdollisten vahinkojen hoitamiseksi. Riskienhallinnan tarkoituksena on havaita, analysoida ja pyrkiä kokonaisvaltaisesti hallitsemaan toimintaan liittyviä riskejä sekä hyödyntämään mahdollisuuksia toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion laadintaprosessin yhteydessä, jolloin kuvataan merkittävimmät riskit sekä tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä, jolloin arvioidaan riskienhallinnan tuloksellisuutta.

Tuusniemen kuntakonsernin riskit luokitellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

Talousarvion laadinnan, sekä päätöksenteon yhteydessä toimialat analysoivat toimintaympäristön muutoksia, tunnistavat tavoitteita uhkaavat riskit, arvioivat riskien vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä toteuttavat tarvittavat toimenpiteet riskien hallitsemiseksi.

Riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana ja sen tuloksellisuudesta raportoidaan kunnanhallituksen antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti. Kunnan riskienhallintaa kehitetään siten, että pystytään vastaamaan entistä paremmin muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin. Kunnassa on tehty kaksi kertaa vuodessa toimialakohtaiset riskienhallinnan raportoinnit. Raportoinnit on annettu tiedoksi lautakunnille, kunnanhallitukselle ja edelleen tarkastuslautakunnalle.

Hyvin toimiva johtamis- ja hallintojärjestelmä yhdessä asianmukaisen sisäisen valvonnan ja riittävän riskienhallinnan kanssa takaavat kohtuullisen varmuuden tehokkaasta, tuloksellisesta ja päätettyjen tavoitteiden mukaisesta toiminnasta.

Valtuusto päättää kunnan ja sen konsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista niin, että konsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Valtuusto on hyväksynyt Tuusniemen kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 1.4.2021 alkaen kokouksessaan 24.3.2021 § 11.

Kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja muu johto vastaavat siitä, että kunnalla on hyvän johtamis- ja hallintotavan mukainen johtamisjärjestelmä ja että sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät menettelytavat ja eri toimijoiden toimivalta, velvoitteet ja vastuut on hyväksytty. Kukin lautakunta vastaa oman toimialansa osalta riittävien ja toimivien menettelytapojen hyväksymisestä ja niiden toimeenpanon valvonnasta. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimialoillaan.

Konsernin tytäryhteisöissä kunkin yhteisön hallitus ja operatiivinen johto vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeistuksen mukaisesti. Konserniohje on hyväksytty valtuustossa 11.5.2020 § 12.

Riskienhallinnan toteuttamisesta vastaa omalta osaltaan kunkin yhtiön hallitus ja johtaja.

Sisäinen tarkastus auttaa organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla tukea organisaation valvonta-, johtamis- ja hallintoprosesseihin sekä riskienhallinnan kehittämiseen. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistustoimintaa.

Sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi

- kunnan johtamis- ja hallintojärjestelmää
- toimintojen lainmukaisuutta sekä tarkoituksenmukaisuutta sekä
- johtamisessa ja päätöksenteossa käytettävän tiedon luotettavuutta ja
- antaa suosituksia em. asioiden parantamiseksi.

Kuntalain 115 §:ssä säädetään, että kunnan tilinpäätökseen kuuluvan toimintakertomuksen tulee sisältää tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Kunnanhallitus hyväksyy kunnan toimintakertomukseen tulevan sisäisen valvonnan tiedot sekä arvion merkittävimmistä riskeistä. Lautakunnat hyväksyvät omilta toimialoiltaan vastaavasti tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeiset johtopäätökset.

Selonteko ja riskiarvio pohjautuvat dokumentoituun itsearviointiin ja se tulee käsitellä lautakunnissa. Siltä osin, kun kyseessä on suoraan kunnanhallituksen alainen toiminta, dokumentoidun itsearvioinnin käsittelee kunnanhallitus.

Kunnanhallitus päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkemmasta ohjeistuksesta. Tuusniemen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje 1.2.2022 alkaen on hyväksytty kunnanhallituksessa 31.1.2022 § 14.

Tilintarkastajan on kuntalain mukaan tarkastettava, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Kuntalain 125 §:n

mukaan tilintarkastuskertomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa vain tilivelvolliseen. Muistutuksen edellytyksenä on, että tilivelvollinen on toiminut vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen.

Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain mukaan tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen henkilön toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi ja että häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja että häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaistensa toiminnan valvontavastuusta.

Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat Tuusniemen kunnassa hallituksen jäsenet, lautakuntien ja toimielimien jäsenet sekä johtoryhmän jäsenet.

Tilivelvollisilla on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten lähtökohtien mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin poikkeamiin.

Toimintakertomuksessa on annettava tietoja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä kuntalain mukaisesti. Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa annettava tiedot

- miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty
- onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella
- miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella.

Kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapojen tulee siten olla järjestelmällisiä ja dokumentoituja.

Kunnan tehtävien ja toimivallan jakoa säätelevät kuntalaki ja muu kuntia koskeva lainsäädäntö sekä kunnanvaltuuston hyväksymä hallintosääntö. Hallintosäännössä on määritelty kunnan viranomaisten toimivallanrajaukset sekä päätösvallan rajat. Vuonna 2023 kunnanvaltuusto päivitti hallintosääntöä kaksi kertaa: 20.3.2023 § 15 ja 19.6.2023 § 38. Muutokset koskivat päiväkodin johtajan viran muuttamista varhaiskasvatuksen johtajan viraksi ja hallintosäännön täydentämistä toimivallan osalta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Taloudenhoidosta on annettu tarkempia määräyksiä kunnanhallituksen hyväksymissä talousohjeissa. Tietoturvan osalta kunnanhallitus on hyväksynyt kunnan tietoturva- ja tietosuojapolitiikan, tietoturvan periaatteet ja sähköpostin käytön säännöt 10.6.2019 § 87.

Valvonta jakaantuu ulkoiseen ja sisäiseen valvontaan. Ulkoinen valvonta on toimivasta johdosta riippumatonta ja sitä toteuttavat valtuuston valitsema tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Ulkoista valvontaa toteuttavat myös kuntalaiset (muutoksenhaku, julkisuusperiaate), aluehallinnon viranomaiset ja muut viranomaiset. Operatiiviseen johtamiseen kuuluva sisäinen valvonta ja sen järjestäminen on kunnan toimivan johdon ja tilivelvollisten tehtävänä ja vastuulla.

Kuntalain 14 luvussa on säädetty tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tehtävistä. Tilintarkastajan tulee muun muassa tarkastaa, että kunnan hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti ja antavatko kunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilin päätös oikeat ja riittävät tiedät kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta. Tilintarkastajan tulee myös tarkastaa, onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Tilikauden 2023 aikana ei säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen osalta sisäisen valvonnan kannalta ole havaittu puutteita. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisessa, varojen käytön valvonnassa sekä tuloksellisuuden arvioinnin pätevytydessä ja luotettavuudessa on noudatettu tulosvastuuta, eikä toimivaltaa ole ylitetty. Akuuttitilanteessa tehtyjen yksittäisten viranhaltijapäätösten osalta tapahtuneet ylitykset on viety jälkikäteen toimielimen vahvistettavaksi.

Omaisuuuden hankinnassa, luovutuksessa ja hoidon valvonnassa ei tilikauden 2023 aikana ole tapahtunut menetyksiä, arvonalennuksia, eikä korvaus- tai muita merkittäviä oikeudellisia vastuita ole toteutunut. Sopimustoiminnan osalta kunnan sopimusehtojen noudattaminen ja vanhentumisaikojen seuranta on ajantasaisista ja kattavasti vastuutettu. Tuusniemen kunta on Sanasia Oy:n osakas ja hoitaa kilpailutukset pääsääntöisesti sen kautta.

Tuusniemen kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on päivitetty 1.4.2021 (Kvalt 15.3.2021 § 11).

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittämiseen vaikuttavat seikat

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan toimintakertomuksessa tulee arvioida kunnan ja kuntakonsernin toimintaan liittyvät merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittämiseen vaikuttavat seikat. Kunnan toimintaan liittyviä riskejä ovat mm. toiminnalliset riskit, rahoitusriskit ja vahinkoriskit.

Kunnan toiminnassa kaikkia toimialoja koskevia riskejä ja niiden hallintakeinoja ovat seuraavat riskit:

Riskit lajeittain:

Henkilöstöriskit:

- ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus
- erikoisosaamista vaativat tehtävät, avainhenkilöt
- tapaturmat ja sairastumiset
- henkilöstön eläköityminen
- ammattiosaamisen vanheneminen
- väsyminen ja uupuminen
- työilmapiiri, henkilö- ja työsuheriidat
- tahattomat inhimilliset virheet
- henkilöstön liian tiheä vaihtuvuus

Hallintakeinot:

aktiivinen ja laadukas rekrytointi
varahenkilöjärjestelmä, työnkierto, ostopalvelusopimukset
TYKY-toiminta, aktiivisen aikaisen puuttumisen malli, savuton työyhteisö, työterveyshuolto, työsuojelu, turvavarusteiden käyttö
mentorointi, varahenkilöjärjestelmä, työnkierto
työnantajan järjestämä koulutus, omaehtoinen koulutus ja sen tukeminen
aktiivinen osallistuminen TYKY-toimintaan, työhyvinvoinnista huolehtiminen, aktiivinen aikainen puuttuminen ongelmatilanteisiin, työnjohdolliset toimet
ongelmatilanteiden selvittäminen, selkeä työ- ja vastuujaako, kehityskeskustelut, avoin tiedotus, toimisto- ja osastopalaverit, esimies- ja alaiskoulutus
vastuuvakuutus
henkilöstön sitouttaminen, osaamisen kohdentaminen, oikeudenmukainen palkkapolitiikka, hyvä työilmapiiri

Toiminnan riskit ja omaisuusriskit:

- tietotekniikan ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus
  - tietoturvasuojelu
  - toimitilat/kiinteistöt/irtaimistot; tulipalot, vesivahingot, ilkivalta, tahaton virhe
  - tietosuoja ja salassa pidettävät asiakirjat
  - toimintojen ja työtehtävien määrääjät
  - kunnan palvelutuotannon turvaaminen
  - toiminnan keskeytysriskit
- osaava henkilöstö, ostopalvelut, sovellusohjelmien tukipäivystys, varmuuskopioinnit, UPS-laite palvelimella
virusturvaohjelmistot, tietoturvaopas ja ohjeistus
omaisuusvakuutukset, valvontakamerat, toimintaohjeistus, kulunvalvonta, paloturvallisuus, talonmies- ja vesilaitospäivystys, alueiden kunnossapito
tietoturva- ja tietosuojaohjeet ja koulutus, käyttöoikeusjaukset, koulutus,
kassakaappi, paloturvalliset/lukolliset säilytyskaapit
työtehtävien suunnittelu, looginen työjärjestys, varahenkilöjärjestelmä
osaava, tehtäviinsä sitoutunut ja motivoitunut henkilöstö, ostopalvelusopimukset
varajärjestelmät ja suunnitelmat, ostopalvelusopimukset
erikoisosaamista omaava henkilöstö,

- hankinta- ja sopimusriskit ostopalvelusopimukset, keskitetyt hankinnat määrärahaseuranta, osavuositarkastukset, maksuvalmiusseuranta
- talouteen liittyvät riskit

Vastuuriskit:

- tuotevastuuriskit laadunvalvonta, ohjeistus, varmistussuunnitelmat
- vahingonkorvausriskit vastuuvakuutus
- kunnan järjestämien tilaisuuksien turvallisuus kuntalaisten vapaaehtoinen tapaturmavakuutus, tarvittaessa erillisivakuutus

Vakuutustoiminnan kautta on varauduttu mm. henkilö-, omaisuus- ja toimintavahinkoihin. Kunnalla on henkilöstön lakisääteiset vakuutukset, oppilasvakuutukset ja kuntalaisten vapaaehtoinen tapaturmavakuutus, jossa kaiken ikäiset kuntalaiset ovat vakuutettuina kunnan järjestämissä ja valvomissa toiminnoissa ja tilaisuuksissa. Toimintaan liittyvinä vakuutuksina kunnalla on ollut voimassa julkisyhteisöjen vastuuvakuutus ja erillinen hallinnon vastuuvakuutus. Kunnan omistamat kiinteistöt ja määritellyt irtaimistot on vakuutettu pääosin all risk -tyyppisellä (täysarvo) omaisuusriskivakuutuksella. Metsäomaisuus on vakuutettu metsävakuutuksella, jota on laajennettu vuoden 2010 alussa koskemaan myös hirvivahingot.

Kunnan omaisuus- ja henkilövakuutukset ovat siirtyneet 1.1.2014 alkaen kilpailutuksen jälkeen vakuutusyhtiö If:iin. Kunnan vakuutusmeklaripalvelu siirtyi 1.1.2020 alkaen Riskianalyysi Oy:n hoidettavaksi. Se toteutti vuonna 2021 vakuutustarpeen arvioinnin ja vakuutusten kilpailutuksen. Kilpailevia tarjouksia ei saatu.

Kunnan rahoitusriskejä ovat mm. korko-, valuutta-, likviditeetti- ja luottoriskit. Talletuksiin ja sijoituksiin liittyviä korkoriskejä ei tällä hetkellä kunnan toimintaan liity, koska kunnalla ei ole markkinaehtoisia talletuksia tai sijoituksia. Myöskään kuntakonsernin talletus- ja sijoitusten korkoriskit eivät ole merkittäviä. Likviditeettiriski on huomioitu maksuvalmiuden seurannalla ja ottolainausvalmiuden kautta. Otto- ja antolainaukseen ja takausvastuuseurantaan liittyvät luottoriskit eivät kunnan toiminnan kannalta ole merkittäviä. Takausvastuita v. 2023 oli yhteensä 658.961 € (v. 2022 758.831 €), josta liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden lainoja v. 2022 oli 514.961 € (v. 2022 546.831 €) ja vesiosuuskuntien lainoja 0 € (v. 2022 20.000 €) sekä tytäryhteisön laina 144.000 € (v. 2022 192.000 €).

Kunnan taloudellisen tilanteen heikentymisen seurauksena kunnanvaltuusto on päättänyt 25.3.2019 § 4 ottaa käyttöön Kuntarahoitus Oy:n kuntatodistusohjelman kunnan maksuvalmiuden turvaamiseksi. Kuntatodistuksia on käytetty vuonna 2023, mutta ne on konvertoitu talousarviolainaksi ennen tilikauden päättymistä.

Kunnan nopeasti heikentynyt taloudellinen tilanne on riski, joka vaatii kunnan luottamushenkilö- ja viranhaltijajohdolta jatkuvaa huomiota. Osavuositarkastuksen lisäksi kunnanhallitus on vienyt kunnanvaltuustolle tiedoksi kuukausittaisen tiedon tuloslaskelman toteutumisesta maaliskuu - joulukuulta. Kunnanhallitus on antanut hallintokunnille ohjeita talouden tasapainottamisesta. Syksyllä 2019 kunnalle on laadittu talouden tasapainottamisohjelma yhdessä Perlacon Oy:n kanssa, jonka pohjalta on laadittu jatkoksi kunnan talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 - 2026.

Savon Kuituverkko Oy hyväksyttiin yrityssaneeraukseen tilikauden 2018 aikana. Yhtiö on kyennyt noudattamaan saneerausohjelmaa.

Toimialakohtaisista riskeistä on kartoitettu ja otettu huomioon hallintokuntien toiminnassa vuonna 2023 seuraavat riskit ja niiden hallintakeinot.

Riskit lajeittain:

Toiminnan riskit:

Keskushallinto

- Laadunvalvonta (ateriapalvelut)
- Vastuu toiminnan lainmukaisuudesta

Hallintakeinot:

Oma valvonta, terveystarkastajan tarkastuskäynnit, koulutukset
Vastuuvakuutus, osaava henkilöstö, koulutus, konsultointi Kuntaliitosta tai lakiasiantuntijalta

Sivistystoimi

- Koulukuljetukset julkisen liikenteen kautta
- Valtionhallinnon päätökset mm. tuntijaosta, valinnaisaineista, yms. ops-perusteista
- oppilashuollon tarpeiden lisääntyminen mm. avustajapalvelut, koulukuljetus yms. lisääntyneet vaatimukset
- Oppilaiden tapaturmariskit
- Poikkeustilanteet koulun toiminnassa

Kuljetusreittien huolellinen suunnittelu, varautuminen muutoksiin.

Alan keskustelun seuranta, koulutus

Palvelutarpeen suunnittelu ja mitoitus, tehtävien yhdistäminen eri työpisteissä/hallintokunnissa
Asianmukaiset vakuutukset
Valmiussuunnitelma

Tekninen toimi

- Kiinteistötoimintaan liittyvät riskit
- Lainsäädännön soveltamiseen liittyvät riskit, toimivallan raja
- Vahingon aiheuttaminen ulkopuolisille
- Laite- ja konerikot
- Rakennushankkeiden yhtäaikaisuus
- Laatuhäiriöt ja toiminnan keskeytykset

Seuranta, varhainen puuttuminen ongelmiin, kuntotarkastukset, kunnossapito, vuokrasaatavien perintä perintätoimiston kautta, varatilat
Vakuutus, osaava henkilöstö, koulutus, konsultaatio Kuntaliitosta tai lakiasiantuntijalta
Vastuuvakuutus, työnjohdolliset toimenpiteet, ammattitaitoinen henkilöstö
Ostopalvelu yksityiseltä yrittäjältä, varajärjestelmäsuunnitelma
Ostopalvelut yksityisiltä urakoitsijoilta, työvoimapalvelut näyteseuranta, varajärjestelmät, kuntotarkastukset, verkostojen kunnossapito
Näyteseuranta, varajärjestelmät, kuntotarkastukset, verkostojen kunnossapito

Ympäristötoimi

- Rakennusvalvonnan tulokehitys
- Vastuu toiminnan lainmukaisuudesta

Taksojen tarkistaminen, palveluiden hinnoittelu
Vastuuvakuutus, ammattitaitoinen henkilöstö, koulutus, konsultointi

Toiminnallisiin riskeihin kuuluvat suhdannevaihtelut ja lainsäädännön muutokset on huomioitu kunnan toiminnassa ja palvelutuotannossa mm. uusien palvelujen tai toiminnan muutosten kautta. Kunnan varautumis- ja valmiussuunnitelmien päivittäminen on ajankohtaista.

Ympäristötekijät

Toimintakertomuksessa tulee käsitellä ja kuvata ne ympäristötekijät, jotka vaikuttavat olennaisesti kunnan taloudelliseen tulokseen, asemaan tai toiminnan kehitykseen.

Vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota aiheuttanut yhteiskuntaan erilaisia vaikutuksia, kuten korkean inflaation aiheuttamaa voimakasta hintojen nousua, mikä jatkui vuonna 2023.

Kunnan alueella ei toimi tuotantolaitoksia tai – yrityksiä, jotka toiminnallaan aiheuttaisivat merkittäviä ympäristöriskejä. Kunnan omassa toiminnassa ympäristötekijät liittyvät vesi- ja jätevesihuoltoon. Kunnalla on yksi oma vedenottamo, kirkonkylän Hyvärilä. Puhtaan veden toimituksen turvaamiseksi kunta tekee yhteistyötä usean vesiosuuskunnan kanssa. Osa kunnan puhtaasta

vedestä ostetaan Koillis-Savon Vesi Oy:ltä. Kriisitilanteessa vettä voidaan johtaa kunnan vesilaitokselle myös Paakkilan vedenottamosta. Jätevedenpuhdistamo on saneerattu vuonna 2022. Putkistojen osalta osa vesi- ja viemäriputkistosta on vanhaa. Putkistoihin on lisätty uusia sulkuventtiilejä, jotta putkirikkojen korjaamisen vuoksi tehtävät vedentoimitusten keskeytykset saataisiin kohdistettua entistä rajatumille alueille. Putkirikkoja tapahtuu 1-2 vuosittain, jäätymis- ja routariskit ovat sen sijaan harvinaisia ja niitä tapahtuu vain erittäin ankarina pakkastalvina.

Valtatie 9:llä on liikenteen vahinkoriski sekä liikenteen pohjavesille aiheuttama riski. Tuusniemen alueella on kaksi ykkösluokan pohjavesialuetta, Tuusjärvellä ja Kirkonkylällä. Laajat vesistöt aiheuttavat veneilyvahinkoriskin ja vesistön pilaantumisen riskin, esim. liikenteen öljyvahingon tai veneonnettomuuden takia.

Konsernivalvonnan järjestäminen

Kuntalain 114 §:n mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, on laadittava ja sisällytettävä tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä niiden kuntayhtymien, joissa kunta on jäsenenä, tilinpäätösten yhdistelmänä. Kunnan konsernitilinpäätökseen yhdistellään kunnan omistusosuutta vastaava osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta olennaisuuden periaatetta noudattaen. Vuoden 2008 tilinpäätöksestä alkaen konsernitilinpäätös on laadittu laajana eli konsernitilinpäätökseen on sisällytetty konsernitaseen lisäksi myös konsernituloslaskelma ja – rahoituslaskelma.

Tuusniemen kunnan 1.7.2020 voimaan tulleet konserniohjeet on päivitetty kunnanvaltuustossa 11.5.2020 § 12. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Ohjetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien omistajaohjauksessa. Kuntakonsernin toimintaan liittyvät samat tai samankaltaiset toiminnalliset riskit, rahoitusriskit ja vahinkoriskit. Konsernissa tytäryhteisöjen toiminnassa on huomioitu, tunnistettu ja hallinnoitu riskit samoin menetelmin kuin peruskunnan toiminnassa.

Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen. Ohjeen tarkoitus on määritellä ne periaatteet ja menettelytavat, joita sovelletaan Tuusniemi-konsernissa sekä varmistaa konsernitilinpäätöksen tekemisen edellytykset. Konserniohjeella annetaan konsernitason toimintaohjeet ja –periaatteet ottaen huomioon hallintosäännön määräykset kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan asemasta konsernin johtajana.

Kunnanhallitus on nimennyt 15.5.2023 § 90 kunnan edustajat osakeyhtiöiden yhtiökokouksiin toimikaudelle 2023 – 2025.

Konsernitarkastelu

Vuoden 2023 konsernitilinpäätös on laadittu voimassa olevien yleisohjeiden mukaisesti laajana. Tilinpäätös sisältää konsernitaseen, -tuloslaskelman ja – rahoituslaskelman.

Kuntakonsernin talouden kehitys on noudattanut osaltaan trendinomaisesti peruskunnan talouskehitystä. Savon Koulutus kuntayhtymän pitkäaikaisesta vieraasta pääomasta on Tuusniemen kunnan osuus vuoden lopussa 427.047 € (v. 2022 393.862 €).

Kokonaisuudessaan, sisältäen emokunnan, tytäryhteisöt, kuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt, konsernin lainat ovat 1.885 €/asukas (v. 2022 4.529 €). Emokunnan lainakanta on 1.610 €/asukas (v. 2022 1.326 €), joka sisältyy konsernin lainakantaan. Konserniyhtiöiden lainakanta ilman emokunnan talousarviolainoja on näin ollen 275 €/asukas (v. 2022 3.203 €).

Tytäryhteisöjen hallintoa ja taloutta on hoidettu annettujen konserniohjeiden mukaisesti. Kuntayhtymien ja osakkuusyhteisöjen taloudessa ja toiminnassa ei ole tapahtunut merkittäviä

muutoksia tilikauden aikana. Konsernitilinpäätöksen laadintaa on selvitetty tarkemmin luvussa 4. Liitetiedot.

Konsernille talousarviossa 2023 asetetut tavoitteet ovat toteutuneet seuraavasti:

Asetettu tavoite:	Toteutuma:
Konsernin toimintatulot toimintamenoista, %: vähintään 20 %	37,8 %
Konsernin vuosikate poistoista, %: vähintään 40 %	-17,9 %
Konsernin omavaraisuusaste, %: vähintään 45 %	62,1 %
Konsernin laina € / asukas: alle 4.500 €	1.885 €

Asetetuista tavoitteista toteutui toimintatulot toimintamenoista, omavaraisuusaste ja konsernin lainat/asukas.

TILIKAUDEN 2023 TULOKSEN KÄSITTELY

Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen **-1.203.011 euron** (tulos ennen poistoeron muutosta) käsittelystä seuraavaa:

- tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan yhteensä **111 116** euroa, (koulukeskuksen osuus 46.545,43 euroa, palvelukeskus 21.088,75 euroa, satamapaviljonki 3.333,34 euroa, jätevedenpuhdistamo 3.333,34 euroa, kirjasto 2.500,00 euroa ja uusi asumispalveluyksikkö 22.810,29 euroa, koulukeskuksen osuus 11.504,65 euroa)
- siirretään tilikauden alijäämä **-1.091.896 euroa** Edellisten tilikausien yli-/alijäämä tilille.

KUNNAN TALOUDEN TASAPAINO, RAHOITUSASEMA JA TULEVA KEHITYS

Kunnan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksessa voidaan myös käsitellä kunnan rahoitusasemaa ja tulorahoituksen kehitystä ja sen riittävyttä.

Tilinpäätöksen informaatiota on parannettu sisällyttämällä siihen arvio kunnan tulevasta kehityksestä. Arvion kohteena voi olla esimerkiksi kunnan talouden tasapaino, lähitulevaisuuden investointitarpeet ja niiden rahoitus sekä kunnan velkaantumiskehitys.

Talouden tasapaino ja tulorahoituksen riittävyys

Kunnan talous on ylijäämäinen tai vahvistuva, kun vuosikate riittää kattamaan sekä pitkäaikaisten lainojen lyhennykset että korvausinvestoinnit. Vastaavasti kunnan talous on tasapainossa, kun vuosikate kattaa poistot. Poistojen on vastattava keskimääräistä korvausinvestointien tasoa kunnassa.

Kunnan talous ei ole tasapainossa, koska vuosikate on positiivinen, mutta tilikauden tulos sen sijaan on negatiivinen.

Vuoden 2023 tilinpäätöksessä vuosikate -274.289 euroa, mikä ei kata SUMU-poistoja. Poistot yhteensä ovat 928.723 euroa. Korvausinvestoinnit vuonna 2023 olivat 369.169 euroa.

Rahoitusasema

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen kautta. Tärkeimpiä tunnuslukuja ovat omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus, kertynyt yli-/alijäämä, yli-/alijäämä €/ asukas, lainakanta ja lainat €/ asukas.

Omavaraisuusaste kertoo kunnan vakavaraisuudesta, alijäämän sietokyvystä ja kyvystä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuusasteen hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta. Mikäli omavaraisuusaste on 50 tai sitä alempi, voidaan kuntataloutta pitää heikkona ja kunnan velkarasitetta merkittävän suurena.

Tuusniemen kunnan omavaraisuusaste vuonna v. 2023 oli 69,7 % (2022 71,7 %). Kunnan omavaraisuusaste on vielä tällä hetkellä maan keskimääräistä (v. 2022 59,2 %) tasoa parempi.

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi kunnan suhteellinen velkaantuneisuus on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnan on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Tuusniemen kunnan suhteellinen velkaantuneisuus oli vuonna 2023 oli 60,6 % (v. 2021 23,9 %). Kuntien suhteellinen velkaantuneisuus vuonna 2022 oli 56,5 %.

Kertynyt yli-/alijäämä osoittaa paljonko kunnalle on kertynyt ylijäämää tulevien vuosien liikkumavaraksi.

Tuusniemen kunnan taseessa on vuoden 2023 alijäämän jälkeen kertynyttä ylijäämää 1.943.509 euroa. Asukasta kohden ylijäämää on 840 euroa (v. 2022 1.267 euroa).

Lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Tuusniemen kunnan lainakanta vuoden 2023 tilinpäätöksessä on 3.725.000 euroa (v. 2022 3.175.000 euroa). Lainat / asukas v. 2023 oli 1.610 euroa (v. 2022 1.326 euroa). Keskimääräinen lainakanta kunnilla vuonna 2022 oli noin 3.378 euroa/asukas.

Kunnan tuleva kehitys

Vuoden 2023 tilinpäätöksestä laskettavien keskeisten tunnuslukujen mukaan Tuusniemen kunnan taloudellinen tilanne on pääosin melko heikko. Edellisvuoden tapaan vuosikate ei riittänyt poistojen kattamiseen. Vuosikatteen riittämättömyys poistojen kattamiseen edellyttää investointitason pitämistä poistotasoa matalampana kunnan hallitsemattoman velkaantumiskehityksen estämiseksi. Myös kunnan tulopohjaa on saatava vahvistettua.

Valtuusto hyväksyi 4.12.2023 § 78 talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2024 – 2026. Vuoden 2024 talousarvio on noin 1,40 miljoonaa euroa alijäämäinen. Suunnitelmavuosi 2025 on noin 1,36 miljoonaa euroa alijäämäinen ja vuosi 2026 noin 1,24 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä kunnan taseessa oleva noin 1,94 miljoonan euron kumulatiivinen ylijäämä ei enää anna aikaa selviytyä talousarvion suunnitelmavuosien alijäämästä.

Vuoden 2024 talousarviossa verotuloja arvioidaan kertyvän noin 5,2 miljoonaan euroon eli verotulokertymä pysyttelisi karkeasti vuoden 2023 tasolla. Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän vuonna 2024 noin 27.000 euroa. Verotulojen kertymään vaikuttaa etenkin yhteiskunnan yleisen taloudellisen tilanteen alavire.

Vuoden 2024 nettoinvestoinnit nousevat edellisen vuoden talousarvion tasolta noin 0,34 miljoonaa euroa, ollen noin 0,86 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 nettoinvestoinnit ovat 0,54 miljoonaa euroa ja 2026 nettoinvestoinnit ovat 0,64 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 uutta talousarviolainaa on nostettu miljoona euroa. Vuoden 2024 talousarviossa on varauduttu enintään 1,8 miljoonan euron suuruiseen lainan ottamiseen.

Vuoden 2019 syksyllä kunnalle on tehty kolmen vuoden sopeuttamisohjelma, jolla on pyritty saamaan kunnan käyttötalous parempaan tasapainoon. Pohjatyön tekemisen tukena tässä on ollut Perlacon Oy. Tämä ohjelma ei riittänyt kunnan talouden tasapainottamiseen, joten kunnalle on laadittu pitkälti samalta pohjalta talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 - 2026. Valtuusto on hyväksynyt talouden tasapainottamisohjelman 6.11.2023 § 60. Kunnalle on laadittu kuntastrategia vuosille 2022 – 2026, jonka valtuusto on hyväksynyt 2.5.2022 § 23.

Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alussa, tapahtui kunnissa koko Suomen kuntahistorian ehkä jopa suurin muutos sote-palvelujen järjestämistä vastuun ja siihen kohdistuvan rahoituksen siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille. Rahoituksen näkökulmasta tarkasteltuna tämä tilanne Tuusniemen kunnan osalta on erittäin ongelmallinen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus vuonna 2023 oli negatiivinen noin 900.000 euroa. Valtio kuittasi tämän summan itselleen OKM:n valtionosuuksista, veroperustemuutoksista johtuvien veromenetysten korvauksesta ja osittain myös kotikuntakorvaustuloista. Myös kunnan vuoden 2024 peruspalvelujen valtionosuus on vahvasti negatiivinen. Edellä mainittujen kuittausten jälkeen kunnalle jää ainoastaan kotikuntakorvaukset täysimääräisinä ja valtionosuuksia noin 27.000 euroa. Tämä tilanne on ajanut Tuusniemen kunnan talouden kestävämmään, talousarviovuosien suurena alijäämänä näkyvään tilanteeseen.

Vuoden 2022 helmikuussa alkanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut maailmantalouteen useita negatiivisia kehityskulkuja, mitkä heijastuvat myös Suomen talouteen. Tämä tilanne on osaltaan ollut aiheuttamassa Euroopassa korkeaa inflaatiota, mikä on vuorostaan nostanut korkotason korkealle. Muun muassa näistä syistä Suomen talous on painunut taantumaan ja osa taantumien heijastevaikutuksista heijastuu viiveellä laajemminkin yhteiskuntaan. Tämän kokonaisuuden lopullisia talousvaikutuksia eikä niiden vaikutusten kestoa ei pystytä tällä hetkellä luotettavasti arvioimaan. Ekonomistien ennusteiden mukaan Suomen bruttokansantuote kääntyisi vuonna 2025 hyvin varovaiseen nousuun.

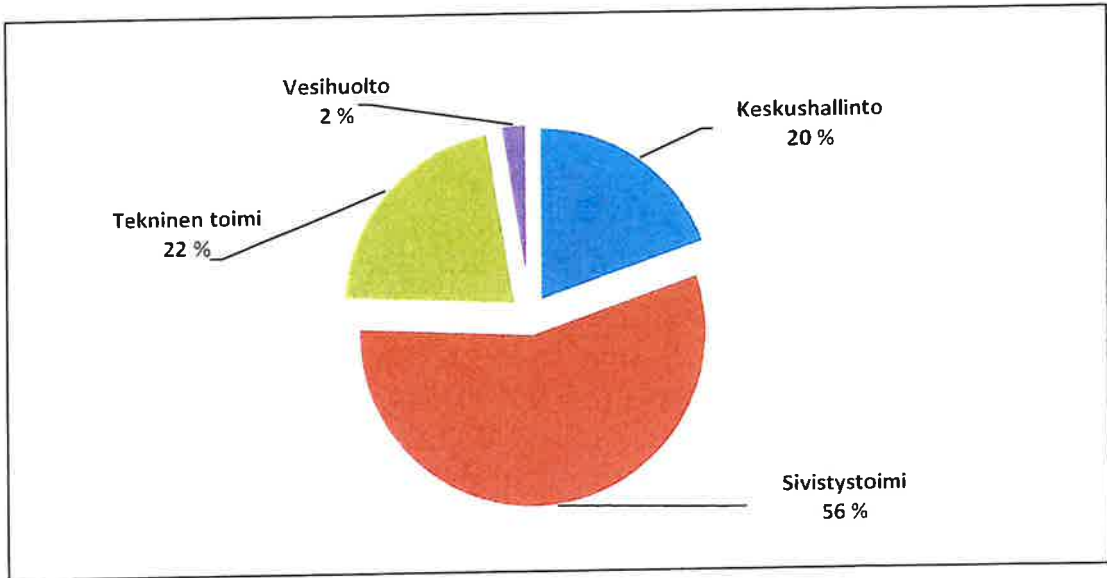
Vuoden 2020 alkupäivinä maailmanlaajuisesti levinneen koronaviruspandemian yhteiskunnalliset vaikutukset ovat liudentuneet melko pieniksi Suomenkin yhteiskunnassa. Koronaviruspandemia ei sinänsä ole hävinnyt mihinkään, vaan siitä näyttää kehittyneen influenssan kaltainen vuosittainen ilmiö, jota saadaan rokotuksilla kohtuullisesti hillittyä.

TP 2022 ja TA, TA-MUUTOKSET JA TP 2023

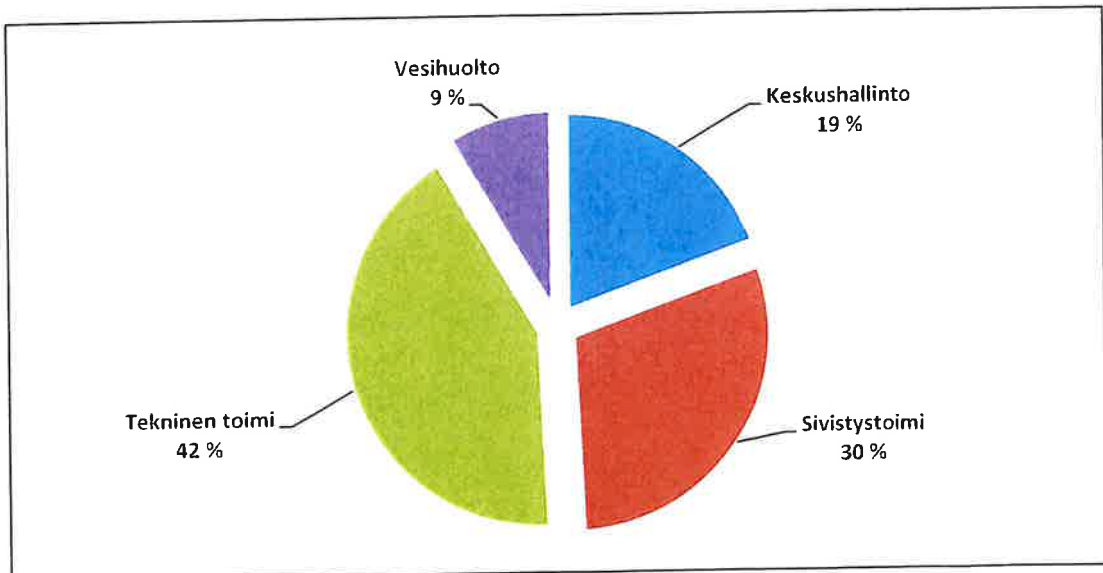
	TOTEU- TUMA/ TP 2022	TA 2023	TA-MUU- TOKSET / MRM	LOPULLI- NEN TA 2023	TOTEU- TUMA / TP 2023	TOT -% TA:sta	ALLE / YLI TA-ARVION	Muutos, € TP 2022 / TP 2023	Muutos% TP 2022 / TP 2023
Toimintatuotot yhteensä	5 847 994	3 863 112	160 000	4 023 112	4 553 709	113,2	-530 597	-1 294 286	-22,1
Keskushallinto (vaalit, tilintark., kvält., khalli.)	-2 040 236	-2 094 973	-87 852	-2 182 825	-2 007 294	92,0	-175 531	32 942	-1,6
Sosiaalitoimi	-8 211 373	0	0	0	0		0	8 211 373	-100,0
Terveystoimi	-8 043 834	0	0	0	0		0	8 043 834	-100,0
Perusterveydenhuolto	-3 524 212	0	0	0	0		0	3 524 212	-100,0
Erikoissairaanhoido	-4 519 622	0	0	0	0		0	4 519 622	-100,0
Sivistystoimi	-5 181 155	-5 500 997	-221 675	-5 722 672	-5 736 199	100,2	13 527	-555 044	10,7
Tekninen toimi	-1 735 856	-1 622 000	-346 473	-1 968 473	-2 220 427	112,8	251 954	-484 571	27,9
Vesihuolto	-252 495	-243 000	-10 000	-253 000	-262 414	103,7	9 414	-9 919	3,9
Toimintakulut yhteensä	-25 464 949	-9 460 970	-666 000	-10 126 970	-10 226 335	101,0	-99 365	15 238 615	-59,8
TOIMINTAKATE	-19 616 955	-5 597 858	-506 000	-6 103 858	-5 672 626	92,9	-431 232	13 944 329	-71,1
Rahoitus									
Verotulot	9 047 377	5 190 181	140 000	5 330 181	5 349 233	100,4	-19 052	-3 698 144	-40,9
Valtionosuudet	11 144 147	0	-150 000	-150 000	-83 041	55,4	-66 959	-11 227 188	-100,7
Korkotuotot	91	750		750	59	7,9	691	-32	-34,9
Rahoitustuotot	206 142	235 042		235 042	253 325	107,8	-18 283	47 183	22,9
Korkokulut	-21 589	-40 000		-40 000	-64 087	160,2	24 087	-42 498	196,9
Rahoituskulut	-16 120	-55 042		-55 042	-57 151	103,8	2 109	-41 031	254,5
VUOSIKATE	743 092	-266 927	-516 000	-782 927	-274 289	35,0	-508 638	-1 017 381	226,7
Poistot ja arv alentumiset	-986 917	-915 537		-915 537	-928 723	101,4	13 186	58 194	-5,9
Satunnaiset tuotot									
Satunnaiset kulut									
TILIKAUDEN TULOS	-243 824	-1 182 464	-516 000	-1 698 464	-1 203 011	70,8	-495 453	-959 187	220,8
Poistoeron lis.(-) tai väh.(+)	111 116	111 116		111 116	111 116	100,0			
Varausten lis.(-) tai väh.(+)									
Rahastojen lis.(-) tai väh.(+)									
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-132 708	-1 071 348	-516 000	-1 587 348	-1 091 896	68,8	-495 452	-959 187	722,8
Sisäiset erät	1 836 919	1 235 185		1 235 185	1 348 828	109,2	-113 643	-488 091	-26,6

TOIMINTAKULUJEN JA -TUOTTOJEN JAKAANTUMINEN TOIMIALOITTAIN

TOIMINTAKULUT	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Keskushallinto	-2 007 294	-2 040 236
Perusterveydenhuolto	0	-3 524 212
Erikoissairaanhoido	0	-4 519 622
Sosiaalitoimi	0	-8 211 373
Sivistystoimi	-5 736 199	-5 181 155
Tekninen toimi	-2 220 427	-1 735 856
Vesihuolto	-262 414	-252 495
Toimintakulut yhteensä	<u><u>-10 226 335</u></u>	<u><u>-25 464 949</u></u>

TOIMINTATUOTOT	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Keskushallinto	886 413	1 407 345
Sosiaalitoimi	0	1 225 683
Terveystoimi	0	451 430
Sivistystoimi	1 357 065	1 434 985
Tekninen toimi	1 918 414	939 277
Vesihuolto	391 818	389 275
Toimintatuotot yhteensä	<u><u>4 553 709</u></u>	<u><u>5 847 995</u></u>

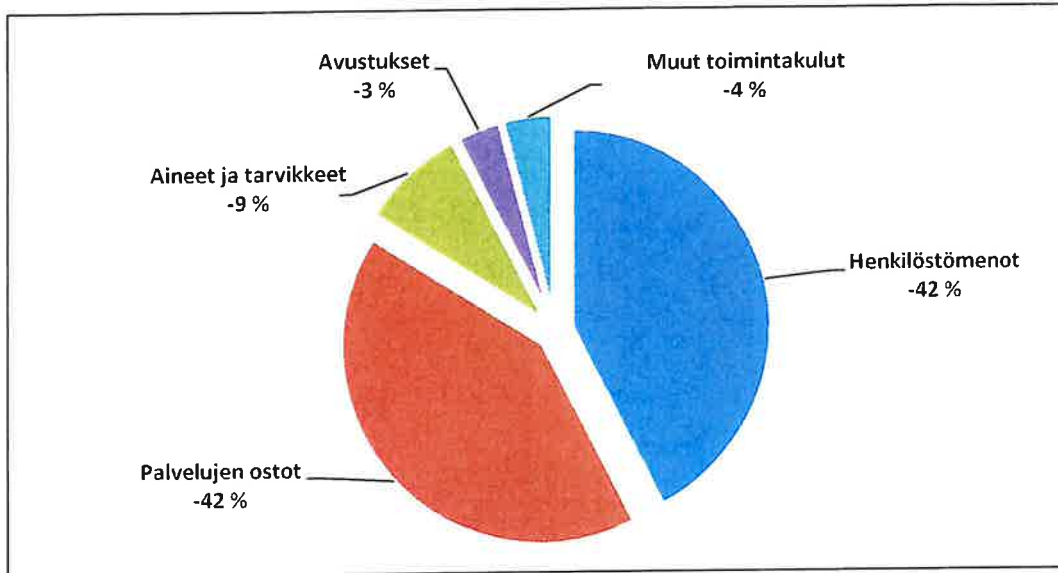

TOIMINTAKULUJEN JA -TUOTTOJEN LAJEITTAINEN JAKAANTUMINEN

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

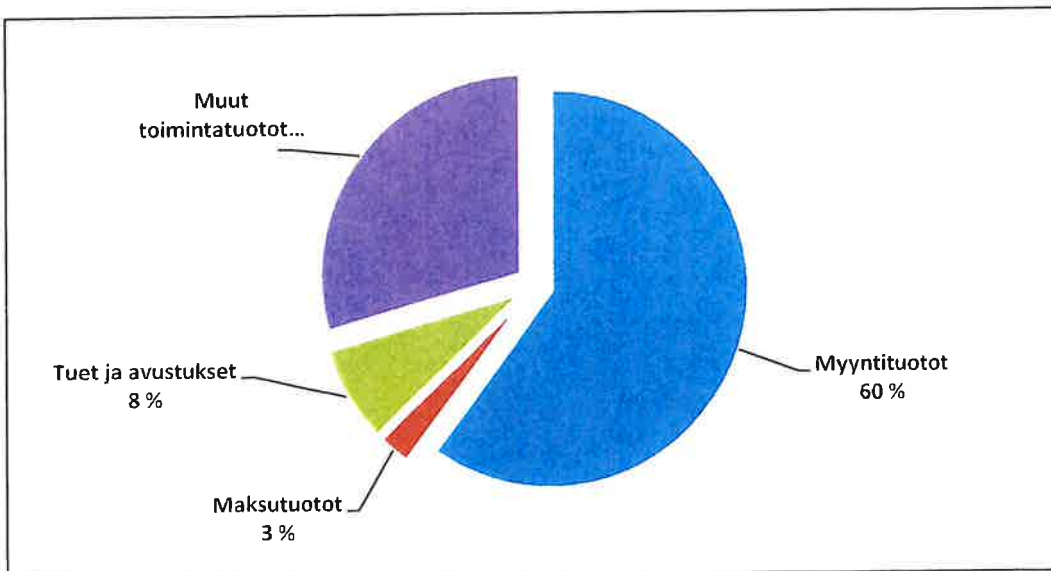
Tuloslaskelman mukaan sv.korvaukset 64.579 € vähennetty henkilöstökuluista

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Henkilöstömenot	-4 333 309	-7 904 280
Palvelujen ostot	-4 255 302	-15 186 987
Aineet ja tarvikkeet	-871 637	-1 069 875
Avustukset	-357 656	-800 658
Muut toimintakulut	-408 431	-503 148
Yhteensä	<u>-10 226 335</u>	<u>-25 464 948</u>

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Myyntituotot	2 733 312	3 905 606
Maksutuotot	117 139	896 438
Tuet ja avustukset	360 642	411 617
Muut toimintatuotot	1 342 616	632 693
	<u>4 553 709</u>	<u>5 846 354</u>

KOKONAISTULOT JA -MENOT

ulkoinen

TULOT	2023	%	2022	%
Toiminta				
Toimintatuotot	3 185 930	32,68 %	4 009 435	16,42 %
Verotulot	5 349 233	54,88 %	9 047 377	37,05 %
Valtionosuudet	-83 041	-0,85 %	11 144 147	45,63 %
Korkotuotot	59	0,00 %	91	0,00 %
Muut rahoitustuotot	198 283	2,03 %	190 663	0,78 %
Satunnaiset tuotot				
Tulorahoituksen korjaukset				
- Pysyvien vastaavien hyödykk.luovutusvoitot	-33 910	-0,35 %	-25 781	-0,11 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	92 525	0,95 %	25 892	0,11 %
Pysyvien vastaavien hyödykk.luovutustulot	38 300	0,39 %	29 710	0,12 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 000 000	10,3 %		
Lyhytaikaisten lainojen lisäys				
Oman pääoman lisäykset				
Kokonaistulot yhteensä	9 747 379	100,0 %	24 421 534	100,00 %
MENOT				
Toiminta				
Toimintakulut	8 877 506	91,76 %	23 628 030	96,28 %
- valmistus omaan käyttöön	-18 950	-0,20 %	-1 640	-0,01 %
Korkokulut	64 087	0,66 %	21 589	0,09 %
Muut rahoituskulut	2 110	0,02 %	642	0,00 %
Satunnaiset kulut				
Tulorahoituksen korjaukset				
-pysyvien vastaavien hyödykk.luovutustappiot				
Pakollisten varausten muutos				
+/-pakollisten varausten lisäys/vähennys	-348 600	-3,60 %		
Investoinnit				
Investointimenot	648 055	6,70 %	316 805	1,29 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	450 000	4,65 %	575 000	2,34 %
Lyhytaikaisten lainojen vähennys				
Oman pääoman vähennykset				
Kokonaismenot yhteensä	9 674 208	100,0 %	24 540 426	100,00 %
Täsmäytys				
Kokonaistulot-kokonaismenot	73 171		-118 892	
Muut maksuvalmiuden muutokset	-454 888		484 620	
- rahavarojen muutos	-381 717		365 727	
	73 171		-118 892	

TULOSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT
(SIS. VESIHUOLTO)

	<u>Tilinpäätös</u> <u>2023</u> (ulkoiset)	<u>Tilinpäätös</u> <u>2022</u> (ulkoiset)
	<u>1 000 e</u>	<u>1 000 e</u>
Toimintatuotot	3 205	4 011
Toimintakulut	-8 877	-23 628
Toimintakate	-5 672	-19 617
Verotulot	5 349	9 047
Valtionosuudet	-83	11 144
Korkotuotot		
Korkokulut	-64	-22
Muut rahoitustuotot	198	191
Muut rahoituskulut	-2	
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	132	169
Vuosikate	-274	743
Poistot käyttöomaisuudesta	-929	-987
Arvonalentumiset		
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut		
Tilikauden tulos	-1 203	-244
Poistoeron lisäys(-), vähennys(+)	111	111
Varausten lisäys (-), vähennys (+)		
Rahastojen lisäys (-), vähennys (+)		
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-1 092	-133
= valtuustoon nähten sitovat erät		

TUNNUSLUVUT	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Toimintatuotot / Toimintakulut, % 100xToimintatuotot / (Toimintakulut - valmistus omaan käyttöön)	35,8 %	17,0 %
Vuosikate / Poistot, % 100xVuosikate / Poistot	-29,5 %	47,9 %
Vuosikate, e/asukas	-119	310
Asukasmäärä 31.12.	2313	2395

Tilikauden tulos on 959.187 € edellisvuotta huonompi. Ulkoiset toimintakulut pienenevät 14.750.524 € ja ulkoiset toimintatuotot pienenevät 806.195 €. Toimintakatteen muutos eli verotuloilla ja valtionosuuksilla katettava määrä pieneni 13.944.329 € vuodesta 2022.

Verotulot pienenevät 3.698.144 € (40,88 %) ja valtionosuudet pienenevät 11.227.188 € (100,75 %) vuodesta 2022.

Korkotuotot pienenevät 32 €. Korkokuluja muodostui talousarviolainojen koroista 64.087 €. Muihin rahoitustuottoihin sisältyy mm. osinkotuottoja 184.306 € ja kuntayhtymien peruspääoman korkoja 855 €.

Vuosikate on 1.017.381 € edellisvuotta huonompi, eikä se riitä kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja. Poistot -928.723 € ja vuosikate -274.289 € (erotus 1.203.011 €)

RAHOITUSLASKELMA
VARSINAISEN TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN KASSAVIRTA (sis. vesihuollon) 1000 €

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	-274	743
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	314	-26
Tulorahoitus yhteensä	40	717
Investointien rahavirta		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-648	-317
Rahoitusosuudet investointimenoihin	93	26
Muut rahoitustulot		
Osakkeen myynti		
Käyttöomaisuuden myyntituotot	38	30
Netto investoinnit	-517	-261
Toiminnan ja investointien rahavirta	-477	456
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennykset		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-450	-575
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-91	9
Vaihto-omaisuuden muutos		
Pitkäaikaisten saamisten muutos		
Lyhytaikaisten saamisten muutos	401	-177
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-765	652
Rahoituksen rahavirta	95	-91
Rahavarojen muutos	-382	365
Rahavarat 31.12.	1 217	1 598
Rahavarat 01.01.	-1 598	-1 233
	-381	365
=valuustoon nähden sitovat erät		
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Investointien tulorahoitus %:	-49,4 %	255,4 %
Lainanhoitokate:	-0,4	1,8
Kassan riittävyys (pv):	44	24
Asukasmäärä	2 313	2 395
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta €, 1 000 €	-881	-1 039

Investointien tulorahoitus, % = $(100 \cdot \text{vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno})$

Lainanhoitokate = $(\text{Vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$

Kassa riittävyys /pv = $365 \text{ pv} \cdot \text{Kassavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

TASE JA TUNNUSLUVUT (SIS. VESIHUOLTO)

	31.12.2023 1 000 €	31.12.2022 1 000 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	16 866	18 807
Aineettomat hyödykkeet	347	428
Aineelliset hyödykkeet	10 402	10 760
Sijoitukset	6 117	7 619
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	87	87
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 621	2 405
Vaihto-omaisuus		
Muut saamiset	34	38
Saamiset	312	710
Rahoitusarvopaperit	59	59
Rahat ja pankkisaamiset	1 216	1 598
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>18 574</u>	<u>21 299</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	11 215	13 434
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	1 699	1 810
PAKOLLISET VARAUKSET	349	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	149	240
VIERAS PÄÄOMA	5 162	5 815
Pitkäaikainen	3 251	2 725
Lyhytaikainen	1 911	3 090
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>18 574</u>	<u>21 299</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Omavaraisuus, %	69,7	71,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	60,6 %	23,9 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	1 944	3 035
Kertynyt yli-/alijäämä € / asukas	840	1 267
Lainakanta 31.12., 1 000€	3 725	3 175
Lainakanta € / asukas	1 610	1 326
Lainat ja vastuut 31.12., 1 000 €	3 771	3 188
Lainat ja vastuut € / asukas	1 631	1 331
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	0	0
Asukasmäärä	2313	2395

Omavaraisuus % = 100x(Oma pääoma+Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma-Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus % = 100x(Vieras pääoma-Saadut ennakot) / Käyttötulot

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)+Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)+Tilikauden ylijäämä (alijäämä)€ / asukas

Lainakanta 31.12. = Vieras pääoma-(Saadut ennakot+Ostovelat+ Siirtovelat+Muut velat)

Lainakanta € / asukas

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Sijoituksista siirretty kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta annetun ohjeen mukaan muihin rahoitusarvopapereihin seuraavat erät:

Tuusniemen Osuuspankki	87,68	87,68
Osuuskunta Metsäliitto	35 000,00	35 000,00
Kuntarahoitus Oy	23 638,50	23 638,50
	<u>58 726,18</u>	<u>58 726,18</u>

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

	2023	2022
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toimintatuotot	3 679	13 997
Toimintakulut	-9 720	-33 519
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	-23	-23
Toimintakate	-6 064	-19 544
Verotulot	5 309	9 015
Valtionosuudet	424	11 636
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	11	7
Muut rahoitustuotot	198	193
Korkokulut	-72	-6
Muut rahoituskulut	-5	115
Vuosikate	-199	1 221
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 111	-1 766
Omistuksen eliminointierot	28	28
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	-1
Tilikauden tulos	-1 311	-518
Tilinpäätössiirrot	33	32
Tilikauden verot	0	-2
Laskennallisest verot	0	0
Vähemmistöosuudet	3	6
Tilikauden ylijäämä	-1 275	-481
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot / Toimintakulut %	37,8	41,8
Vuosikate / Poistot %	-17,9	69,1
Vuosikate, €/as	-86	510
Asukasmäärä	2 313	2 395

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2023	2022
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	-199	1 221
Satunnaiset erät		-1
Tilikauden verot	0	-2
Tulorahoituksen korjauserät	253	-81
	<u>53</u>	<u>1 138</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-753	-1 657
Rahoitusosuudet investointimenoihin	93	30
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	214	57
	<u>-447</u>	<u>-1 570</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-393	-432
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		0
Antolainasaamisten vähennykset	0	<u>2</u>
	<u>0</u>	<u>2</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 062	1 737
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-15	-324
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-534	-706
	<u>514</u>	<u>707</u>
Oman pääoman muutokset	-2	-34
Muutokset vähemmistöm osuudessa		0
	<u>-2</u>	<u>-34</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-58	40
Vaihto-omaisuuden muutos	0	-6
Saamisten muutos	431	-622
Korottomien velkojen muutos	-879	967
	<u>-506</u>	<u>380</u>
Rahoituksen rahavirta	6	1 054
Rahavarojen muutos	-387	622
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 789	4 269
Rahavarat 1.1.	2 176	3 647
	<u>-387</u>	<u>622</u>
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-2 379	-2 307
Investointien tulorahoitus, %	-30,1	75,1
Laskennallinen lainanhoitokate	-0,2	0,9
Kassan riittävyys, pv	62	44

Konsernitase ja sen tunnusluvut

VASTAAVA	31.12.2023	31.12.2022
	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	13	173
Muut pitkävaikutteiset menot	349	439
Ennakkomaksut	0	3
	<u>362</u>	<u>615</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 021	2 009
Rakennukset	7 343	12 931
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 694	3 158
Koneet ja kalusto	205	735
Muut aineelliset hyödykkeet	17	74
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	157	1 499
	<u>12 437</u>	<u>20 408</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhtiö osakkeet ja osuudet	1 247	1 513
Osakkeet ja osuudet	659	756
Joukkovelkakirjalainasaamiset	1	1
Muut saamiset	15	30
	<u>1 922</u>	<u>2 299</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	14 721	23 322
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	78	46
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	87	139
Muut toimeksiantojen varat	10	40
	<u>175</u>	<u>225</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	2	88
Keskeneräiset tuotteet	0	0
Ennakkomaksut	0	0
	<u>2</u>	<u>88</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	34	38
Siirtosaamiset	0	0
	<u>34</u>	<u>38</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	250	970
Lainasaamiset	0	16
Laskennalliset verosamiset	0	0
Muut saamiset	59	264
Siirtosaamiset	65	622
	<u>374</u>	<u>1 872</u>
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	59	59
Muut arvopaperit	0	0
	<u>59</u>	<u>59</u>
Rahat ja pankkisaamiset	1 730	4 210
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	2 199	6 266
VASTAAVAA	17 095	29 813

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	9 272	10 399
Säätiöiden ja yhd.peruspääomat	200	200
Muut omat rahastot	190	238
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	2 106	3 035
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 275	-481
	10 493	13 390
VÄHEMMISTÖOSUUDET	66	155
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	349	288
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	78	48
Lahjoitusrahastojen pääomat	149	294
Muut toimeksiantojen pääomat	11	8
	238	349
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	3 797	9 837
Lainat julkisyhteisöiltä	0	30
Saadut ennakot	0	
Liittymismaksut ja muut velat	1	
Siirtovelat	0	18
Laskennalliset verovelat	0	0
	3 798	9 886
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	0	23
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	562	957
Saadut ennakot	82	153
Ostovelat	539	1 911
Liittymismaksut ja muut velat	109	196
Siirtovelat	859	2 494
Laskennalliset verovelat	0	12
	2 151	5 746
Vieras pääoma yhteensä	5 949	15 632
VASTATTAVAA	17 095	29 813

TASEEN TUNNUSLUVUT

Konsernin omavaraisuusaste, %	62,1	45,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	62,3	44,7
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	832	2 553
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	360	1 066
Konsernin lainat, €/asukas	1 885	4 529
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	4 360	10 848
Konsernin lainat ja vuokravastuut, 31.12. 1000 €	4 521	11 628
Konsernin lainat ja vuokravastuut, €/asukas	1 955	4 855
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	16
Kunnan asukasmäärä 31.12.	2313	2 395

Konsernin omavaraisuus % = $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuudet} + \text{Konsernireservi}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus % = $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Konsernin lainakanta 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Konsernin lainat, euroa/asukas = asuakohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä

Lainat ja vuokravastuut 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainasaamiset = Sijoituksiin merkityt jvk - lainsaamiset ja muut lainasaamiset

KUNNAN STRATEGISET TAVOITTEET

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät koko kuntaa koskevat strategiset tavoitteet

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kunnan talouden tasa-paino	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos	Ei toteutunut 2023. Tp alijäämäinen 1,1 milj. euroa
Ilmastonmuutoksen hillintään osallistuminen	Kunnan hiilitase	Vähintään hiilineutraalius	Toteutunut. Kunnan hiilitase on negatiivinen
Vaikuttava yritystontti-markkinointi	Myytyjen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden yritystontin myynti suunnittelukaudella	Ei toteutunut 2023. Neuvotteluja on käyty.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Vaikuttava tonttimarkkinointi	Myytyjen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden asuinrakennustontin myynti	Ei toteutunut. Tontteja ei saatu myytyä markkinoinnista huolimatta

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTIÖITÄ KOSKEVAT TAVOITTEET

Tuusniemen Teollisuus Oy

Päivitetystä elinkeino-ohjelmassa elinkeinokehittämisen painopisteiksi on nostettu monipuolinen, ajanmukainen ja -tasainen sekä joustava kaavoitus, toimintaympäristöä kehittävien kärkihankkeiden toteutus, yritysten aktivointi kehittämiseen ja investointeihin, verkottumisen tukeminen ja yrityskohtaisen neuvonnan tarjonta, uusien kotimaisien ja kansainvälisten toimijoiden hakeminen, yritysperustan jatkuvuuden turvaaminen ja uudet avaukset alueen kehittämiseksi.

Elinkeinoelämän kärkihankkeita ovat Tuusniemen yritys- ja teollisuusalue, Tuusniemen palvelujen edistäminen sekä Tuusniemen puistosatama lähialueineen. Markkinoinnilla lisäämme kunnan tunnettuutta ja myymme aktiivisesti Tuusniemeä yrityksille ja potentiaalisille uusille asukkaille.

Määrärahat vahvistetaan vuosittain talousarviossa kunnan ja yhtiön välisen palvelusopimuksen pohjalta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Elinkeino-ohjelman toteuttaminen	Toteutettavat kehittämis-toimenpiteet	1 toimenpide/kärkihankke/kuusi	2 kpl matkailu ja palveluyrittäjyys: Polkujen Tuusniemi, Kulttuurimatkojen kehittäminen Savo-Karjalan kaskimaille. Teollisuusalueen ja sataman kehittämistä yritysten kautta.
Yritysten toiminta- ja kasvumahdollisuuksien turvaaminen	Yritysten määrä Työpaikkojen määrä	Vähintään 10 uutta yritystä/kuusi Uusia työpaikkoja 20/kuusi	13 uutta yritystä. Uusia työpaikkoja 11,5 kpl

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Elinkeinotoiminnan kehittäminen	Saatu hankerahoitus/yhtiö kpl	1 hanke/vuosi	1 hanke/vuosi
Yrityskohtainen neuvonta Yritysten verkostoitumisen edistäminen Kuntamarkkinointi	Hankeraha/avustus/muu rahoitus/yritykset kpl Verkostoitumistilaisuudet Toimenpiteet kpl	2 kpl/vuosi 2 kpl/vuosi 5 kpl/vuosi	3 kpl/vuosi 2 kpl/vuosi yli 5 kpl/vuosi
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Toimenpide/painopiste	Kehittämistoimenpiteet kpl ks. yllä	toimenpiteet/painopiste/vuosi	yli 11 kpl/vuosi

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo on keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, jossa toimii kunnanvirasto. Yhtiön osakekannasta kunta omistaa pääosan, mutta yhtiössä on myös muita osakkeenomistajia.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos	Yhtiön taloustilanne on parantunut vuoden 2023 aikana. Tilinpäätöksessä tulos on ollut tappiollinen tehtyjen poistojen myötä.
Yhtiöllä on tutkimustietoon perustuva suunnitelma kiinteistön tulevista peruskorjauksista	Pitkän tähtäimen korjaussuunnitelma	Yhtiöllä on peruskorjauksia varten kuntotutkimukseen perustuva pitkän tähtäimen suunnitelma	Virastotalo Oy:lle on laadittu korjaustarpeiden selvitys tulevien korjauskustannusten budjetointia varten seuraavan 10 vuoden ajanjaksolle. Selvityksen on laatinut Sitowise Oy.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Yhtiö valmistautuu kiinteistön pitkän tähtäimen peruskorjaussuunnitelman laatimiseen	Kiinteistön pitkän tähtäimen peruskorjaussuunnitelman laatimisen eteneminen	Yhtiöllä on pitkän tähtäimen peruskorjaussuunnitelman pohjaksi soveltuva kiinteistön kuntotutkimus teetettynä	Korjaustarveselvitykseen liittyy PTS 10 vuoden ajanjaksolle. Varsinaista kuntotutkimusta ei ole tehty.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula on kunnan kokonaan omistama osakeyhtiö, joka toimii asuinhuoneistojen vuokraajana paikkakunnalla.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos	Ei toteutunut. Tämänhetkisellä tulo- ja menorakenteella tulos painuu poistojen seurauksena tappiolliseksi.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Vuokra-asuntojen korkea vuokrausaste	Vuokrausaste	Vähintään 90 %	Tavoite toteutunut. Asuntojen vuokrausaste on vaihdellut vuoden 2023 aikana 92 – 95 % välillä.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Yhtiön kiinteistökanta on aktiivisen vuokraustoiminnan piirissä	Tyhjillään olevien kiinteistöjen lukumäärä	Yhtiöllä ei ole tyhjillään purkukuntoisia kiinteistöjä	Kenttätie talo A puretaan vuonna 2024. Tyhjillään ei ole muita purkukuntoisia rakennuksia.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Yhtiö on käynnistänyt purkuvalmistelut tyhjillään olevasta kiinteistöstä	Purkuvalmistelujen eteneminen	Yhtiöllä on toteuttamiskelpoinen suunnitelma tyhjillään olevan kiinteistön purkamisesta sekä käytössä olevaan naapuri-kiinteistöön siirrettävästä talotekniikasta	Tavoite toteutunut. Talousarviovuonna 2023 laadittiin suunnitelmat Kenttätie talo A purkamiseksi sekä toimenpiteet purkutöiden aloittamiseksi aloitettiin.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: hallintojohtaja, keskusvaalilautakunnan jäsenet

Keskusvaalilautakunnan tehtävä on tuottaa äänestyspalvelut voimassa olevien säädösten mukaisesti ja valvoa vaalien järjestämistä ja äänestystilaisuuksien toimivuutta sekä järjestää vaalit taloudellisesti.

Vuonna 2023 järjestettiin eduskuntavaalit, joissa äänestysprosentti oli Tuusniemellä 65,9 %. Valtuuston talousarviossa asettama äänestysprosenttitaloite oli yli 63 %.

Keskusvaalilautakunta kokoontui vuoden 2023 aikana neljä kertaa eduskuntavaalien johdosta. Talousarvion määrärahan ylitys johtui valmistautumisesta vuoden 2024 presidentinvaaliin: vaaleja koskeva ilmoitus Koillis-Savo -lehdessä ja yhden keskusvaalilautakunnan kokouksen kulut.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Äänestäjien aktivointi	Äänestysprosentti	Äänestysprosentti kuntavaaleissa ja eduskuntavaaleissa yli 60 %	
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Vaalien äänestysaktiivisuuden parantaminen	Äänestysprosentti, äänestäjät	Äänestysprosentti 2.4.2023 toimitettavissa eduskuntavaaleissa yli 63 %.	Äänestysprosentti vuoden 2023 eduskuntavaaleissa 65,9 %.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Keskusvaalilautakunnan tulee kehittää toimintaansa ja varmistaa, että äänestäminen vaaleissa on vaivatonta ja mahdollista myös poikkeavissa tilanteissa. Vaalisalaisuus tulee taata kaikissa äänestystilanteissa. Vaalien järjestämispaikalla tulee olla esteetön kulkumahdollisuus. Vaalitoimitsijoita tulee olla tarpeellinen määrä.

Talous

Keskusvaalilautakunta	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	5 681	4 800	0	4 800	5 101	-301
Toimintakulut	-10 433	-11 010	0	-11 010	-13 405	2 395
Toimintakate (netto)	-4 752	-6 210	0	-6 210	-8 304	2 094
Poistot	0	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskust. valtuustoon nähden sitovat erät	-4 752	-6 210	0	-6 210	-8 304	2 094

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tarkastuslautakunnan jäsenet

Tarkastuslautakunnan tehtävä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen kunnassa ja kuntakonsernissa, huolehtia kunnan ja tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta ja arvioida talouden tasapainotuksen toteutuminen tilikaudelta ja voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyys tilanteessa, jossa kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Tarkastustoiminnan painopistealueet ja kehittämistarpeet määritellään tarkastussuunnitelmassa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Talousarviovuoden 2023 tavoitteet	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Laatia tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman nelivuotissuunnitelmaan perustuen	Tarkastussuunnitelman toteutuminen	Koko kunnan toiminnan kattava tarkastussuunnitelma	Tarkastuslautakunnan työohjelma 2023 ja arviointisuunnitelma hyväksytty 14.9.2023 § 66.
Viranhaltijoiden kuuleminen ja arviointikäynnit toimipaikoilla	Vähintään painopistealojen ja keskushallinnon johtavien viranhaltijoiden kuuleminen ja toimipaikkakäynnit sekä luottamusmiesten kuuleminen	4 kuulemiskertaa	Kuulemiskerrat: Kvalt pj:t 1, khall pj:t 1, kj 4, hj 3, rehtori 2, tekn.j 2, vs.tekn.j.3, vakaj. 1, ravitsemispäällikkö 1, vapaa-ikasiht. 1, pääluottamusmiehet ja työsuojeluvait. 1, T:niemen Teollisuus Oy hpj ja tj 2, T:niemen Kehittämissäätöön tj 1., Koy T:niemen Turula hpj ja tj 1
Laatia arviointikertomus tilikauden aikana tehtyjen havaintojen perusteella ja tässä yhteydessä erityisesti seurata kunnan talouden tasapainottamistoimia	Arviointikertomus	Kattava, toimintaa ohjaava arviointikertomus	Arviointikertomus käsitelty valtuustossa 19.6.2023 § 33.
Sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden valvonta	Sidonnaisuusrekisterin pitäminen ajan tasalla	Ajantasainen sidonnaisuusrekisteri	Toteutunut

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kehittää lautakunnan arviointitoimintaa mm. osallistamalla koulutuksiin	Lautakunnan jäsenten osallistuminen tarkastuslautakuntien koulutuksiin	1 koulutustilaisuus / vuosi / jäsen	Jäsenet osallistuivat Joensuun kaupungin tarkastuslautakunnan seminaariin 7.-8.9.2023.

Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Arviointikäyntien suunnittelu (kiinteistöt ja toimipaikat) ja toteutus	Arviointikäynnit/vuosi	2 arviointikäyntiä/vuosi	Lautakunta tutustui yhte-näiskouluun ja päiväko-tiin 26.10.2023.
Kuulemisten suunnittelu ja toteutus	Kuulemiskerrat	4	24
Viranhaltijapäätöspöytäkirjojen tarkastaminen	Tarkastuskerrat	1	1
Talousarvion toteutumisen seuranta	Talouden kuukausirapor-tit ja osavuosikatsaus	Seuranta/kokous	Kunnanjohtaja raportoi-nut kokouksissa ja toi-mielinten päätösten seu-ranta.

Lautakunta kokoontui 10 kertaa ja käsitteli 86 asiaa. Valtuusto valitsi kokouksessaan 29.11.2021 § 90 Tuusniemen kunnan tilintarkastuspalveluiden sopimustoimittajaksi vuosille 2022 – 2025 Itä-Suomen Tilintarkastus Oy:n.

Talous

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Tarkastuslautakunta						
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-14 966	-21 260	0	-21 260	-19 457	-1 803
Toimintakate (netto)	-14 966	-21 260	0	-21 260	-19 457	-1 803
Poistot	0	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskust.	-14 966	-21 260	0	-21 260	-19 457	-1 803
= Valtuustoon nähden sitovat erät						

KUNNANHALLITUS

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja, hallintojohtaja, kunnanhallituksen ja toimielimien jäsenet

Hallinto

Hallintoon kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, keskushallinto, henkilöstöhallinto sekä talous- ja tietohallinto. Myös maaseututoimen yhteistoiminta-alue, ympäristöterveydenhuolto ja Monetra Pohjois-Savo Oy:n tuottamat talous- ja palkkahallinnon palvelut ovat kunnanhallituksen alaisuudessa.

Keskushallinnon tavoitteena on luoda, ohjata ja kehittää kunnan peruspalvelujen ja niihin liittyvien tukipalvelujen tuotantoedellytyksiä sekä edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria. Henkilöstöhallinnon tavoitteena on ylläpitää ja kehittää henkilöstön ammattitaitoa, työkykyä ja motivaatiota. Taloushallinnon tavoitteena on tuottaa asiantuntijapalvelut kunnan eri toimialueille ja luottamushenkilöille, kehittää taloushallinnon prosesseja sekä seurata ja ennakoida talouden kehittymistä. Sydän-Savon maaseutupalvelujen tavoitteena on huolehtia maaseudun elinkeinon, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittämisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kehittää ja uudistaa palvelutuotantoa huomioiden paikallinen palvelutarve-taso ja yhteiskunnalliset muutokset	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kuntastrategiaan	Toteutui.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria läpi organisaation	Kantelujen, valitusten ja oikaisujen määrä aluehallintoviranomaisille	Vähemmän kuin 20 kantelua/vuosi koskien koko kunnan toimintaa	1 kantelu, 1 valitus ja 3 oikaisuvaatimusta.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kuntastrategian toteutus	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kuntastrategiaan	Toteutui.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen	Työhyvinvointikysely	Työhyvinvointikysely toteutetaan vuosittain	Työhyvinvointikysely toteutettu.
Tyhy-toiminnan kehittämisen	Henkilöstökysely tyhy-toiminnasta	Tyhy-toiminnan vuosikellon päivitys	Tyhy-kysely henkilöstölle toteutettu.
Sairauspoissaolojen vähentäminen	Sairauspoissaolot pv/hlö	Keskimäärin sairauspoissaolopäiviä / hlö vähemmän kuin 18	Sairauspoissaolopäiviä/hlö keskimäärin 11,1.
ICT-ohjeiden päivittäminen vastaamaan toimintaympäristön muutoksia	Ajantasainen ICT-ohje	ICT-ohje päivitetty	Ei toteutunut. ICT-palvelujen siirto Tieralle pitkittyi loppuvuoteen. Ohje uusitaan vuonna 2024.
Digitalisaation mahdollisuuksien laaja-alainen hyödyntäminen ja digitalitojen edistäminen	Mittareiden valmistelu	Digitalisaation järjestelmällinen edistäminen kunnan toiminnassa	Toteutui osittain. Digitalisaatiota edistetty hallintokunnissa.

Asetettujen tavoitteiden osalta todetaan, että erilaisia valituksia (kunnallisvalitus, hallintovalitus, oikaisuvaatimus, muistutus ja kantelu) tehtiin kertomusvuonna yhteensä 5 kpl:

- keskushallinto: ei valituksia, oikaisuvaatimuksia, muistutuksia tai kanteluita
- tekninen toimi: 1 valitus, 3 oikaisuvaatimusta
- sivistystoimi: 1 kantelu

Kunnanvaltuusto

Kunnanvaltuuston varsinaisia kokouksia oli vuoden 2023 aikana 6 kpl, joista kertyi yhteensä 81 eri päätöstä. Merkittävimpiä kunnanvaltuuston päätöksiä vuoden 2023 aikana olivat seuraavat:

- Oikaisuvaatimus valtionosuusrahoituspäätöksestä 2023
- Kuopion kaupunkiseutusuunnitelman hyväksyminen / Tuusniemen kunta
- Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040:n hyväksyminen / Tuusniemen kunta
- Päiväkodin perustaminen
- Vuoden 2022 arviointikertomus
- Kunnan hallintosäännön täydentäminen: Toimivalta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa
- Kuopion työllisyysalueen yhteistoimintasopimuksen ja palveluiden järjestämissuunnitelman hyväksyminen
- Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024–2026

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus kokoontui kertomusvuonna 17 kertaa ja pykälää kertyi 221. Merkittävimpiin päätöksiin kuuluvat esitykset kunnanvaltuustolle ja lisäksi mm. seuraavat tehdyt päätökset:

- Tuusniemen kunnan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen väliset vuokrasopimukset
- Työtä ja hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa Koillis-Savossa ESR+ -hankkeeseen osallistuminen
- Lausunnon antaminen luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024–2031
- Konsernijohdon omistajaohjauksen antaminen kunnan määräysvallassa oleville yhteisöille
- Kunnan uuden hankintaohjeen hyväksyminen
- Vetoamus Tuusniemen terveystalouden puolesta
- Lausunto Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta
- Tuusniemen hyvinvointikertomus
- Pohjois-Savon Matkailu Oy:n perustaminen
- Kunnan etätyöohjeen hyväksyminen
- Talouden tasapainottamisohjelma 2023–2026
- Ostopalvelusopimus Tuusniemen kunnan elinkeinojen kehittämisestä ja kuntamarkkinoinnista vuosille 2024–2026
- Henkilöstöohjelman päivitys

Johtoryhmä on kokoontunut keskimäärin kerran kuukaudessa ja kokouksista laadittu muistio on jaettu koko kunnan henkilöstölle. Johtoryhmän kehityskeskustelut on pidetty alkuvuoden aikana. Vuoden 2023 alussa erillinen valmiusryhmä ei enää kokoontunut koordinoimaan koronapandemiatilannetta ja Ukrainan sodan mahdollisia vaikutuksia Tuusniemelle. Valmiusasiat käsiteltiin tarvittaessa johtoryhmässä.

Kunnanhallituksen avustuksiin varattu määräraha veteraanijärjestöille 3.000 € jaettiin seuraaville yhteisöille: Soitinvalidi- ja veteraanijärjestöt 2.949 €.

Tuusniemen kunta on ollut jäsenenä mm seuraavissa yhteisöissä:

- Suomen Kuntaliitto 7.013 €

Sydän-Savon maaseutupalvelut

Sydän-Savon maaseutupalvelun Tuusniemen oma toimipiste palvelee asiakkaita ajanvarauksella. Maaseutupalvelujen kustannukset v. 2023 ovat 31.801 euroa.

Sopimuksen mukaiset toiminnan painopistealueet maaseututoimen yhteistoiminta-alueella ovat:

- Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa säädetyin lain mukaiset viranomaistehtävät
- Maatilojen ja maatilataustaisten pienyritysten neuvonta ja aktivoiminen kehittämistoimissaan
- Maaseudun toimintaympäristön kehittäminen, muutokseen vastaaminen mm. yhteistyöllä

Vuodelle 2023 asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueella on pystytty vastaamaan toimintaympäristön muutoksen tuomiin haasteisiin ja turvaamaan EU-lainsäädännön vaatimusten täyttymisen maataloustukihallinnon viranomaistehtävien osalta. Hallinnolliset tehtävät on pystytty hoitamaan yhteistoiminta-alueen osalta niin, etteivät tuotantotukien maksut ole yhteistoiminta-alueen toiminnan vuoksi viivästyneet. Maaseutuhallinnossa on käytössä maksajaviraston tietoturvallisuuden hallintamalli ISO/IEC 27001:2022.

Yhteistoiminta-alueen kehittämistoimien niukkenevien resurssien vuoksi on Sydän-Savon maaseutupalvelu keskittynyt maatilataustaisten yritysten kehittämiseen. Kehittämistoimenpiteitä on toteutettu yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa koulutus- ja kehittämishankkeiden kautta. Sydän-Savon maaseutupalvelun keskeinen tehtävä kehittämistoimenpiteissä on toimia maatilataustaisten maaseutuyritysten aktivoijana, kehittämistarpeiden kartoittajana, tiedon jalkauttajana, yrittäjien verkottajana, antaa perustietoa yritysten omistajanvaihdos-, investointi- ja kehittämistoimissa sekä ohjata asiassa oikean asiantuntijan luo.

Vuonna 2023 tuotantotukia hakeneista tiloista Tuusniemellä 94 % teki maatalouden tukihakemukset sähköisesti. Henkilöstön tehtävistä tukihallinnon viranomaistehtäviin kohdistui 83 %, maatalousyritysten neuvonnalliseen kehittämiseen 17 %.

Toimintamenot pienenevät kertomusvuonna 923 euroa edellisestä vuodesta. Tuusniemen kunnan maksuosuus Siilinjärven kunnalle oli 32.109 euroa vuonna 2022 ja 31.186 euroa vuonna 2023.

Maaseututoimen tunnusluvut

	TP 2021	TP 2022	TA2023	TP2023
Tuusniemen aktiivimaatilat	85	80	80	68
Maksetut maataloustuet, M€	2,2	2,2	2,2	1,85
Maaseutuviranomaistehtävät				
- €/aktiivimaatila	344	*358	390	392
- €/peruslohko	14,81	*15,15	16,38	17,04
Maaseutuyritysten kehittäminen				
- €/aktiivimaatila	95,86	*87,01	93,70	92,19
- €/maaseutualueen asukas	2,27	*2,10	2,15	2,03

*korjattu tieto

Ympäristöterveydenhuoltopalvelut siirtyivät vuoden 2023 talousarviossa sosiaalitoimesta keskushallintoon. Ympäristöterveydenhuoltopalvelut tuottaa Siilinjärven kunta. Maksuosuuteen oli varattu 75.500 e, käyttö 78.684 e. Toimintaan yhteensä oli varattu 95.536 e, käyttö oli 100.792 e (mm. Keskipihassa eläinlääkäritilan vastike yli tuplaantui heinäkuun alusta) eli määräraha ylittyi 5.256 e:lla.

Uusi kustannuspaikka Hyvinvointialue avattiin myös hva:lle siirtyneille loppuhännille, sille varattiin 15.000 e. Käyttö oli 8.387 e.

Keskushallinto

Keskustoimiston toimintaan oli varattu 156.218 e.

Satamapalveluihin oli varattu 7.500 e, josta asiakaspalvelujen oston osuus 3.000 e. Vuonna 2023 kesäajalta vierasvenesataman ja caravan-alueen palvelujen tuottamisesta vastasi Metsäpalvelu Voutilainen Tmi, jolle on maksettu laskua vastaan 2.419 e (alv:ton hinta).

Henkilöstöhallinto

Työterveyshuollon palvelujen ostoon Järvisseudun Työterveyshuollolta varattiin talousarviomäärärahaa 42.740 e. Määrärahaa tarvittiin 48.172 e. Kelan korvaus työterveyshuollon kustannuksista arvioitiin olevan n. 24.000 €. Työterveyshuollon nettomenot on jaettu hallintokunnille henkilökunnan lukumäärän suhteessa.

TYKY-toimintaan (11.200 e) ja muuhun henkilöstöhallintoon (22.002 e) oli varattu talousarviomäärärahaa yhteensä 33.202 e. TYKY-toimintaan käytettiin 8.893 e ja muuhun henkilöstöhallintoon 17.573 e eli muu henkilöstöhallinto alitti määrärahan 6.736 e. Yhty-toimikunta kokoontui kertomusvuonna 7 kertaa. Toimikunta käsitteli mm. tyky-rahon käyttöä, työterveyshuollon asioita, henkilöstöohjelman päivytystä, koulutussuunnitelmaa ja henkilöstön virkistäytymistä. Vuoden 2022 alussa henkilöstön työhyvinvoinnin ja työkyvyn edistämiseksi siirryttiin käyttämään ePassia. Aiemmin käytössä olivat TYKY-setelit. Vuonna 2023 ePassin arvo oli 120 €/hlö ja sitä käytti vuoden aikana 89 henkilöä. Muuhun henkilöstöhallintoon varattu määrärahat mm. koulutukseen ja ammattijärjestöjen luottamushenkilökoulutukseen.

Sairauslomat vähenivät edellisvuoteen verrattuna 40 päivää. Keskimääräinen sairauspoissaolo oli 11,1 pv/hlö (v. 2022 17,4 pv/hlö ja v. 2021 21,3 pv/hlö, sisältyy myös hyvinvointialueelle siirtyneiden työntekijöiden osuudet).

Tuusniemen kunnan päivitetty henkilöstöohjelma hyväksyttiin kunnanhallituksessa 11.12.2023 § 214. Päivitetty henkilöstöohjelma tuli voimaan 1.1.2024.

Vuosittainen työhyvinvointikysely toteutettiin syksyllä 2023. Lisäksi henkilöstölle tehtiin työhyvinvoinnin edistämisen toteuttamista koskeva kysely helmikuussa 2023.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin kunnan lakisäätöinen tehtävä. Jokaisen toimialan tehtävät sisältävät hyvinvointiin vaikuttavia ratkaisuja. Kunnan HYTE-työtä koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, joka myös seuraa HYTE-kertoimen toteutumista Tuusniemellä. Kertoimen laskennassa käytetään terveydenedistämistä mittaavia indikaattoreita (Teaviisarista) sekä hyvinvointityön tuloksia arvioivia tulosindikaattoreita.

Valtuustokauden vaihtuessa on hyväksytty hyvinvointikertomus edeltävältä valtuustokaudelta ja siinä on asetettu HYTE-työn painopisteet, tavoitteet ja kehittämiskohteet. Valtuusto seuraa niiden toteutumista vuosittaisissa hyvinvointikertomuksissa. Tuusniemen kuntaan rekrytoitiin toukokuussa 2023 Tuusniemen Kehittämissäätiön myöntämällä avustuksella terveyden edistäjä, joka vahvistaa ikäihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia (liikunta, ravitsemus, uni, ihmissuhteet ja harrastukset) esimerkiksi ohjaamalla pienryhmiä ja lisäämällä järjestöyhteistyötä.

Tuusniemen kunta on mukana Työtä ja hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa Koillis-Savossa ESR+ -hankkeessa, jossa haetaan ratkaisuja pitkäaikaistyöttömyyteen.

Talous- ja tietohallinto

Kunnanhallitus käsitteli vuoden 2022 tilinpäätöksen 30.3.2023 § 59 ja kunnanvaltuusto 19.6.2023 § 34.

Vuoden 2023 talousarvioon tehtiin muutoksia kaksi kertaa; kvait 6.11.2023 § 56 – 57 ja 4.12.2023.2022 § 71 – 76. Osavuosikatsaus laadittiin 30.6.2023 mukaisesti. Kunnanhallitus käsitteli osavuosikatsauksen 4.9.2023 § 135 ja kunnanvaltuusto 18.9.2023 § 47.

Talous- ja palkkahallinnon palvelut on ostettu Monetra Pohjois-Savo Oy:ltä.

Taloustoimistoon, keskitettyyn tietohallintoon, kunnallisverotukseen ja Monetra Pohjois-Savo Oy:n ostopalvelujen tuottamiseen oli varattu muutetun talousarvion mukaan määrärahaa yhteensä 553.412 e. Keskitetysti hoidettujen palvelujen kustannuksia (taloustoimisto, keskitetty tietohallinto ja Monetra Pohjois-Savo Oy:n ostopalvelut) yhteensä 454.707 e, jaettiin sisäisesti eri toimialoille. Taloustoimiston toimintakulut v. 2022 olivat 118.390 e, keskitetyn tietohallinnon toimintakulut 212.076 e, kunnallisverotuksen toimintakulut 24.264 e. Monetra Pohjois-Savo Oy:lle maksettiin v. 2023 ostopalveluna 124.241 e, eli yhteensä käytetty määrärahaa 478.971 e.

Kunnanvaltuusto päätti 2.5.2022 § 18 vaihtaa kunnan ICT-palveluntuottajaksi Kuntien Tiera Oy:n. Siirtoprosessi saatiin valmiiksi vuoden 2023 lopussa.

Talous

Kunnanhallitus	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	694 756	495 040		495 040	484 658	10 382
Toimintakulut	-1 078 191	-1 125 053	-130 000	-1 255 053	-1 139 400	-115 653
Toimintakate (netto)	-383 436	-630 013	0	-760 013	-654 741	-105 272
Poistot	-73 203	-44 782	0	-44 782	-53 494	8 712
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-456 640	-674 795	-130 000	-804 795	-708 236	-96 599

Elinkeino- ja kehittämispalvelut

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Kunnanvaltuuston tekemien linjauksien mukaisesti elinkeino- ja kehittämispalveluista on vastannut kevästä 2014 alkaen Tuusniemen Teollisuus Oy, sen toimitusjohtaja ja hallitus. Nykyinen sopimus on voimassa 31.12.2024 saakka. Kehittämisyhtiö järjestää ja tuottaa Tuusniemen kunnan elinkeinon neuvonta-, asiantuntija- ja kehittämispalvelut, edistää kunnan hallinnassa olevien toimitilojen vuokraamista yritysten käyttöön, toteuttaa yritys- ja asukassijoittumisen sekä kunnan yleistä aluemarkkinointia, hallinnoi ja osallistuu alueen kehittämishankkeisiin sekä edistää Tuusniemen kunnan asettamia elinkeino- ja työllisyyspoliittisten tavoitteiden toteutumista. Tuusniemen Teollisuus Oy toimii Tuusniemen kunnan kanssa sovitun ostopalvelusopimuksen, vuosittaisen toimintasuunnitelman ja talousarvion mukaisesti. Kunnanjohtaja vastaa edelleen laajemmista kunnanhallituksen ja -valtuuston käsittelyä vaativista elinkeinotoimenpiteistä sekä kunnan sisäisestä markkinoinnista/tiedottamisesta ja sidosryhmäsuhteiden ylläpitämisestä. Yhteistyötä on tehty mm. muiden kuntien, kuten Kaavin ja Juuan kanssa Pimeän taivaan alueen matkailussa, Pohjois-Savon ELY-keskuksen, Pohjois-Savon hyvinvointialueen, TE-palvelujen, Lapin ELY-keskuksen ja eri oppilaitosten kanssa, Tuusniemen Yrittäjät ry:n, Kuopion seudun yritysneuvojen sekä Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n ja muiden rahoittajien kanssa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kuntastrategian toteuttaminen	Yritystonttivarannon määrä	Myytäviä yritystontteja on vähintään viideksi vuodeksi. Mittarina viiden vuoden aikana toteutuneet tonttikaupat ja tonttien vuokraamiset	Toteutunut. Vuoden 2023 aikana on Kankaalan yritysalueelta vuokrattu yhdellä vuokrasopimuksella lisäaluetta ja yksi tontinvuokrasopimus on siirtynyt uudelle yritykselle
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet			

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Teollisuusalueen infrastruktuurin rakentamisen loppuun saattaminen	Teollisuusalueen vesi- ja jätevesiverkostoinvestointi	Teollisuusalueelle on rakennettu vesi- ja jätevesiverkoston runkolinjat	Toteutumassa. Puuttuvilta osin suunnittelu on käynnistetty
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet			
Teollisuusalueen vesi- ja jätevesiverkoston investoinnin suunnittelu	Teollisuusalueen vesi- ja jätevesiverkostoinvestoinnin toteutussuunnitelma	Teollisuusalueen vesi- ja jäteverkostoinvestoinnin suunnitelma on valmis	Toteutumassa. Suunnittelu on käynnistetty.

Työpaikkoja kunnan alueella oli vuoden 2021 tilaston mukaan 606 kpl, missä on vähennystä edelliseen vuoteen 11 kpl. Työpaikoista 21,6 % (131 kpl) jakaantui alkutuotantoon, 20,6 % (125 kpl) jalostukseen ja 57,8 % (350 kpl) palveluihin. Yrityskanta vuonna 2022 oli 182 kpl. Vuonna 2023 aloittaneita elinkeinotoimintaa harjoittavia yrityksiä oli 13 kpl. Lopettaneita elinkeinotoimintaa harjoittaneita yrityksiä oli 9 kpl, mm. eläköitymisen tai kuoleman vuoksi. Työttömiä työnhakijoita tammikuussa 2024 oli 110 henkeä eli noin 12,5 % työvoimasta kunnassa, kun se koko maakunnassa oli keskimäärin 11,6 %. Molemmissa luvuissa oli tapahtunut vähän parantumista verrattuna edelliseen vuoteen. Työllistymistä on edistetty mm. kunnan investoinneilla ja työllistämistomilla sekä osallistamalla nuorten työllistämiseen ja toimenpiteisiin. Työpaikkojen syntymistä yrityksiin on edistetty avustamalla yrityksiä mm. kehittämissuunnitelmien ja rahoitushakemusten laatimisessa ja luomalla uuden yritystoiminnan puitteita mm. markkinoinnilla, toimialan kehittämistoimenpiteillä ja yritysten sijoittumiseen liit- tyvillä toimilla.

Talous

Elinkeino- ja kehittämispalvelut	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	382	600	0	600	377	223
Toimintakulut	-191 458	-211 600	0	-211 600	-191 698	-19 902
Toimintakate (netto)	-191 075	-211 000	0	-211 000	-191 321	-19 679
Poistot	-4 591	-3 673	0	-3 673	-3 673	0
Tehtävän kokonaiskust.	-195 666	-214 673	0	-214 673	-194 993	-19 680

=valtuustoon nähden sllövat erä

Ateriapalvelut

Tilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Keskuskeittiö tuottaa keskitetysti taloudellisesti laadukkaat ja terveelliset ateriapalvelut koulukeskukseen ja varhaiskasvatukseen. Ateriapalvelujen osalta kunnanvaltuustoa sitoo nettomäärärahataso.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Asiakaskunnan erilaisuuden huomioiminen	Asiakaspalaute	Asiakastyytyväisyys	Asiakastyytyväisyyskyselyt
Kotimaisen ruokakulttuurin edistäminen ja lähiruoan käytön lisääminen	Itsearviointi ja elintarvikkeotot lähialueiden tuottajilta	Elintarvikkeistoista lähiruokaa 15%, luomua 5% Kotimaisuusaste 80%	Elintarvikkeistoista lähiruokaa 10%, luomua 4% Kotimaisuusaste 80%
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Ruokahuollon kustannustehokkuus	Euroa / ateriasuorite	Toiminnan tulot kattavat käyttömenot ja kustannustaso ei yli keskimääräisen valtakunnan tason	Toiminnan tulot kattoivat käyttömenot ja kustannustaso ei yli keskimääräisen valtakunnan tason
Laatu / turvallisuus	Omaevalvonta / asiakaspalaute Oivaraaportti	Omaevalvontasuunnitelman toteutuminen	Omaevalvontasuunnitelma ja OIVA -raportit
Henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen Työhyvinvoinnin ylläpitäminen	Kehityskeskustelut Työpaikkakokoukset Täydennyskoulutukset Oppisopimuskoulutukset	Työnkierron kautta moniosaamisen lisääminen, koulutuksiin osallistumismahdollisuus kaikilla	Työnkierto, oppisopimuskoulutukset, laitekoulutukset, säännölliset työpaikkakokoukset ja palaverit.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Ruokahuollon toimintatuotot kattoivat toimintamenot v. 2023. Ateriasuoritteita kertyi yht. 67.664,11 kpl. Ateriasuoritteen hinnaksi tulee 5,20 €/suorite (v. 2022 5,21 €/suorite). Kouluaterioiden ateriamäärät vähenivät edellisestä vuodesta. Varhaiskasvatuksen ateriamäärät lisääntyivät edellisestä vuodesta. Aterioiden lisäksi päiväkodit alkoivat ottamaan maaliskuusta 2023 eteenpäin myös aamupalat, välipalat ja ruokailua valvoville hoitajille ateriat eli malliruokailijat, joita on ollut noin 130 kpl/kk eli noin 600 €/kk. Varhaiskasvatuksen aamu- ja välipalat maksavat noin 2500 €/kk. Tilaustarjoilujen määrä lisääntyi edellisestä vuodesta, mutta vastaavasti henkilökunta-aterioiden määrä väheni edellisestä vuodesta sosiaali-toimen henkilökunnan siirryttyä hyvinvointialueelle. Valtakunnalliset ravitsemussuositukset ovat pohjana koulun ja varhaiskasvatuksen ruokalistasuunnittelussa. Suositusten tarkoituksena on edistää ja tukea ravitsemuksen ja terveyden myönteistä kehitystä.

Toiminnan tunnuslukuja:

	TP 2022	TP 2023
Henkilöstö	9	4
Kouluaterioita	64.465	63.112
Ateriapalvelut sairaala/hpv	4.850	0
Ateriapalvelut palvelukeskus/hpv	14.341	0
Ateriat: kotipalvelu, toimintakeskus ym. sosiaali-toimi	9.268	0
Ateriat: varhaiskasvatus, aamu- ja iltapäivätoiminta	3.079	9.807
Vieras- ja henkilökunta-ateriat ja tilaukset	4.625	4.220

Talous

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Ateriapalvelut						
Toimintatuotot	686 765	364 970	0	364 970	373 032	-8 062
Toimintakulut	-684 743	-356 386	0	-356 386	-346 595	-9 791
Toimintakate (netto)	2 022	8 584	0	8 584	26 437	-17 853
Poistot	-6 551	-6 153	0	-6 153	-6 184	31
Tehtävän kokonaiskust.	-4 529	2 431	0	2 431	20 253	-17 822
valtuustoon nähden sitovat erät						

Muu yleis- ja keskushallinto

Tiilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Muuhun yleis- ja keskushallintoon kuuluvat nuorten työllistäminen, palkkatyöllistäminen, työmarkkinatuen kuntaosuus, joukkoliikenne ja hankintatoimi.

Kesätyöharjoittelun tavoitteena on perehdyttää nuoria työelämään. Palkkatyöllistäminen siirtyi lokakuussa 2022 sosiaalitoimesta keskushallintoon. Joukkoliikenteen tavoitteena on järjestää kaikille kunnan haja-asutusalueella asuville kuntalaisille mahdollisimman tasapuoliset kuljetuspalvelut. Hankintatoimen tavoitteena on toteuttaa kunnan hankinnat keskitetysti, kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Kunta on mukana Sansia Oy:ssä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Hankintaohjeiden päivittäminen	Päivitetään yhteistyössä Sansia Oy:n kanssa kunnan hankintaohjeet	Hankintaohjeet päivitetty vuonna 2023	Uusi hankintaohje voimaan 1.4.2023 (khall 13.3.2023 § 41)
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Nuorten työllistäminen kesällä	Työllistetyt nuoret lkm	90 % kesätyöharjoitteluun hakeneista 15-21 vuotiaista nuorista	91 % kesäharjoitteluun hakeneista nuorista työllistyi.
Palkkatuella edistetään asiakkaiden positiivisten työllistymisen jatkopolkujen syntymistä	Palkkatukipalkkojen kustannukset Kunnan eri hallintokuntien työllistämien henkilöiden määrä	< 100 000 €/v 7 – 8 hlö/v	10 hlö/v

=valuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Nuorten työllistäminen toteutui vuonna 2023 edeltävän vuoden tapaan. Hakuaika päättyi 4.4.2023 (4.4.2022) ja hakemuksia saapui 32 kpl (33 kpl). Hakijoista työllistyi 29 nuorta (27 nuorta). Yksi nuori (v. 2022 kolme nuorta) ilmoitti hakuajan päätyttyä, ettei enää halua töitä tämän projektin kautta työllistyttyään muutoin. Yksi nuori ei hakeutunut vapaisiin työpaikkoihin ohjauksesta huolimatta ja yksi perui hakemuksensa muuton vuoksi. Työpaikkoja jäi täyttämättä kolme (v. 2022 kaksi).

Nuorista 17 (19) työllistyi kunnan eri hallintokuntien töihin ja 15 (12) välitettiin yrityksille, yhdistyksille hyvinvointialueelle tai yksityisille henkilöille. Nuorten työaika vaihteli 1 – 32,5 työpäivään / nuori / työnantaja (2 – 30 työpäivää). Yhteensä tehtyjä työpäiviä oli 506 (582). Kolmella nuorella oli kaksi eri työpaikkaa (v. 2022 viidellä nuorella). Palkkakustannukset on laskutettu yrityksiltä, yhdistyksiltä, yksityishenkilöiltä, hyvinvointialueelta ja kunnan hallintokunnilta.

Talousarvion seurattavana mittarina oli työllistää vähintään 90 % kesätyöharjoitteluun hakeneista nuorista. Kun jätetään huomioimatta nämä kolme nuorta, jotka eivät ottaneet työtä vastaan enää tämän projektin kautta, työllistyi 100 % työtä hakeneista nuorista. Jos nämäkin nuoret otetaan huomioon, työllistyi 91 % kesätyöharjoitteluun hakeneista nuorista, eli tavoite täyttyi tässäkin tapauksessa.

Vuonna 2023 kunnan hallintokunnat työllistivät palkkatuella 10 henkilöä, mikä ylittää talousarviovuoden tavoitteen 7-8 hlö/v.

Työmarkkinatuen kuntaosuuden kulut olivat 218.335 e (aiemmin sosiaalitoimessa: v. 2022 kulut 172.987 e ja v. 2021 148.246 e)

Joukkoliikenteen kymppikyytipalvelu on toiminut asiointiliikenteenä kerran viikossa torstaisin tarpeen mukaan. Kymppikyydin maksu asiakkaalle on 6 €/suunta. Kuntalaisilla on mahdollisuus käyttää myös koulukuljetuksen linja-

autokyytejä, jolloin yhdensuuntaisesta matkasta on peritty sama maksu kuin kymppikyydeissä. Kymppikyytipalvelua käytti viime vuonna yhteensä 752 matkustajaa (v. 2022 696). Palvelu on koettu haja-asutusalueilla erittäin tarpeellisena.

Matkahuollon kanssa on sovittu palvelusetelikokeilusta. Käytössä on 44 matkan lipputuote Tuusniemi (Paakkila) – Kuopio –liikenteessä. Tuusniemeläiset latasivat lipputuotetta v. 2023 yhteensä 26 kertaa (v. 2022 21 kertaa). Asiakashinta oli 125 euroa/44 matkaa (v. 2022 125 e) ja kunnan osuus palvelusetelistä oli 147,80 e – 191,80 e/44 matkaa. Kustannukset kunnalle olivat 4.284 e (v. 2022 3.262 e).

Joukkoliikennepalveluiden rahoitussuunnitelman mukaisesti on maksettu Savo-Karjalan Linja Oy:lle, Savonlinja Oy:lle ja Kymen Charteline Oy:lle KOS-korvauksia 16.448 e.

Hankintatoimen tavoitteena on toteuttaa kunnan hankinnat keskitetysti, kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Hankinnat toteutetaan suurelta osin Sansia Oy:n kautta ja tavoitteisiin on päästy hyvin.

Talous

Muu yleis- ja keskushallinto	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	19 762	59 000	-36 428	22 572	23 245	-673
Toimintakulut	-60 445	-369 664	42 148	-327 516	-296 740	-30 776
Toimintakate (netto)	-40 683	-310 664	5 720	-304 944	-273 495	-31 449
Poistot	0	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-40 683	-310 664	5 720	-304 944	-273 495	-31 449

KESKUSVAALILAUTAKUNTA, TARKASTUSLAUTAKUNTA, KUNNANVALTUUSTO JA KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ

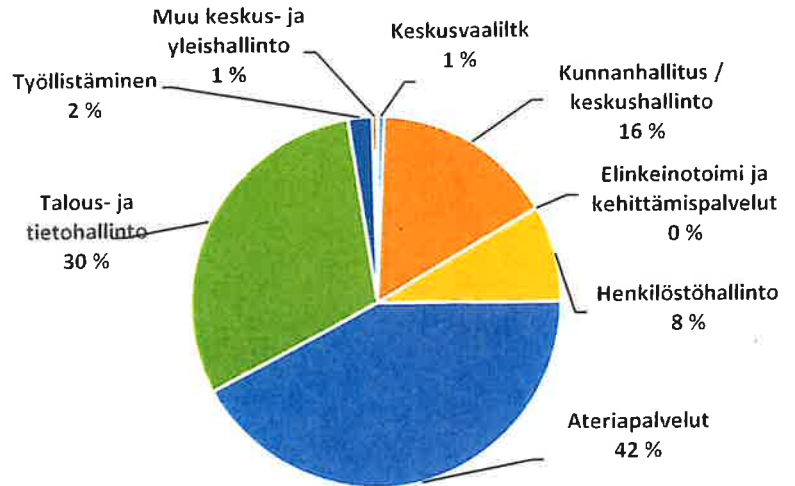
Keskusvaalilautakunnan, tarkastuslautakunnan, kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen yhteenlasketut toimintatuotot toteutuivat 99,8 % ja toimintakulut toteutuivat 92,0 %.

Talous

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	1 407 345	924 410	-36 428	887 982	886 413	1 569
Toimintakulut	-2 040 236	-2 094 973	-87 852	-2 182 825	-2 007 294	-175 531
Toimintakate (netto)	-632 890	-1 170 563	-124 280	-1 294 843	-1 120 881	-173 962
Poistot	-84 345	-54 608	0	-54 608	-63 351	8 743
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-717 236	-1 225 171	-124 280	-1 349 451	-1 184 232	-165 219

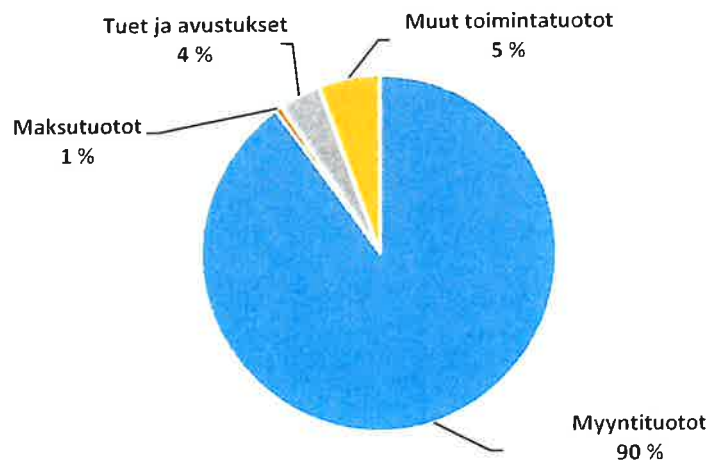
Toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin

	<u>TP 2023</u>
Keskusvaaliltk	5 101
Kunnanhallitus / keskushallinto	142 657
Elinkeinotoimi ja kehittämisspalvelut	377
Henkilöstöhallinto	74 071
Ateriapalvelut	373 032
Talous- ja tietohallinto	267 931
Työllistäminen	19 027
Muu keskus- ja yleishallinto	4 218
	<u>886 413</u>

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

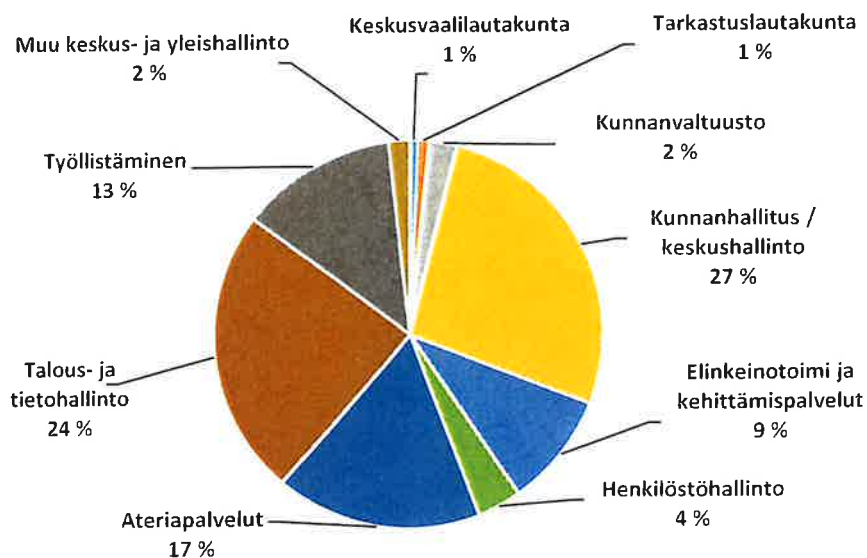
	<u>TP 2023</u>
Myyntituotot	797 050
Maksutuotot	5 602
Tuet ja avustukset	33 908
Muut toimintatuotot	49 852
	<u>886 413</u>

Toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin

TP 2023

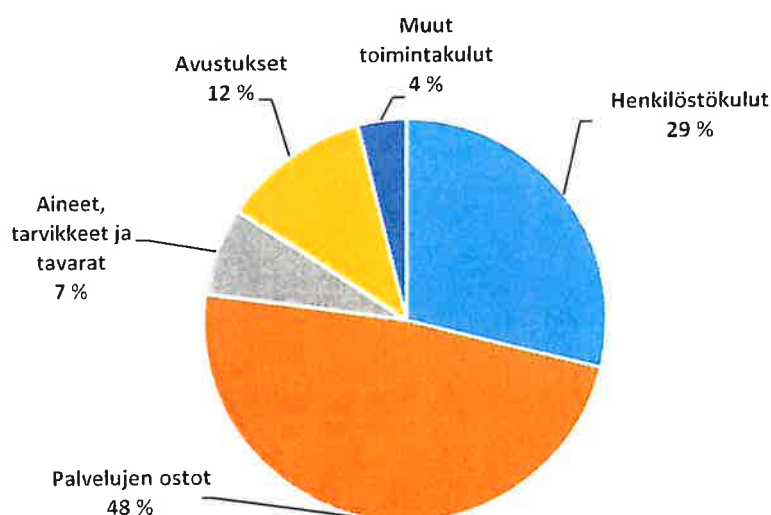
Keskusvaalilautakunta	13 405
Tarkastuslautakunta	19 457
Kunnanvaltuusto	47 210
Kunnanhallitus / keskushallinto	538 575
Elinkeinotoimi ja kehittämisspalvelut	191 698
Henkilöstöhallinto	74 644
Ateriapalvelut	346 595
Talous- ja tietohallinto	478 971
Työllistäminen	259 437
Muu keskus- ja yleishallinto	37 303
	2 007 294

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

TP 2023

Henkilöstökulut	579 643
Palvelujen ostot	969 727
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	142 271
Avustukset	235 939
Muut toimintakulut	79 715
	2 007 294

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: rehtori ja sivistyslautakunnan jäsenet

Perusopetus

Tuusniemen yhtenäiskoulussa tuotetaan laadukasta perusopetusta myös Kaavin kunnan yläkouluikäisille oppilaille.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Oppilaiden osallisuuden lisääminen	Kerhoihin osallistuminen	50% oppilaista	22 % Ei toteutunut
Oppilaiden osallisuuden lisääminen	Oppilaskuntatoiminta	Jokaiselta luokalta on edustus oppilaskunnan hallituksessa	Toteutui
Oppilasmäärän säilyttäminen	Oppilasmäärä	250 oppilasta 20.9.2023	231 Ei toteutunut
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Oppilaiden osallisuus	Kerhoihin osallistuminen	40% oppilaista	22 % Ei toteutunut
Jatko-opintoihin pääsy 9.luokan jälkeen	Jatko-opintoihin hakeutuminen	100% 1.9. tilanteessa	Toteutui

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Kouluterveyskyselyn perusteella on syytä kiinnittää huomioita oppilaiden hyvinvointiin. Tavoitteena on parantaa seuraavan kyselyn tuloksia kaikilla osa-alueilla.

2. TURVALLISUUS JA LIIKENNE

Lukuvuoden monialainen oppimiskokonaisuus on turvallisuus. Erityistä huomiota kiinnitetään turvalliseen toimintaan liikenteessä.

3. ENERGIAN SÄÄSTÄMINEN

Tavoitteena on edistää oppilaiden tietoisuutta energian säästämisen tärkeydestä ja oppia konkreettisia keinoja siihen.

Talous

Perusopetus	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	1 149 966	618 377	160 000	778 377	1 066 962	-288 585
Toimintakulut	-3 121 356	-3 299 441	0	-3 299 441	-3 362 422	62 981
Toimintakate (netto)	-1 971 389	-2 681 064	160 000	-2 521 064	-2 295 460	-225 604
Poistot	-80 346	-80 514	0	-80 514	-81 848	1 334
Tehtävän kokonaiskust.	-2 051 735	-2 761 578	160 000	-2 601 578	-2 377 308	-224 270

valtuustoon nähden sitovat erät

Perusopetukseen talousarviossa varatut toimintakulut ylittyivät. Suurin yksittäinen ylitys 84 652,05 € syntyi palveluiden ostamisesta kunnilta. Nämä kustannukset muodostuvat pääasiallisesti muille kunnille valtionhallinnon kautta siirtyvistä kotikuntakorvauksista ja sijoitettujen lapsien perusopetuksen kotikuntakorvauksen ylittävän osan kuluista. Myös perusopetuksen toimintatuotot ylittyivät 288 585 €:lla. Tulojen ylittymisen pääsyy oli samalla tavalla kotikuntakorvausten toteutuminen ennusteita suurempana.

Lukio

Tuusniemen lukio pieni mutta elinvoimainen yleislukio. Se tarjoaa laadukasta opetusta nykyaikaisin välinein ja menetelmin. Verkostoitumalla muiden lukioiden kanssa se kehittää jatkuvasti toimintaansa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuositain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	47 kolmen vuoden ka	52 Toteutui
Yo-kirjoitusten tulokset	Menestyminen kokeissa	Kaikkien kokeiden (valmistuneet) keskiarvo valtakunnan keskiarvossa	STT:n vertailussa 22. Paras lukio Suomessa, toteutui
Uuden lukiolain vaatimusten täyttäminen	Erityisopetuksen, oppilaanohjauksen ja korkeakoulu yhteistyön toteuttaminen	Vaatimusten mukainen toiminta	Toteutui
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	50	39 Ei toteutunut
Yo-kirjoitusten tulokset	Menestyminen kokeissa	Em. keskiarvo	
Jatko-opintoihin sijoittuminen	Opiskelupaikka yo-vuoden syksyllä	60 %:lla opiskelupaikka	Ei tiedossa

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. LOPS 2021 KÄYTTÖNOTON LOPPUUN SAATTAMINEN

Lukion uusi opetussuunnitelma tuli käyttöön syksyllä 2021 opintonsa aloittaneille lukiolaisille. Lukuvuonna 2022- 2023 lukiossa opiskellaan vielä kahden eri opetussuunnitelman mukaan. Tavoitteena on uuden opetussuunnitelman sujuva käyttöönotto. Samalla taataan myös edellisen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen jatkuminen.

2. KORONAEPIDEMIAN VAIKUTUSTEN TASAAMINEN

Olemme hakeneet ja saaneet lisävustusta koronavaikutusten tasaamiseen ja kohdistamme lukiolaisten oppimiseen erityisiä tukitoimia. Etsimme monipuolisesti vaihtoehtoisia suoritustapoja keskeytyneiden tai hidastuneiden opintojen vauhdittamiseksi.

3. OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN Erilaiset epävarmuustekijät ovat varjostaneet myös lukiolaisten elämää viime vuosina. Pidämme huolta opiskelijoiden jaksamisesta ja kehitämme lukiomme yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on lisätä ryhmähenkeä ja turvallisuuden tunnetta tukevaa toimintaa lukuvuoden aikana.

Talous

Keskiasteen koulutus	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	55 343	50 000	0	50 000	53 752	-3 752
Toimintakulut	-712 186	-773 159	0	-773 159	-705 581	-67 578
Toimintakate (netto)	-656 843	-723 159	0	-723 159	-651 829	-71 330
Poistot	-31 027	-32 152	0	-32 152	-36 751	4 599
Tehtävän kokonaiskust.	-687 870	-755 311	0	-755 311	-688 580	-66 731

=valtuustoon nähden sitovat erät

Vuonna 2023 lukio pysyi hyvin talousarviossa. Keväällä 2023 Tuusniemen lukio oli STT:n lukiovertailussa Pohjois-Savon toiseksi paras lukio. Lukion opiskelijamäärän vakiinnuttaminen on lähivuosien tärkein tavoite.

Varhaiskasvatus

Vuoden 2023 aikana Tuusniemen varhaiskasvatus järjestelyt muuttuivat niin, että toiminta on keskitetty päiväkoteihin Tuusniemen kirkonkylällä ja Tuusjärvellä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Tuetaan tuusniemeläisiä perheitä heidän kasvatustyössä laadukkailla kunnallisilla peruspalveluilla	Asiakaskysely joka vuosi	Yksi kerta vuodessa 70 % vastatessa	Asiakastyytyväisyyskyselyä on tehty vuonna 2023 yhteensä kolme (3) kertaa. Varhaiskasvatuksen monialainen toiminta on vahvistunut tukemaan perheitä entistä paremmin.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen niin, että lapsen yksilölliset tarpeet tulee huomioiduksi. Lapsen ja vanhempien mielipiteiden huomiointi toiminnassa	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman päivitys vanhempien/lapsen kanssa vuosittain. Erityislastentarhanopettajan käynnit varhaiskasvatuksessa	Toteutuu jokaiselle lapselle. Vuonna 2023 vähintään 15 kertaa.	Varhaiskasvatuslaki 540/2018 23 § velvoittaa suunnitelman tarkastuksen vähintään kerran vuodessa ja useammin, kun lapsen tarpeet sitä edellyttävät. Suunnitelmia päivitetään jatkuvasti monialaisissa työryhmissä. Veo on käynyt päiväkodeissa kevään 2023 aikana useita kertoja, lähinnä esiopetukseen siirtyvien lasten tutustumisasiissa. Syksyn 2023 aikana, toteutimme muuttaman puhelinkonsultation.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Neuvokkaan ryhmäperhepäiväkodin muuttaminen päiväkodiksi	Hankkeen eteneminen	2023	Ryhmäperhepäivähoito sekä kodissa tapahtuva perhepäivähoito ajettiin alas kevään 2023 aikana. Tuusjärven päiväkodin nimi on Tuulentupa ja Tuusniemen päiväkodin nimi on Punainen tupa. Päiväkodin resurssit eivät tavoittaneet vuoden 2023 aikana tarvittavia henkilöstöresursseja.

Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Päiväkodin toiminnan va- kiinnuttaminen		Riittävä kelpoinen hen- kilöstö alkuvuoden ai- kana	Emme päässeet tavoit- teeseen.

Talous

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Varhaiskasvatus						
Toimintatuotot	67 783	51 000	7 386	58 386	73 059	-14 673
Toimintakulut	-681 408	-699 484	-219 473	-918 957	-946 534	27 577
Toimintakate (netto)	-613 625	-648 484	-212 087	-860 571	-873 475	12 904
Poistot	-46 171	-46 170	0	-46 170	-46 856	686
Tehtävän kokonaiskust.	-659 796	-694 654	-212 087	-906 741	-920 331	13 590

=valtuustoon nähden sitovat erät

Varhaiskasvatukseen haettiin ja saatiin lisämääräraha 200 000 € syksyllä 2023. Tästä huolimatta toimintakulut ylittyivät. Suurimmat korjatun talousarvion ylitykset syntyivät sisäisistä palveluista. Ravitsemispalveluihin rahaa oli varattu 14 700 € toteuman ollessa 53 572,20 €. Ylitys oli siis 38 872,20 €. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä toteuma oli 12 645,30 €. Rakennusten ja alueiden kunnossapidon TA oli 6 800 € ja toteuma 15 815,76 €.

Kansalaisopisto

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää laadukasta, ajankohtaista ja kuntalaisten tarpeisiin vastaavaa yleissivistävää koulutusta. Tavoitteena on sovitun tuntimäärän toteutuminen monipuolisena kurssi-
tarjontana.

Opetuksen suunnittelu pohjautuu asiakkaiden toiveisiin. Toiveita kerätään mm. opistoyhteys henkilöiden ja tun-
tiopettajien välityksellä sekä suoraan opiskelijoilta mm. internet-kyselyillä ja erilaisissa tilaisuuksissa.

Taiteenedistämiskeskuksen hankeavustuksella järjestettiin kaksi Taidesatelliitti-tapahtumaa, joissa opiston
opiskelijat esittelivät taitojaan ja opistoa tehtiin tutuksi mahdollisille uusille kurssilaisille. Tapahtumissa oli yh-
teensä n. 250 osallistujaa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
OPM:n vahvistama tunti- määrä + 10 %	Tuntimäärä	2700	1971
Opiskelijamäärä	Brutto/netto	Yli 1000/yli 500	710/365
Opiskelijatytyväisyys	Kysely	Tyytyväisiä 80%	Tyytyväisiä 93 %
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Opiskelijamäärä brutto/netto	Opiskelijamäärä	Yli 1000/yli 500	710/365
Tuntimäärä	Toteutuneet tunnit	2700	1971

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Digitaalisen osaamisen edis- täminen	Kurssien lukumäärä	10 kurssia	3 kurssia

Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Opistoyhdyshenkilöverkosto	Tavoittavuus kyllittäin	Useita yhdyshenkilöitä	3 yhteyshenkilöä

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää vuosittain n. 100-120 kurssia: vuodelle 2023 kursseja oli suunniteltu 112, näistä toteutui 80. Vuodelle 2023 oppituntimäärätavoite oli 2700, tunteja toteutui 1971, joka on selvästi alle tavoitteen, mutta hieman enemmän kuin vuonna 2022. Myöskään brutto- ja netto-opiskelijamäärien osalta päästy tavoitteeseen. Digitaalisen osaamisen lisääntymiseen tähtääviä kursseja on ollut vuoden mittaan tarjolla enemmänkin, mutta opiskelijat eivät syystä tai toisesta ole niitä löytäneet. Syyslukukaudella toteutetun kurssipalautekyselyn yleisarvosanan keskiarvo oli 4,64/5.

Talous

Kansalaisopisto	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	124 539	110 000	0	110 000	120 317	-10 317
Toimintakulut	-208 290	-244 159	0	-244 159	-211 378	-32 781
Toimintakate (netto)	-83 751	-134 159	0	-134 159	-91 062	-43 097
Poistot	0	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-83 751	-134 159	0	-134 159	-91 062	-43 097

Kansalaisopisto pysyi talousarviossa. Huomion arvoista on toteutuneiden kurssien määrän nopea lasku.

Kirjasto

Tuusniemen kirjasto on Kuopion kaupungin hallinnoima lähikirjasto. Kiinteistö, jossa kirjasto toimii, on Tuusniemen kunnan omistuksessa. Kirjastoautopalvelut tuotetaan Koillis-Savon kirjastoautolla, jolla järjestetään kirjastopalveluja Koillis-Savon haja-asutusalueiden asukkaille ja kouluille.

Kirjastolain (laki yleisistä kirjastoista 1492/2016) mukaan kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Yleisen kirjaston tehtävänä on 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoihin ja kulttuurisäilöihin; 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa; 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta; 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon; 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan; 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Yhteiskunnan digitalisoitumisessa kirjastolla on mahdollisuus toimia siltana kansalaisten ja digitalisoitumisen välillä. Kirjasto tarjoaa perinteistä sekä painettua että digitaalista aineistoa verkkoyhteyksineen, yhteisiä tiloja sekä asiantuntemusta ja tietopalvelua. Kirjasto lisää tasa-arvoa ehkäisemällä tiedollista syrjäytymistä. Kirjaston palveluja kehitetään asiakaskunnan ja toimintaympäristön tarpeet ja toiveet huomioiden. Tuusniemen kirjaston sijainti tukee koulukeskuksen oppilaiden ja työvoiman kirjastopalveluiden saatavuutta.

Vuosittain seurattavien mittareiden tavoitetaso asetetaan vastaamaan koko Suomen lähes samansuuruisten (2600 - 3200 as.) maaseutumaisten kuntien kirjastojen keskimääräisiä tunnuslukuja edelliseltä toimintavuodelta. Tunnusluvut ovat haettavissa Suomen yleisten kirjastojen tilastoista <http://tilastot.kirjastot.fi/>.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14	21,1
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9	11,6
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500 kirjaa	690 kirjaa
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	89 tuntia	89

Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14	21,1
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9	11,6
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500	690 kirjaa
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	89 tuntia	89 tuntia

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kirjastoauton palvelut	Lainat/as	verrokkikuntien keskiarvo	verrokkikuntien keskiarvo
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Palvelutaso	Kirjastosopimus	Sopimuksen mukainen taso	Sopimuksen mukainen taso

Kirjastojen kävijämäärissä oli niin Tuusniemellä kasvua 6,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kävijöitä oli 26633 kävijää.

Omatoimikirjaston kävijämäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 28 %, 4711 kävijää.

Lainamäärissä tapahtui hienoista laskua edellisvuoteen, -1,9 %, 48649 lainaa.

Kirjasto oli avoinna jokaisena päivänä koko vuoden aikana.

Kirjastoon hankittiin monipuolista aineistoa kaikki käyttäjäryhmät huomioiden.

Vaihtuvia näyttelyitä oli kaikkiaan 10.

Koillis-Savon yhteinen kirjastoauto liikennöi Tuusniemen alueella kerran viikossa keskiviikkoisin kahdella eri reitillä vuoroviikoin. Tuusniemen reiteillä oli kaikkiaan 41 ajopäivää.

Tuusniemen kirjasto oli avoinna v. 2023 yht. 4566 tuntia, josta henkilökunta oli paikalla 1495 tuntia ja omatoimiaikaa oli 3071 tuntia.

Asiakaskäyntejä oli kaikkiaan 26633.

Kokonaislainaus oli 48649 lainaa.

Kirjahankinnat yhteensä 1589 kpl.

Kirjaston tilat ja muut puitteet ovat omatoimikirjastoon asianmukaiset. Alueellinen yhteistyö on toimivaa. Keskeiset palvelutekijät ovat varsinkin omatoimiratkaisun myötä saatu huomattava lisäys aukioloon ja riittävä aineistohankintamääräraha.

Talous

Kirjasto	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-198 135	-192 536	0	-192 536	-194 790	2 254
Toimintakate (netto)	-198 135	-192 536	0	-192 536	-194 790	2 254
Poistot	-11 601	-11 600	0	-11 600	-11 601	1
Tehtävän kokonaiskust.	-209 736	-204 136	0	-204 136	-206 391	2 255

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kirjaston toimintakulujen ylitys johtuu kiinteistöön liittyvistä menoista. Rakennusten ja alueiden kunnossapitoon oli varattu talousarviossa rahaa sisäisissä palveluissa 9 060 € ja ostopalveluihin 1200 €. Vastaavat toteumat olivat 13 237,65 € ja 3 109,09 €. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä toteumat olivat 8 833,39 € ja 1 762,56 €.

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluihin sisältyvät nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Tavoitteena on tarjota kuntalaisten tarpeista lähtöisin olevia vapaa-ajan palveluita ja lisätä kuntalaisten viihtymistä ja hyvinvointia.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kuntalaisten palvelutarpeen kartoitus	Asukastyytyväisyys	Hyvä	Tieto ei saatavilla
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Tapahtumien tarjoaminen / kuntalaisten osallistuminen	Tapahtumat / osallistujat	80/3500	70/3500 Ei toteutunut
Nuorisotalon kävijämäärä/käyntikertatavoite	Kävijämäärä / käyntikerta / vko / koulujen toimintavuonna	75 käyntikertaa / vko / koulujen toimintavuoden ajan	55/vko Ei toteutunut

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Järjestöjen aktivoiminen	Yhteistyö kunnan kanssa	Väh. 30 järjestöä tapaamisissa / tapahtumissa vuosittain	n. 30 Toteutui
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Syrjäytymisen ehkäisy	Kontaktit työelämän /koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin	30 tavoitettua asiakasta (alle 29-vuotias nuorta)	10 Ei toteutunut
Nuorten osallisuuden lisääntyminen	esitykset ja/tai aloitteet nuorilta	8	3 Ei toteutunut

Järjestöjen aktivoiminen toteutui, mutta täpärästi. Järjestöjä oli mukana mm. liikuntaraadin, kunnan järjestämien ja hankkeisiin liittyvien tapaamisten kautta, mutta aktiivisten järjestöjen ja järjestöaktiivien määrä on vähentynyt korona-aikaa edeltävistä vuosista. Järjestötila Päätalon täyttöaste säilyi silti edelleen hyvänä.

Nuorison osalta järjestö-/nuorisotalon kävijätavoitteet eivät täytyneet, koska aukioloaikoja jouduttiin ajoittaan eri syistä supistamaan. Lisäksi ikäluokat ovat pienentyneet vuosien aikana. Viikottaisten kävijämäärien vaihtelu on suurta (n. 20 – 80 nuorta/vk). Nuoriso- ja järjestötilan stailausprojekti aloitettiin. Nuorisovaltuusto teki kolme aloitetta/esitystä, mutta oli hyvin aktiivinen tapahtumajärjestäjä.

Tsemppi-Tupaa erityisen tuen tarpeessa oleville nuorille pidettiin koulukeskuksella viikoittain. Koulupäivystys lakkautettiin, mutta lisättiin merkittävästi muuta koulunuorisotyötä. Etsivässä nuorisotyössä painotusta lisättiin ennaltaehkäisevään työhön, mm. aloitettiin Lukiopäivystys ja K-16-illat Päätälöllä. Eri asteisen tuen tarpeessa olevia nuoria tavoitettiin yli 60, mutta heistä työn tai koulutuksen ulkopuolella oli 10. Tuusniemi jatkoi Harrastamisen Suomen malli –toiminnassa ja vapaa-aikatoimi oli mukana järjestämässä ja suunnittelemassa nuorille harrastuksia

Vuoden aikana kuntalaisille toteutettiin erilaisia tapahtumia, mm. liikuntaraati, uimahallimatkoja, elokuvanäytöksiä ja kesäkauden avajaiset. Kunta oli myös mukana DS23-harrastetapahtuman järjestämisessä. Tuusniemen eri kylillä järjestettiin kulttuuri kuulolla –hankkeen kanssa yhteistyössä kulttuurilla kylille –tapahtumia, joissa oli runsaasti kävijöitä. Tapahtumien lukumäärä jäi hieman alle tavoitteen, eikä yleisöä niissä ollut samaan tapaan kuin ennen korona-vuosia. Myös väestömäärä kunnassa on pienentynyt. Vapaa-aikatoimi oli edelleen aktiivisesti mukana tarinallistamisessa. Yksi elokuvaprojekti toteutettiin. Lisäksi oltiin mukana Meidän kylän nuoret, Kulttuuri Itää ja Voimaa vanhuuteen–hankkeissa ja alkuvuosi Mieliteko-ohjelmassa. Oli paljon päätty-

vien ja alkavien hankkeiden palavereja (mm. Ospa-, Arjen tuki-, Ilolla-, työllisyys- ja Polkujen Tuusniemi -hankkeet). Kuntalaisille toteutettiin kulttuurikysely. Miesten keskusteluryhmän toimintaa jatkettiin. Kylät ry:n kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä. Tuusratio-toimintaa jatkettiin. Suosituimmat liikuntapaikat pidettiin pääosin hyvässä kunnossa. Liikuntapaikkojen kunnossapitotyö hoidettiin pääsääntöisesti ostopalveluna yhdistyksiltä tai yrityksiltä.

Vuoden 2025 talousarviota laadittaessa tulee tarkastella käytössä olevien mittareiden toimivuutta ja oikeita tavoitetasoja, sillä mittarit ovat olleet käytössä jo useita vuosia ja ne eivät kaikilta osin ole enää relevantteja.

Talous

VAPAA-AIKATOIMI YHTEENSÄ	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	37 354	28 500	766	29 266	42 976	-13 710
Toimintakulut	-259 779	-292 218	-2 202	-294 420	-315 495	21 075
Toimintakate (netto)	-222 426	-263 718	-1 436	-265 154	-272 519	7 365
Poistot	-44 459	-40 266	0	-40 266	-42 071	1 805
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-266 885	-303 984	-1 436	-305 420	-314 590	9 170

Vapaa-aikatoimen toimintakulut ylittivät talousarvion 21 075 €:lla. Tilivuoden aikana hyvinvointiryhmän alle on palkattu Terveystyöntekijä, jonka palkkaamiseen on saatu hankerahoitusta 16 811,73€. Tämä on siis kasvattanut vapaa-aikatoimen kokonaiskustannuksia, mutta samalla tuloja. Sisäiset rakennusten ja huoneistojen vuokratkustannukset olivat vuonna 2022 1 116,00 € ja tilinpäätösvuonna 16 804,92 €. Vuonna 2022 vapaa-aikatoimi maksoi ulkoisia vuokria 8 658,84 €.

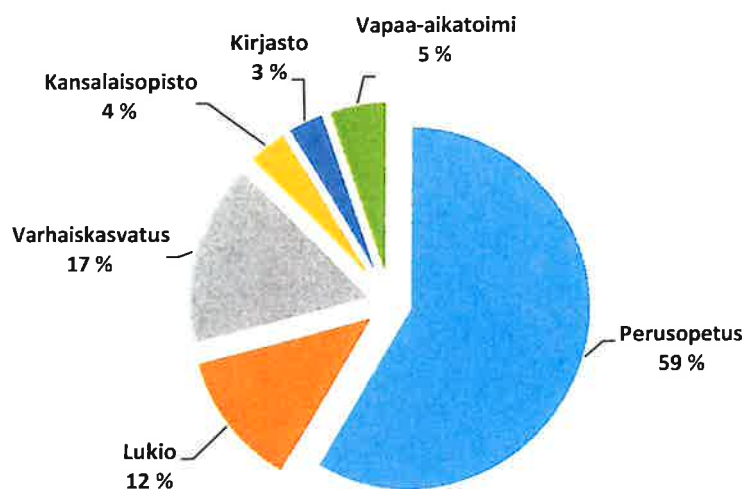
SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Talous

SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	1 434 985	857 877	168 152	1 026 029	1 357 065	-331 036
Toimintakulut	-5 181 155	-5 500 997	-221 675	-5 722 672	-5 736 199	13 527
Toimintakate (netto)	-3 746 170	-4 643 120	-53 523	-4 696 643	-4 379 134	-317 509
Poistot	-213 604	-210 702	0	-210 702	-219 128	8 426
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-3 959 774	-4 853 822	-53 523	-4 907 345	-4 598 263	- 309 082

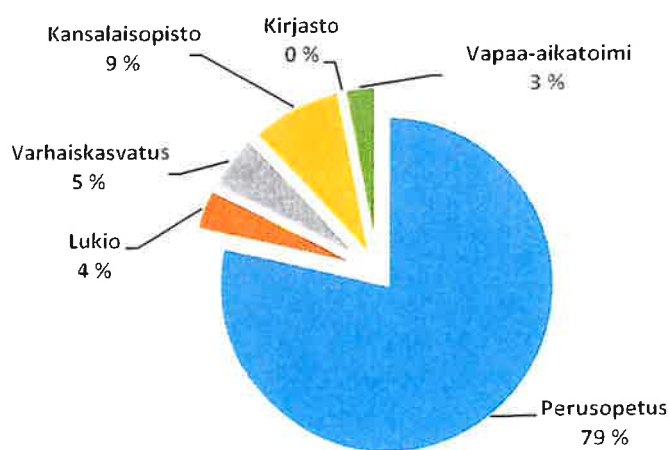
Sivistyslautakunnan alaisen toiminnan kokonaiskustannukset ylittivät talousarvion 13 572 €:lla. Ylityksen syytä on esitelty tulosyksiköittäin. Toimintatuottojen ansiosta toimintakate toteutui kuitenkin 317 509 € talousarviota positiivisempänä.

Sivistyslautakunnan toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin 2023

Perusopetus	3 362 422
Lukio	705 581
Varhaiskasvatus	946 534
Kansalaisopisto	211 378
Kirjasto	194 790
Vapaa-aikatoimi	315 495
	<u>5 736 199</u>

Sivistyslautakunnan toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin 2023

Perusopetus	1 066 962
Lukio	53 752
Varhaiskasvatus	73 059
Kansalaisopisto	120 317
Kirjasto	0
Vapaa-aikatoimi	42 976
	<u>1 357 065</u>

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Yhdyskuntatekniset palvelut

Tulosalueeseen kuuluvat maankäyttö- ja kaavoitus, liikenneväylät ja yleiset alueet, jätehuolto ja kuljetus- ja työvälineet ja väestönsuojelu. Tilikaudella 2022 pelastuslaitos kuului vielä teknisen toimen toimialueeseen, mutta vuoden 2023 alusta pelastuslaitos siirtyi hyvinvointialueelle. Jätehuollon yhteistyö toimii maakunnan rajat ylittävällä tavalla. Jätteiden keräämisen hoitaa Jätekuukko Oy. Yhteistyöelimenä eri kuntien välillä toimii jätehuollon neuvottelukunta. Jätekuukon toiminta-alueella toimii kuntien yhteinen jätelautakunta (Savo-Pielisen jätelautakunta) ja isäntäkuntana Kuopion kaupunki.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Siisti ja hoidettu ympäristö	Kuntalaispalautteet	Tyytyväinen kuntalainen	Negatiivista palautetta ei ole tullut palautekanavien kautta.
Maankäyttö- ja kaavoitus	Kuntalaisten palautteet ja osallistuminen	Kaavoitus ajanhermolla.	Kaavoitusta jatkettu tarpeen mukaan
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Investointisuunnitelman mukaisesti infran rakentaminen	Toteutuneet hankkeet	100 % hankkeiden toteutus	Hankkeet ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti
Teiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapidon tason pitäminen lähes nykytasolla	Kuntalaispalautteet	Mahdollisimman hyvä kunnossapito resurssien puitteissa	Teiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapito on ollut hyvällä tasolla.
Yleiskaavoitustyön jatkaminen	Työn eteneminen	Tuusjärven kyläyleiskaava valmis v. 2023	Tuusjärven kyläyleiskaava ei valmistunut. Maanomistajakuulemiset olivat syksyllä 2023.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Teiden ja yleisten alueiden kunnossapito lähes nykytasolla	Kustannukset/yksikkö, esim. km	Mahdollisimman hyvä taso resurssien puitteissa	Teiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapito on ollut hyvällä tasolla.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Toteuttaa kunnan infrastruktuurihankkeet vuoden 2023 investointisuunnitelman mukaisesti	Hankkeiden toteutuminen suhteessa suunnitelmiin	Kunnan infrastruktuurin ja maankäytön kehittäminen strategian mukaisesti	Hankkeet ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti
Jalkakäytävien liikkautentorjunta Mahdollisimman hyvä teiden ja katujen talvikunnossapito	Liukastumisonnettomuuksien seuranta vuosittain Kuntalaispalautteet	Liukastumisonnettomuuksia 0 kpl/vuosi	Kuntaan ei tullut yhtään ilmoitusta liukastumisonnettomuudesta.

Tehtävänä on kaavojen ja maankäyttösuunnitelmien laatiminen niin, että asukkaille turvataan hyvä elinympäristö tarjoamalla laadukkaita ja kohtuuhintaisia rakennuspaikkoja niin taajamassa kuin haja-alueellakin. Keskeisenä

tehtävänä on huolehtia katujen ja yleisten alueiden pitämisestä toimivina, turvallisina ja ympäristöltään viihtyisinä sekä varmistaa yhdyskuntarakenteen kehittyminen asetettujen tavoitteiden mukaisesti – kunnossapito on hoidettu pääosin ulkoistettuna. Kunnan omalla kalustolla on aurattu vain muutamia kohteita mm. jäteasema, aluekeräyspiste sekä Pumppaamontie.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta on toteutettu kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Arviointilomake on täytetty kaksi kertaa vuodessa, ajalta 1.1. – 30.6.2023 sekä 1.7. – 31.12.2023. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein pyritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä. Henkilöstön koulutus ja työhyvinvoinnista huolehtiminen on osa riskienhallintaa.

Pelastuspalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen vastuulle. Kunta on vuokrannut paloaseman tilat Pohjois-Savon hyvinvointialueelle. Kunnalle on kohdistunut ylimääräisiä kustannuksia pelastuslaitoksen varallaoloon liittyvistä työaikakiistoista työtuomioistuimessa ja siellä tehdyistä päätöksistä. Tuusniemen kunnan pakollinen varaus kuntasuuteen ko. kustannuksista on 348.600 euroa.

Jalkakäytävät ja kevyen liikenteen väylät on hiekoitettu koko väylän leveydeltä urakkasopimuksen mukaisesti. Esteetön liikkuminen mahdollistetaan jalkakäytävillä ja kevyen liikenteen väylillä mm. pyörätuolilla ja rollaattoreilla.

Talous

Toiminnan tuottoja kertyi yhteensä 62.999,23 € eli 47.380,23 € budjetoitua enemmän.

Kuluja kertyi yhteensä 699.561,17 € eli 342.320,17 € suunniteltua enemmän. Ylitys syntyi pelastuslaitoksen osalle tehdystä pakollisesta varauksesta (348.600 €).

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Yhdyskuntatekniset palvelut						
Toimintatuotot	37 592	11 000	4 619	15 619	75 122	-59 503
Toimintakulut	-627 374	-338 159	-19 082	-357 241	-699 561	342 320
Toimintakate (netto)	-589 781	-327 159	-14 463	-341 622	-624 439	282 817
Poistot	-260 083	-247 065	0	-247 065	-241 332	-5 733
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-849 864	-574 224	-14 463	-588 687	-865 771	277 084

Kiinteistötoimi

Tulosalueeseen kuuluvat kiinteistöosakeyhtiöt, asunto-osakeyhtiöt, muut osakeyhtiöt, asunnot ja huoneistot, rakennukset ja rakenteet, kiinteistönhuoltopalvelut sekä maa- ja metsätilat.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energiakatselmuksien/energian kulutuksen seuranta	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Kiinteistöillä on siirrytty led-valaistukseen sekä tehty energiankulutukseen vaikuttavat korjaukset heti tarpeen ilmennyttyä.

Tuottamattomien ja tarpeettomien kiinteistöjen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat kiinteistöt	Tuottamattomia osakkeita on yritetty myydä huutokaupalla ja muita kiinteistöjä tarjousten perusteella. Kauppa ei ole käynyt.
Puun myynnin toteuttaminen metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti	Puun myynti on toteutunut suunnitelman mukaisesti, hieman yli suunnitelman.
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti	Määräaloja myyty lisämaaksi sekä 1 AO-tontti Pahkasalosta. Kunta on ostanut lisää maa-alueita
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energiakatselmuksien/energian kulutuksen seuranta	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Kiinteistöillä on siirretty led-valaistukseen sekä tehty energiankulutukseen vaikuttavat korjaukset heti tarpeen ilmennyttyä.
Tuottamattomien ja tarpeettomien kiinteistöjen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat kiinteistöt	Tuottamattomia osakkeita on yritetty myydä huutokaupalla ja muita kiinteistöjä tarjousten perusteella. Kauppa ei ole käynyt.
Puun myynnin toteuttaminen metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti	Puun myynti on toteutunut suunnitelman mukaisesti, hieman yli suunnitelman.
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti	Määräaloja myyty lisämaaksi sekä 1 AO-tontti Pahkasalosta. Kunta on ostanut lisää maa-alueita

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Myyntiin laitettujen kiinteistöjen ja huoneistojen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä kaikki myynnissä olevat kiinteistöt ja huoneistot	Myynti ei ole toteutunut, kauppa ei ole käynyt yrityksistä huolimatta
Kiinteistömäärän hallintastrategian ja kiinteistökohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen	Kiinteistömäärän hallintastrategian ja kiinteistökohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien valmistuminen	Kiinteistömäärän hallintastrategia ja kiinteistökohtaiset pitkän tähtäimen suunnitelmat valmiit vuonna 2024	Kiinteistöjen korjaustarvetarveselvitykset on tehty kunnantalolle, koulukeskukselle sekä palvelukeskus/sairaala, tk ja koivukodille

Pohjois-Savon Isännöinti Oy on hoitanut kunnan omistuksessa olevan Kiinteistö Oy Tuusniemen Turulan isännöinti- ja kirjanpito- ja huoneistojen - ko. yhtiö kuuluu kuntakonserniin. Kiinteistö Oy Tuusniemen Turulan uusi yhtiömuoto (tavallinen kiinteistöyhtiö) tuli voimaan vuoden 2022 alussa. Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula toimii itsenäisesti siten, että vuokratuloilla katetaan yhtiön kulut.

Metsätilojen hoitoa ja hakkuuta koskevat palvelut on ostettu Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savolta – metsiä hoidetaan ja hakataan metsätaloussuunnitelman mukaisesti. Tuusniemen kunnan metsätaloussuunnitelma 2013 – 2022

on vanhentunut ja uusi suunnitelma on teon alla. Tuusniemen kunnan metsäomaisuutta on tuloutettu etupainotteisesti ja hakkuutyö on saavuttanut sen tilan, että tuloutus on ollut pienemässä huomattavasti ja kuluja on muodostumassa ennallistamistöistä johtuen. Vuoden 2023 aikana toteutettiin kaikki suunnitelmissa olleet puukaupat, osa hakkuista toteutuu vuoden 2024 puolella. Näistä hakkuista kunta on saanut ennakkomaksuja aiempaa enemmän.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta on toteutettu kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Arviointilomake on täytetty kaksi kertaa vuodessa, ajalta 1.1. – 30.6.2023 sekä 1.7. – 31.12.2023. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein pyritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä. Henkilöstön koulutus ja työhyvinvoinnista huolehtiminen on osa riskienhallintaa.

Kunta on huolehtinut omistamiensa kiinteistöjen ja huoneistojen kunnossapidosta, ylläpidosta, rakentamisesta ja rakennuttamisesta. Kustannukset on siirretty todellisten kustannusten mukaan käyttäjille (käyttäjä maksaa kulut). Kunnan omistamassa kiinteistökannassa on saneeraustarvetta johtuen osin ikääntymisestä.

Toiminnan painopisteenä on saada kunnan omistamat kiinteistöt kuntoon – tuottamattomista kiinteistöistä on tarkoitus luopua. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi vuonna 2022 aloitettiin korjaustarveselvitysten ja pitkäntähtäimen korjaussuunnitelmien laatiminen koko kuntakonsernin kiinteistömässasta. Kun korjaustarveselvitykset on tehty, on mahdollisista laatia kiinteistöjen hallintastrategia. Korjaustarveselvitykset ovat valmistuneet keväällä 2023 (Koulukeskus, Palvelukeskus, Koivukoti, Terveyskeskus, Virastotalo sekä koulukeskuksen liikuntasalin lisätutkimukset)

Talous

Kiinteistötoimen osalta toiminta tuotot olivat 1.790.049 € ja siten ylittyivät 105.545 €:lla. Toimintakulut olivat yhteensä 1.366.607 €. Kulut kuitenkin alittuivat 256.000 euron lisämäärärahan jälkeen 63.320 €. Pääasialliset syyt alkuperäisen budjetin ylitykseen ja lisämäärärahan tarpeeseen olivat ennakoitua suurempi palkkakustannusten nousu, jota ei osattu huomioida talousarviota tehdessä sekä Virastotalo Oy:n vastikkeiden varaamisen puuttuminen talousarviosta. Lisäksi lisämäärärahasta kohdennettiin eri kiinteistöjen kalustoon 4.400 euroa, rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalveluihin 7.500 euroa, koneiden ja kaluston kunnossapitoon 10.200 euroa sekä vakuutuksiin 3.900 euroa. Lisämäärärahan tarvetta arvioitiin jo marraskuun alussa, jolloin kirjanpito ei ollut ajantasainen eikä tarkkaa määrärahan tarvetta voinut ennustaa.

Kiinteistötoimi	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut.		
				jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	861 664	1 660 847	23 657	1 684 504	1 790 049	-105 545
Toimintakulut	-953 027	-1 102 536	-327 391	-1 429 927	-1 366 607	-63 320
Toimintakate (netto)	-91 364	558 311	-303 734	254 577	423 442	-138 865
Poistot	-48 631	-292 569	0	-292 569	-293 680	1 111
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-139 995	265 742	-303 734	-37 992	129 763	-167 755

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta luo neuvonnan, lupakäsittelyn ja valvonnan keinoin edellytykset hyvälle rakentamiselle ja tätä kautta toimivalle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle. Lupakäsittely toteutetaan asiantuntevasti, jouhevasti ja kuntalaisia palvelevalla otteella unohtamatta ulkopaikkakuntalaisia maanomistajia. Rakennusvalvonta toteutettiin jo koko vuoden 2023 ajan omana virkatyönä ostopalvelusopimuksen päätyttyä vuoden 2022 lopussa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Rakennusvalvonnan tulojen osuuden kasvattaminen niin, että ne vastaavat menoja	Rakennusvalvonnan tulot suhteessa menoihin	Rakennusvalvonnan menot pyritään suhteuttamaan saataviin lupatuloihin	Rakennuslupia myönnettiin vuoden aikana enemmän kuin edellisen vuoden 2022 aikana. Lupatuloilla ei pystytä kattamaan kokonaan rakennusvalvonnan menoja.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Vähentää keskeneräisten rakennushankkeiden määrää	Keskeneräisten rakennusten määrä pysyy maankäyttö- ja rakennuslain säästöjen asettamissa rajoissa.	Pyritään vanhentuneiden lupien määrän vähentämiseen	Keskeneräiset rakennukset ovat MRL:n sääntöjen asettamissa rajoissa.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Rakennusvalvonnan tulo-pohjan vahvistaminen seuraamalla taksojen kustannuskehitystä ja rakennuslupien määrää	Lupien määrä/lupatulot	Lupatulot vastaavat 50 %:sti rakennusvalvonnan menoja	Lupatulot ovat noin 44 % toimintamenoista. Menoihin sisältyy 30.000 euron meno kiinteistöveroselvitykseen. Ilman tätä kuluja lupatulot olisivat jo 65,5 % menoista.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Lupakäsittelyaikojen lyhentäminen	Lupakäsittelyaikojen seuraaminen	Lupakäsittelyaika keskimäärin 1 kk	Lupien käsittelyaika on keskimäärin 1 kk, jopa alle riippuen lupahakemuksen täydennystarpeista.
Digitaalisen lupakäsittelyn lisääminen	Digitaaliset - paperilupa-käsittelymäärien seuraaminen	80 % lupakäsittelyistä digitaalisen palvelun kautta	Noin 95 % luvista tulee digitaalisen palvelun kautta

Kuntaliiton suositusten mukaan rakennusvalvonnan tulojen tulisi vastata menoja 100 %:sti. Nykyisillä lupamäärillä on kuitenkin vaikea päästä kuntaliiton mukaiseen suositukseen. Koko rakennusvalvonnan tulot olivat vuonna 2023 noin 46 % menoista. Mikäli kiinteistöveroselvitykseen varattu määräraha 30.000 euroa ei rasittaisi rakennusvalvonnan menoja olisi vuonna 2023 ollut mahdollista päästä tuloissa noin 65,5 % menoista.

Ympäristöpalvelut

Seurataan ympäristön tilaa ja kehitystä yleisesti ja lupamenettelyn avulla. Puututaan havaittuihin epäkohtiin ja kuntalaisten ilmoituksiin. Toiminnassa huomioidaan ympäristöarvot, kestäväkehitys sekä on pyritty lisäämään kiertotaloutta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Vastataan lisääntyvän ympäristötietoisuuden mukanaan tuomiin haasteisiin kouluttautumalla ja lisäämällä neuvontaa.	Koulutuksen ja neuvonnan määrä	Olla ajanhermolla muuttuvassa lainsäädännössä Toiminnoissa otetaan huomioon ilmastonmuutoksen torjunta	Osallistuttu ympäristöpuolen koulutuksiin.
Tuottaa laadukkaita palveluja.	Kuntalaispalautte	Tyytyväiset kuntalaiset	Ei ole tullut negatiivista palautetta.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Lain edellyttämien jätevesijärjestelmien kuntoon saattaminen	Järjestelmien uudistamisten määrä	Kiinteistöjen jätevesijärjestelmät ovat lain edellyttämässä kunnossa. Jatkoaikaa hakeneet ovat suorittaneet toimenpiteet loppuun.	Tarkkaa tietoa jätevesijärjestelmien lain edellyttämässä kunnosta ei ole tiedossa. Uusia lupahakemuksia järjestelmien uusiin ei ole juurikaan tullut.

=valuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien kuntoon saattaminen	Järjestelmien uudistamisten määrä	Kiinteistöjen jätevesijärjestelmät ovat lain edellyttämässä kunnossa	Tarkkaa tietoa jätevesijärjestelmien lain edellyttämässä kunnosta ei ole tiedossa. Uusia lupahakemuksia järjestelmien uusiin ei ole juurikaan tullut.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Lupahakemusten käsittely mahdollisimman nopeasti	Lupapäätösten käsittelyaika	Lupapäätös kohtuullisessa ajassa	Lupapäätös noin 1 kk riippuen lisäselvitysten tarpeesta.

Lupapäätökset käsitellään mahdollisimman nopeasti. Tarvittavat lausunnot on pyydetty heti lupahakemuksen saavuttua koska lausuntojen antaminen muissa viranomaistahoissa kestää yleensä vähintään kuukauden. Kuitusaika on 30 vrk. Tuloja on vaikea ennustaa, koska ne riippuvat ympäristö- ja maa-aineslupien määrästä. Vuoden 2023 ympäristöpuolen tulot olivat budjetoituun nähden 5.027 euroa suuremmat.

Ympäristönsuojeluviranomaisen palvelut toteutettiin jo koko vuoden 2023 ajan omana virkatyönä ostopalvelusopimuksen päätyttyä vuoden 2022 lopussa.

Yksityistiet

Yksityistieavustuksilla helpotetaan yksityisten talouksien ja tiekuntien kustannuspaineita, joita syrjäseudulla asuminen aiheuttaa. Avustamalla yksityisteitä ehkäistään omalta osaltaan maaseudun autioitumista.

Maanmittauslaitos hoitaa yksityisteihin liittyvät tiekuntien perustamiset ja tietoimitukset yms. Kunnilla ei ole enää kyseistä roolia. Kunta osallistuu omistamiensa maiden osalta tieyksikkömaksuihin.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Tieavustusmäärärahoja pyritään jakamaan talousarvion puitteissa	Jaettu avustuksen määrä	Jaetaan koko avustussumma 15.000 euroa	Koko avustussumma 15.000 € on jaettu. Hyväksyttäviä hakemuksia oli 78 kpl, avustettavien teiden varsilla ympärivuotisia asuntoja 261 kpl teiden kokonaispituuden ollessa 153,15 km.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Tieavustusmäärärahat pyritään sopeuttamaan taloudellisen tilanteen mukaan, jakoperusteet määritellään vuosittain (edellytyksenä tiekunta, avustettava vähimmäispituus 500 – 1000 m) Alle 50 e avustuksia ei makseta	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma	Koko avustussumma 15.000 € on jaettu. Hyväksyttäviä hakemuksia oli 78 kpl, avustettavien teiden varsilla ympärivuotisia asuntoja 261 kpl teiden kokonaispituuden ollessa 153,15 km.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kannustaa tiekuntia hyvään tienpitoon	Yksityisteiden kunto	Yksityistiet pysyvät mahdollisimman hyvässä kunnossa	Yksityistiet ovat olleet pääosin hyvässä kunnossa.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Valtuuston myöntämien tieavustusmäärärahojen jakaminen	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma	Koko avustussumma 15.000 € on jaettu. Hyväksyttäviä hakemuksia oli 78 kpl, avustettavien teiden varsilla ympärivuotisia asuntoja 261 kpl teiden kokonaispituuden ollessa 153,15 km.

Tieavustuksilla helpotetaan taajaman ulkopuolella asuvien tienhoitokustannuksia ja näin luodaan tasapuolisuutta verrattuna taajaman kiinteistöihin. Avustusmäärärahoja on vähennetty aiemmista vuosista kunnan niukkeneviin talousresursseihin perustuen. Samalla on muutettu jakoperusteita – avustusta on jaettu vain tiekunnille. Lautakunta on hyväksynyt jakoperusteet vuosittain.

Vuonna 2023 on jaettu avustuksia yksityistiekunnille yhteensä 15.000 euroa. Kunta on maksanut osuuksia yksityistiemaksuihin omistamiensa maiden osalta noin 5 956 euroa. Muita kuluja kertyy mm. Tieyhdistyksen jäsenmaksusta sekä ilmoituskuluista.

Talous (rakennusvalvonta, ympäristöpalvelut ja yksityistiet)

Rakennusvalvonta, ympäristöpalvelut ja yksityistiet muodostavat yhdessä ympäristötoimen. Ympäristötoimen tulot olivat 53.243 € suuremmat budjettiin verrattuna. Kulut olivat 154.259 €, joka on 27.046 € vähemmän kuin budjetoidut kulut. Budjetin alitus johtui pääasiassa budjetoitua pienemmistä ICT-palveluiden kuluista.

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	40 021	35 650	0	35 650	53 243	-17 593
Toimintakulut	-155 455	-181 305	0	-181 305	-154 259	-27 046
Toimintakate (netto)	-115 434	-145 655	0	-145 655	-101 017	-44 638
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-115 434	-145 655	0	-145 655	-101 017	-44 638

TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Teknisen lautakunnan alaisuuteen kuuluvat kunnan tekninen toimi sekä ympäristötoimi. Vesihuoltolaitos on kunnan kirjanpidossa oma kirjanpidollinen taseyksikkö, joka on esitetty kokonaisuutena kohdassa Vesihuoltolaitos.

Teknisen lautakunnan alaiset toimintatuotot tilikaudella 2023 olivat 1.918.414 €, mikä oli 182.641 € budjetoitua enemmän. Suurimmat tulot kertyivät pääasiassa metsän myynnistä, sisäisistä liiketoiminnan tuotoista, työllistämistuista sekä muista myyntituotoista sekä rakennusten vuokrista.

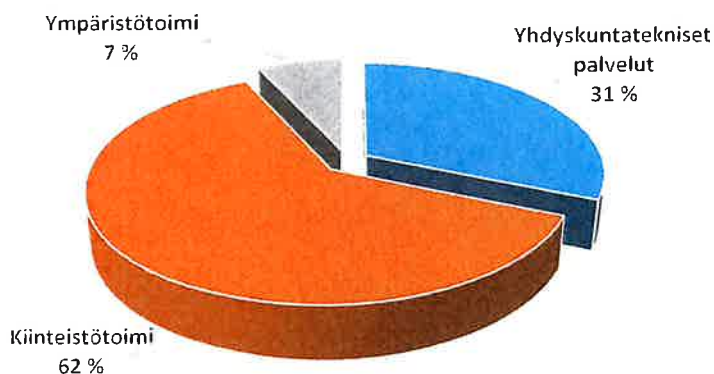
Toimintakulut olivat 2.220.427 € mikä oli 251.954 € yli budjetoidun. Kulujen ylitys johtui pääasiassa pelastuslaitoksen pakollisesta varauksesta, joka oli 348.600 euroa.

Talous

TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	939 277	1 707 497	28 276	1 735 773	1 918 414	-182 641
Toimintakulut	-1 735 856	-1 622 000	-346 473	-1 968 473	-2 220 427	251 954
Toimintakate (netto)	-796 579	85 497	-318 197	-232 700	-302 013	69 313
Poistot	-308 714	-539 634	0	-539 634	-535 455	-4 179
Tehtävän kokonaiskust. =valtuustoon nähden sitovat erät	-1 105 293	-454 137	-318 197	-772 334	-837 469	65 135

Teknisen toimen toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin:

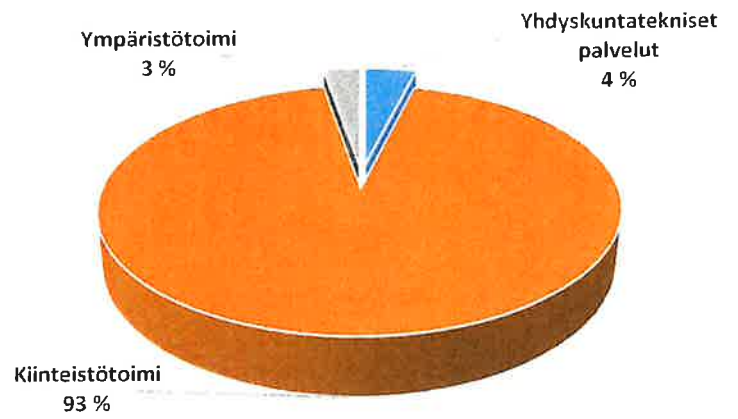
Yhdyskuntatekniset palvelut	699 561
Kiinteistötoimi	1 366 607
Ympäristötoimi	154 259
	<u>2 220 427</u>

Teknisen toimen toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin:

Yhdyskuntatekniset palvelut	75 122
Kiinteistötoimi	1 790 049
Ympäristötoimi	53 243
	<u>1 918 414</u>

INVESTOINNIT TP 2023

MAA- JA VESIALUEET

Hankekuvaus:

Menot maa-alueiden ostot: Nahkaliike-tila, määräalat Hyvärilä I- ja Happola-tiloista.

Määräaloja myyty: Härmälä-, Tulikaarre-, Pahkasalo- ja Lautala -tiloista; maa-alueiden myynnistä kertyi myyntivoittoa 33.910 e, joka kirjattiin käyttötalouteen.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	3 929	30 000	0	30 000	4 390	25 610
Investointimenot	0	-30 000	-110 000	-140 000	-111 047	-28 953
Nettomenot	3 929	0	-110 000	-110 000	-106 657	-3 343

= valtuustoon nähden sitovat erät

OSAKKEET JA OSUDET

Hankekuvaus:

Ostettu osakkeita: Pohjois-Savon Matkailu Oy 1.000 e

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	30 000	0	30 000	0	30 000
Investointimenot	-8 136	-20 000	0	-20 000	-1 000	-19 000
Nettomenot	-8 136	10 000	0	10 000	-1 000	11 000

= valtuustoon nähden sitovat erät

IRTAIN OMAISUUS

KONEET JA KALUSTO

	TA2023	MRM	Käyttö	Poikkeama
- Koulukeskus kotitalousluokan kalusteet ja koneet	-50.000	9 467	-40 533	0
- Istekiltä lunastetut laitteet	0	-31 000	-30 695	-305
- Tietoliikenneinfran rakentaminen	0	-58 000	-57 117	-883

Hankekuvaus: Koulukeskuksen kotitalousluokkaan uusittiin kalusteet ja samalla saneerattiin seinäpintoja. Lunastettiin Istekiltä ATK -laitteita. Osana kunnan ICT-palvelutuottajan vaihtoprojektia Kuntien Tiera Oy on rakentanut tietoliikenneinfrastruktuurin vastaamaan nykyhetken vaatimuksia.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	0	0	0	0	0
Investointimenot	0	-50 000	-79 533	-129 533	-128 344	-1 189
Nettomenot	0	-50 000			0	-1 189

= valtuustoon nähden sitovat erät

JULKINEN KÄYTTÖMAISUUS**MUU JULKINEN KÄYTTÖMAISUUS**

	TA2023	MRM	Käyttö	Poikkeama
- Valokuituverkon laajennus	-35 000	-15 000 50 000	0 0	

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot		0	0	0	0	0
Investointimenot		-35 000	35 000	0	0	0
Nettomenot		-35 000	35 000	0	0	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

MUUT HALLINTO- JA LAITOSRAKENNUKSET

	TA2023	MRM	Käyttö	Poikkeama
- Koulukeskus iso sali, ikkunat	-20 000	-13 837	-33 837	0
- Koulukeskus, isosali matalaosa vesikattosaneeraus sekä kaikkien rak. vesikattosaneer. hankesuunn.	-50 000	3 410	-46 590	0

Hankekuvaus: Uusittiin ison salin ikkunat ja korjattiin ikkunoiden yläpuolisia seinärakenteita. Ison salin matalan osan kattorakenteiden uusiminen ja kattomuodon muutos.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	5 000	0	0	0	0	0
Investointimenot	-122 913	-70 000	-10 427	-80 427	-80 427	0
Nettomenot	-117 913	-70 000	-10 427	-80 427	-80 427	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET**LIIKENNEVÄYLIEN SANEERAUS**

	TA2023	MRM	Käyttö	Poikkeama
- Katualueiden lohkominen	-20 000	20 000	0	0

Hankekuvaus: Aloitettiin katualueiden lohkomiseen liittyvät selvitystyöt, mutta niistä ei muodostunut kustannuksia vuodelle 2023. Hanke jatkuu vuonna 2024.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	0	0	0	0	0
Investointimenot	-35 555	-20 000	20 000	0	0	0
Nettomenot	-35 555	-20 000	20 000	0	0	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

MUUT KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET

KOULUKESKUKSEN JÄÄKIEKKOKAUKALON LAIDAT

Hankekuvaus: Uusittiin koulukeskuksen jääkiekkokaukalon laidat. Asennustyö tehtiin omana työnä
Tulot: Korjaukseen rahoitus Edla Miettisen perintövaroista.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	40 000	0	40 000	14 258	25 742
Investointimenot	0	-40 000	0	-40 000	-14 258	-25 742
Nettomenot	0	0	0	0	0	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

PÄIVÄKODIN LEIKKIVÄLINEET

Hankekuvaus: Hankittiin kirkonkylän päiväkodille Punaiseen tupaan uusi kiipeilyteline.
Tulot: Rahoitus Edla Miettisen perintövaroista.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	20 000	0	20 000	18 075	1 925
Investointimenot	0	-20 000	0	-20 000	-18 075	-1 925
Nettomenot	0	0	0	0	0	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

MOOTTORIKELKKAREITIN SUUNNITTELUHANKE

Hankekuvaus: Päivitettiin konsultin toimesta moottorikelkkareittisuunnitelma reittivälillä Heinävesi-Tuusniemen kk sekä Soittu-Kirkonkylä pistoyhteys. Hanke jatkuu vuonna 2024

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0					
Investointimenot	0	-15 000	2 780	-12 220	-6 217	-6 003
Nettomenot	0	-15 000	2 780	-12 220	-6 217	-6 003

= valtuustoon nähden sitovat erät

TEOLLISUUSALUE INFRA SUUNNITTELU

Hankekuvaus: Suunniteltiin konsultin toimesta teollisuusalueelle uusi tie, Soraharjuntie sekä vesi- ja viemäriinjat liittyen jo rakennettuun vesi- ja viemäriverkostoon. Suunnittelu sisälsi myös valaistussuunnitelman.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	3 000	0	3 000	0	3 000
Investointimenot	0	-10 000	-10 420	-20 420	-20 420	0
Nettomenot	0	-7 000	-10 420	-17 420	-20 420	3 000

= valtuustoon nähden sitovat erät

AMPUMARADAN MAAPERÄN KUNNOSTUS

Hankekuvaus: Toteutettiin Käärmevaarun vanhan ampumaradan maa-alueiden kunnostus ja rakenteiden purku vuonna 2022.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	5 892	0	0	0		
Investointimenot	-10 790	0	0	0		
Nettomenot	-4 898	0	0	0		

= valtuustoon nähden sitovat erät

SATAMA-ALUEEN KEHITTÄMINEN

- Rantabulevardin sillat ja huvimajat	TA2023 -30.000	MRM -9.500	Käyttö -39.500	Poikkeama 0
---------------------------------------	-------------------	---------------	-------------------	----------------

Hankekuvaus: Toteutettiin satama-alueen kurturuusujen poisto vuonna 2022. Vuonna 2023 uusittiin rantabulevardin sillat ja huvimajat.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	15 000	0	0	0	0	0
Investointimenot	-33 142	-30 000	-9 500	-39 500	-39 500	0
Nettomenot	-18 142	-30 000	-9 500	-39 500	-39 500	0

= valtuustoon nähden sitovat erät

LEIRITIE

Hankekuvaus: Saatettiin loppuun Leiritien asemakaava-alueen infrastruktuurin viimeistely vuonna 2022

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0					
Investointimenot	-38 787					
Nettomenot	-38 787					

= valtuustoon nähden sitovat erät

UIMALAN PERUSKORJAUS

Hankekuvaus: Uimalan peruskorjaus aloitettiin kunnostamalla ja maalaamalla pukukoppeja vuonna 2022, Uimalaituri peruskorjattiin vuonna 2023.

Tulot: Peruskorjaukseen rahoitus Edla Miettisen perintövaroista.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	80 000	0	80 000	60 191	19 809
Investointimenot	-1 791	-80 000	0	-80 000	-58 400	-21 600
Nettomenot	-1 791	0	0		1 791	-1 791

= valtuustoon nähden sitovat erät

VESI- JA VIEMÄRILAITOKSEN TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

Hankekuvaus: Uusittiin kirkonkylällä vesijohtoverkoston runkoventtiileitä.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	0	0	0	0	0
Investointimenot	-65 691	-45 000	0	-45 000	-45 511	511
Nettomenot	-65 691	-45 000	0	-45 000	-45 511	511

= valtuustoon nähden sitovat erät

VESILAITOS, VEDENKÄSITTELYLAITOKSEN SANEERAUS

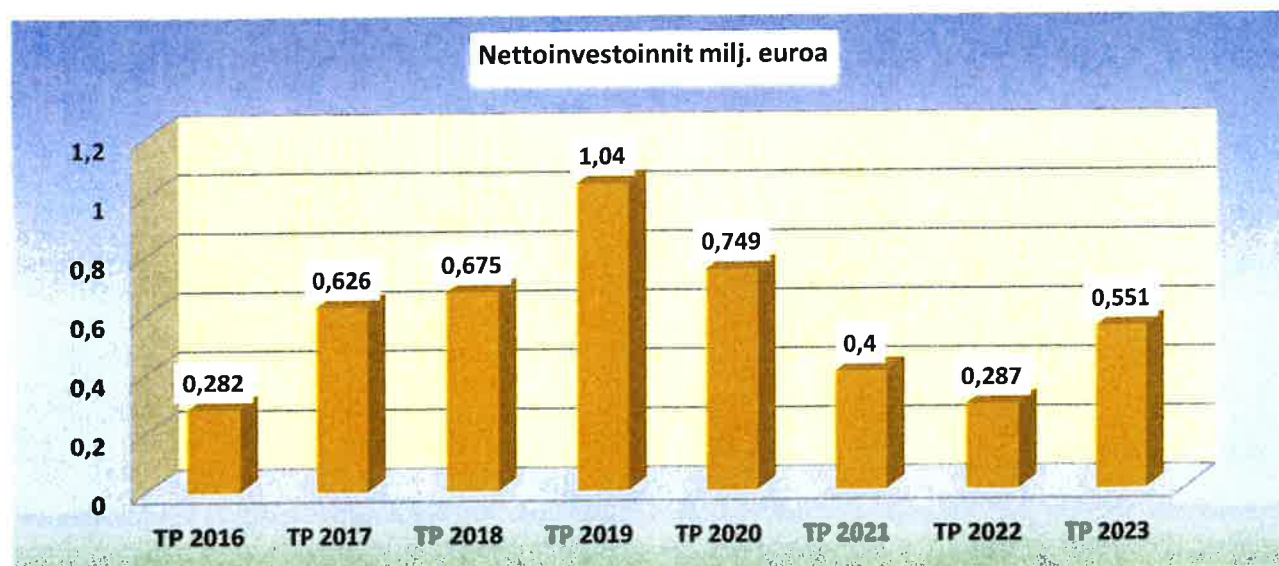
Hankekuvaus: Aloitettiin Lamminpään vedenkäsittelylaitoksen saneeraus purkamalla vanhoja laitteita pois laitoksen sisältä sekä ulkopuolelta. Vedenkäsittelyssä siirrytään sooda-alkaloinnista kalkkikivialkalointiin. Urakka jatkuu vuonna 2024. Hyvärilän vedenottamalla tehdään muutostöitä mm. veden UV-käsittely siirtyy Lamminpään laitokselle.

	TP 2022	Talous- arvio 2023	MRM 2022	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Investointitulot	0	0	0	0		0
Investointimenot	0	-125 000	-1 900	-126 900	-124 856	-2 044
Nettomenot	0	-125 000	-1 900	-126 900	-124 856	-2 044

= valtuustoon nähden sitovat erät

INVESTOINNIT YHTEENSÄ

	TP 2022	TA 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	TP 2023	Poikkeama
Investointitulot	29 821	203 000	0	203 000	96 915	106 085
Investointikulut	-316 805	-590 000	-164 000	-754 000	-648 055	-105 945
Nettoinvestoinnit	-286 984	-387 000	0	-551 000	-551 140	140

YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA (SIS. VESIHUOLTO)

	Sitov. taso	Määrärahat				Tuloarviot				Toteuma	Poikkeama	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	
		Alkuperäinen talousarvio	TA:n muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Alkuperäinen talousarvio	TA:n muutokset	TA muutosten jälkeen						
KÄYTTÖTALOUSOSA															
	B	11 010	0	11 010	13 405	-2 395	4 800	0	4 800	5 101	-301				
Keskusvaalilautakunta	B	21 260	0	21 260	19 457	1 803	0	0	0						
Tarkastuslautakunta	B	47 850	0	47 850	47 210	640	0	0	0						
Kunnanvaltuusto	B	2 014 853	87 852	2 102 705	1 927 221	175 484	919 610	-36 428	883 182	881 312	1 870				
Kunnanhallitus	B	5 500 997	221 675	5 722 672	5 736 199	-13 527	857 877	168 152	1 026 029	1 357 065	-331 036				
Sivistyslautakunta	B	1 622 000	346 473	1 968 473	2 220 427	-251 954	1 707 497	28 276	1 735 773	1 918 414	-182 641				
Tekninen lautakunta	B	243 000	10 000	253 000	262 414	-9 414	373 328	0	373 328	391 818	-18 490				
Vesihuolto	N	9 460 970	666 000	10 126 970	10 226 335	-99 365	3 863 112	160 000	4 023 112	4 553 709	-530 597				
KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ															
TULOSLASKELMAOSA															
Verotulot	B						5 190 181	140 000	5 330 181	5 349 233	-19 052				
Valtionosuudet	B						0	-150 000	-150 000	-83 041	-66 959				
Korkotulot	B						750	0	750	59	691				
Muut rahoitustulot	B						235 042	0	235 042	253 325	-18 283				
Korkokulut	B	40 000	0	40 000	64 087	-24 087									
Muut rahoituskulut	B	55 042	0	55 042	57 151	-2 109									
Satunnaiset erät	B														
Poistoeron muutos	B						111 116	0	111 116	111 116					
Varausten muutos	B	95 042	0	95 042	121 239	-26 197	5 537 089	-10 000	5 527 089	5 630 692	-103 603				
YHTEENSÄ															

	Sitov. taso	Määrärahat					Tuloarviot							
		Alkuperäinen talousarvio	TA:n muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Alkuperäinen talousarvio	TA:n muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama			
INVESTINTIOSA														
KIINTEÄ OMAISUUS		30 000	110 000	140 000	111 047	28 953	30 000	30 000	4 390	25 610				
Kunnanvaltuusto	B	30 000	110 000	140 000	111 047	28 953	30 000	30 000	4 390	25 610				
IRTAIN OMAISUUS		70 000	79 533	149 533	129 344	20 189	30 000	30 000	0	30 000				
Kunnanhallitus osakkeet	B	20 000	0	20 000	1 000	19 000	30 000	30 000	0	30 000				
Istekiltilä lunastetut laitteet		0	31 000	31 000	30 695	305	0	0	0	0				
Tietoliikenneinfran rakentam.		0	58 000	58 000	57 117	883	0	0	0	0				
Kotital.luokan kalusteet siv.		50 000	-9 467	40 533	40 533	0	0	0	0	0				
TALONRAKENNUS		70 000	10 427	80 427	80 427	0	0	0	0	0				
Sivistystoimi		70 000	10 427	80 427	80 427	0	0	0	0	0				
Koulukeskuksen isosali, ikkunat		20 000	13 837	33 837	33 837	0	0	0	0	0				
Koulukeskus vesikattosaneer		50 000	-3 410	46 590	46 590	0	0	0	0	0				
MUU JULK. KÄYTTÖÖM.		420 000	-35 960	384 040	327 237	56 803	143 000	143 000	92 525	50 476				
Kunnanhallitus		35 000	-35 000	0	0	0	0	0	0	0				
Valokuituverkon laajennus		35 000	-35 000	0	0	0	0	0	0	0				
Sivistystoimi		60 000	0	60 000	32 333	27 667	60 000	60 000	32 333	27 667				
Kouluk. jääkiekkokaukalon laidat		40 000	0	40 000	14 258	25 742	40 000	40 000	14 258	25 742				
Päiväkodin leikkivälineet		20 000	0	20 000	18 075	1 925	20 000	20 000	18 075	1 925				
Vapaa-aikatoimi		95 000	-2 780	92 220	64 617	27 602	80 000	80 000	60 191	19 809				
Moottonikeikkareitin suunnitt.		15 000	-2 780	12 220	6 217	6 002	80 000	80 000	60 191	19 809				
Uimalan peruskorjaus		80 000	0	80 000	58 400	21 600	80 000	80 000	60 191	19 809				
Tekninen toimi		60 000	-80	59 920	59 920	0	3 000	3 000	0	3 000				
Liikenneväyl.katualueet lohkom.		20 000	-20 000	0	0	0	0	0	0	0				
Teoll.alue infra suunnittelu		10 000	10 420	20 420	20 420	0	3 000	3 000	0	3 000				
Rantabulevardi sillat kunnost.		30 000	9 500	39 500	39 500	0	0	0	0	0				
VESIHUOLTO		170 000	1 900	171 900	170 366	1 534	0	0	0	0				
Vesi- ja viemäri/täydennys	B	45 000	1 900	45 000	45 511	-511	0	0	0	0				
Vedenkäs.laitoksen saneeraus		125 000	1 900	126 900	124 856	2 044	0	0	0	0				
INVESTOINNIT YHT.		590 000	164 000	754 000	648 035	105 945	203 000	203 000	96 915	106 085				
RAHOITUSOSA		1 550 000		1 550 000	1 450 000	100 000								
Antolainojen vähennys	B	1 550 000		1 550 000	1 450 000	100 000								
Pitkäaik.lainojen lisäys	B	1 100 000		1 100 000	1 000 000	100 000								
Pitkäaik.lainojen lyhenitys	B	450 000		450 000	450 000	0								
Lyhytaik.lainojen muutos	B													
Oman pääoman muutokset	B													
YHTEENSÄ		11 696 012	830 000	12 526 012	12 445 628	80 384	9 603 201	9 753 201	10 281 315	-528 115				

Sitovuus N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio B = bruttomääräraha/ - tuloarvio

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN (SIS. VESIHUOLTO)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	3 863 112	160 000	4 023 112	4 553 709	-530 597
Myyntituotot	2 224 005	160 000	2 384 005	2 733 312	-349 307
Maksutuotot	113 700	0	113 700	117 139	-3 439
Tuet ja avustukset	263 800	0	263 800	360 642	-96 842
Muut toimintatuotot	1 261 607	0	1 261 607	1 323 666	-62 059
Valmistus omaan käyttöön				18 950	-18 950
Toimintakulut	-9 460 970	-666 000	-10 126 970	-10 226 335	99 365
Henkilöstökulut	-4 279 597	-243 890	-4 523 487	-4 333 309	-190 178
Palvelujen ostot	-3 755 242	-177 710	-3 932 952	-4 255 302	322 350
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-854 374	-22 400	-876 774	-871 637	-5 137
Avustukset	-275 000	-70 000	-345 000	-357 656	12 656
Muut toimintakulut	-296 757	-152 000	-448 757	-408 431	-40 326
TOIMINTAKATE	-5 597 858	-506 000	-6 103 858	-5 672 626	-431 232
Verotulot	5 190 181	140 000	5 330 181	5 349 233	-19 052
Valtionosuudet	0	-150 000	-150 000	-83 041	-66 959
Rahoitustuotot ja -kulut	140 750		140 750	132 146	8 604
Korkotuotot	750		750	59	691
Muut rahoitustuotot	235 042		235 042	253 325	-18 283
Korkokulut	-40 000		-40 000	-64 087	24 087
Muut rahoituskulut	-55 042		-55 042	-57 151	2 109
VUOSIKATE	-266 927	-516 000	-782 927	-274 289	-508 638
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-915 537	0	-915 537	-928 723	13 186
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
TILIKAUDEN TULOS	-1 182 464	-516 000	-1 698 464	-1 203 012	-495 452
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	111 116		111 116	111 116	
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)					
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)					
TILIKAUDEN YLI-/ALIJAAMA	-1 071 348	-516 000	-1 587 348	-1 091 896	-495 452

Verotulot olivat tilinpäätösvuonna yhteensä 5,35 milj. € ja toteutuivat 19.052 € muutettua talousarviota suurempana. Verotuloista kunnallisveron tuotto oli 3,57 milj. €, kiinteistöveron tuotto 1,02 milj. € ja yhteisöveron tuotto 0,75 milj. €. Valtionosuudet toteutuivat 0,07 milj. € talousarviota suurempana.

Rahoitustuotot ja -kulut olivat yhteensä 132.146 € ja toteutuivat 8.604 € pienempänä. Toteutumaan vaikutti eniten liian pienenä arvioidut muut rahoitustuotot ja liian pienenä arvioidut korkokulut.

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

	Alkuperäinen talousarvio 2023 €	Talous- arvio- muutokset 2023 €	Talous- arvio muutosten jälkeen €	Toteuma 2023 €	Poikkeama 2023 €
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	-266 927	-516 000	-782 927	-274 289	-508 638
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät				314 690	-314 690
Tulorahoitus yhteensä	-266 927	-516 000	-782 927	40 402	-823 329
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-590 000	-164 000	-754 000	-648 055	-105 945
Rahoitusosuudet investointimenoihin	143 000	0	143 000	92 525	50 475
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutus- tulot	60 000	0	60 000	38 300	21 700
Investoinnit yhteensä	-387 000	-164 000	-551 000	-517 231	-33 769
Toiminta ja investoinnit netto	-653 927	-680 000	-1 333 927	-476 829	-857 098
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamiset lisäykset					
Antolainasaamisten vähennykset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 100 000		1 100 000	1 000 000	100 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-450 000		-450 000	-450 000	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-3 927	-680 000	-683 927	73 171	-757 098

Tulorahoitus; Vuosikatteenä oli arvioitu -782.927 € (määrärahamuutokset huomioitu) ja toteutuma oli -274.289 €. Toteutuma ylitti arvion -508.638 €.

Investoinnit; Investointien bruttototeutuma oli 648.055 €. Investointeihin kohdistuvien tuloerien jälkeen nettoinvestoinnit ovat 517.230 €.

Varsinaisen toiminnan ja investointien netto; muutoksen arvioitiin olevan vuoden aikana tehdyt muutokset huomioiden -1.333.927 €. Investointien toteutuminen oli kuitenkin 33.769 € arvioitua pienempi ja siitä syystä varsinaisen toiminnan ja investointien netto oli -476.829 €.

Lainakannan muutokset; Pitkäaikaista lainaa otettiin 1.000.000 €. Pitkäaikaisia lainoja on lyhennetty 450.000 €.

Vaikutus maksuvalmiuteen; Rahoitusosan toteutumisen mukaan edellä esitetyt rahoituserät vaikuttavat maksuvalmiuteen ja rahavarojen muutokseen 73.171 €.

Maksuvalmiuden muutos koostuu seuraavista eristä; toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos -91.262 €, saamisten muutos 401.376 € ja korottomien velkojen muutos -765.002 €, josta tulee rahavarojen muutos -454.888 €.

Rahoitusarvopaperit, rahat ja pankkisaamiset olivat vuoden alussa 1.657.182 € (rahoitusarvopaperit 58.726 €) ja vuoden lopussa 1.275.465 € (rahoitusarvopaperit 58.726 €). Markkinaehtoisia talletuksia kunnalla ei ollut 31.12.2023.

TULOSLASKELMA ulkoinen

	2023	2022	muutos
Toimintatuotot			
Myyntituotot	1 509 563,31	2 255 189,31	-745 626,00
Maksutuotot	117 139,19	896 438,23	-779 299,04
Tuet ja avustukset	360 641,61	411 617,45	-50 975,84
Muut toimintatuotot	1 198 586,06	446 190,47	752 395,59
Toimintatuotot yhteensä	3 185 930,17	4 009 435,46	-823 505,29
Valmistus omaan käyttöön	18 950,37	1 639,78	17 310,59
Toimintakulut			
Henkilöstökulut	-4 333 308,86	-7 904 280,39	3 570 971,53
Palkat ja palkkiot	-3 477 894,50	-6 137 163,96	2 659 269,46
Henkilösivukulut	-855 414,36	-1 767 116,43	911 702,07
Eläkekulut	-747 233,09	-1 527 594,70	780 361,61
Muut henkilösivukulut	-108 181,27	-239 521,73	131 340,46
Palvelujen ostot	-3 004 601,68	-13 484 013,72	10 479 412,04
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-858 652,33	-1 057 147,71	198 495,38
Avustukset	-357 655,63	-800 658,24	443 002,61
Muut toimintakulut	-323 287,79	-381 930,01	58 642,22
Toimintakulut yhteensä	-8 877 506,29	-23 628 030,07	14 750 523,78
Toimintakate	-5 672 625,75	-19 616 954,83	13 944 329,08
Verotulot	5 349 232,57	9 047 376,50	-3 698 143,93
Valtionosuudet	-83 041,00	11 144 147,00	-11 227 188,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	59,25	90,99	-31,74
Muut rahoitustuotot	198 283,31	190 663,29	7 620,02
Korkokulut	-64 087,39	-21 588,91	-42 498,48
Muut rahoituskulut	-2 109,53	-641,91	-1 467,62
Vuosikate	-274 288,54	743 092,13	-1 017 380,67
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-928 722,93	-986 916,56	58 193,63
Arvonalentumiset			
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot			
Satunnaiset kulut			
Tilikauden tulos	-1 203 011,47	-243 824,43	-959 187,04
Poistoeron lisäys (-) tai väh.(+)	111 115,90	111 115,94	-0,04
Varausten lisäys (-) tai väh.(+)			
Rahastojen lisäys (-) tai väh.(+)			
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 091 895,57	-132 708,49	-959 187,08
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT			
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	35,8 %	17,0 %	
Vuosikate/Poistot, %	-29,5 %	75,3 %	
Vuosikate, euroa/asukas	-119	310	
Asukasmäärä	2 313	2 395	

RAHOITUSLASKELMA

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	-274 288,54	743 092,13
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjaukset	314 690,30	-25 780,94
	<u>40 401,76</u>	<u>717 311,19</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-648 055,05	-316 805,27
Rahoitusosuudet investointimenoihin	92 524,50	25 891,61
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	38 300,00	29 710,00
	<u>-517 230,55</u>	<u>-261 203,66</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-476 828,79	456 107,53
Rahoitustoiminnan rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-450 000,00	-575 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
	<u>550 000,00</u>	<u>-575 000,00</u>
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutokset	-91 262,32	9 164,19
Vaihto-omaisuuden muutos		
Saamisten muutos	401 376,62	-176 904,33
Korottomien velkojen muutos	-765 002,41	652 359,64
	<u>-454 888,11</u>	<u>484 619,50</u>
Rahoituksen rahavirta	95 111,89	-90 380,50
Rahavarojen muutos	-381 716,90	365 727,03
Rahavarat 31.12.	1 216 739,12	1 598 456,02
Rahavarat 1.1.	<u>1 598 456,02</u>	<u>1 232 728,99</u>
	<u>-381 716,90</u>	<u>365 727,03</u>

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 v, 1000 €	-881	-1 039
Investointien tulorahoitus, %	-49,4 %	255,4 %
Laskennallinen lainanhoitokate	-0,4	1,8
Kassan riittävyys, pv	44	24
Asukasmäärä	2 313	2 395

KUNNAN TASE

VASTAAVAA	2023	2022
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	346 943,41	428 077,95
Ennakkomaksut	0,00	0,00
	<u>346 943,41</u>	<u>428 077,95</u>
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	1 770 104,63	1 665 438,06
Rakennukset	5 783 569,14	6 139 412,47
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 539 519,86	2 884 337,33
Koneet ja kalusto	140 131,98	54 652,94
Muut aineelliset hyödykkeet	15 099,74	15 099,74
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	153 482,84	1 791,22
	<u>10 401 908,19</u>	<u>10 760 731,76</u>
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	6 116 827,16	7 619 101,61
	<u>6 116 827,16</u>	<u>7 619 101,61</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	16 865 678,76	18 807 911,32
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	87 273,82	86 595,15
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Muut vaihto-omaisuus		
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	33 786,52	37 540,60
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	230 786,23	418 604,95
Muut saamiset	45 464,84	38 569,41
Siirtosaamiset	35 784,99	252 484,24
	<u>312 036,06</u>	<u>709 658,60</u>
III Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	58 726,18	58 726,18
IV Rahat ja pankkisaamiset	1 216 739,12	1 598 456,02
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	1 621 287,88	2 404 381,40
VASTAAVAA	<u>18 574 240,46</u>	<u>21 298 887,87</u>

VASTATTAVAA	2023	2022
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	9 271 644,76	10 398 531,95
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	3 035 404,71	3 168 113,20
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 091 895,57	-132 708,49
	11 215 153,90	13 433 936,66
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 699 070,94	1 810 186,84
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	348 600,00	0,00
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	148 525,20	240 114,59
Muut toimeksiantojen pääomat	1 005,74	0,00
	149 530,94	240 114,59
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	3 250 000,00	2 725 000,00
Muut velat	779,03	0,00
	3 250 779,03	2 725 000,00
II Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	475 000,00	450 000,00
Saadut ennakot	40 699,82	31 421,94
Ostovelat	508 697,61	871 612,55
Muut velat	96 374,19	164 013,63
Siirtovelat	790 334,03	1 572 601,66
	1 911 105,65	3 089 649,78
Vieras pääoma yhteensä	5 161 884,68	5 814 649,78
VASTATTAVAA	18 574 240,46	21 298 887,87
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	69,7	71,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	60,6	23,9
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 944	3 035
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	840	1 267
Lainakanta 31.12., 1000 €	3 725	3 175
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 610	1 326
Lainat ja vastuut 31.12., 1000 €	3 771	3 188
Lainat ja vastuut, €/asukas	1 631	1 331
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0
Kunnan asukasmäärä 31.12.	2 313	2 395

Konsernituloslaskelma, €	2023	2022
Toimintatuotot	3 678 562	13 997 341
Toimintakulut	-9 719 743	-33 518 525
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-23 005	-23 243
Toimintakate	-6 064 186	-19 544 427
Verotulot	5 309 183	9 014 773
Valtionosuudet	424 196	11 635 834
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	11 256	7 319
Muut rahoitustuotot	198 139	193 174
Korkokulut	-72 370	-79 842
Muut rahoituskulut	-5 389	-5 811
	131 636	114 840
Vuosikate	-199 171	1 221 021
Poistot ja arvonalentumiset:		
Suunn.mukaiset poistot	-1 111 381	-1 766 308
Omistuksen eliminointierot		28 301
Arvonalentumiset	-200	-1
Satunnaiset erät	0	-781
Tilikauden tulos	-1 310 752	-517 768
Tilinpäätössiirrot	33 144	31 781
Tilikauden verot	-229	-1 827
Laskennalliset verot		199
Vähemmistöosuudet	3 028	6 153
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 274 809	-481 463

Konsernirahoituslaskelma, €

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	-199 171	1 221 021
Satunnaiset erät		-781
Tilikauden verot	-229	-1 827
Tulorahoituksen korjauserät	252 718	-80 375
	<u>53 318</u>	<u>1 138 037</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-753 381	-1 656 866
Rahoitusosuudet investointimenoihin	92 525	30 222
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	214 068	56 796
	<u>-446 789</u>	<u>-1 569 848</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-393 471	-431 811
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-19
Antolainasaamisten vähennykset	261	1 584
	<u>261</u>	<u>1 565</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 062 172	1 737 157
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-14 507	-324 456
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-533 584	-705 746
	<u>514 081</u>	<u>706 955</u>
Oman pääoman muutokset	-1 726	-34 475
Muutokset vähemmistön osuudessa		18
	<u>-1 726</u>	<u>-34 457</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-58 151	39 717
Vaihto-omaisuuden muutos	-81	-5 648
Saamisten muutos	431 071	-621 778
Korottomien velkojen muutos	-879 317	967 191
	<u>-506 477</u>	<u>379 481</u>
Rahoituksen rahavirta	6 139	1 053 544
Rahavarojen muutos	-387 332	621 734
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 788 949	4 268 626
Rahavarat 1.1.	<u>2 176 282</u>	<u>3 646 892</u>
	<u>-387 332</u>	<u>621 734</u>

Konsernitase, €

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	12 662	172 962
Muut pitkävaikutteiset menot	349 262	439 184
Ennakkomaksut		3 191
	<u>361 924</u>	<u>615 337</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 020 831	2 009 128
Rakennukset	7 342 859	12 931 436
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 694 396	3 158 092
Koneet ja kalusto	205 053	735 453
Muut aineelliset hyödykkeet	17 080	74 434
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	157 151	1 499 166
	<u>12 437 369</u>	<u>20 407 708</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhtiö osakkeet ja osuudet	1 247 058	1 512 536
Muut osakkeet ja osuudet	659 471	755 712
Joukkovelkakirjalainasaamiset	661	876
Muut saamiset	14 524	29 631
	<u>1 921 714</u>	<u>2 298 755</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	14 721 008	23 321 800
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	78 150	45 897
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	87 389	139 243
Muut toimeksiantojen varat	9 690	39 910
	<u>175 229</u>	<u>225 050</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 601	87 928
Keskeneräiset tuotteet		
Ennakkomaksut		
	<u>1 601</u>	<u>87 928</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	33 787	37 541
Siirtosaamiset		128
	<u>33 787</u>	<u>37 669</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	250 005	970 136
Lainasaamiset		16 068
Laskennalliset verosaamiset		
Muut saamiset	59 224	263 899
Siirtosaamiset	65 154	621 763
	<u>374 383</u>	<u>1 871 865</u>
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	58 726	58 726
Muut arvopaperit		81
	<u>58 726</u>	<u>58 808</u>
Rahat ja pankkisaamiset	1 730 223	4 209 818
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	2 198 720	6 266 088
VASTAAVAA	17 094 957	29 812 939

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	9 271 645	10 398 532
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	200 000	200 367
Muut omat rahastot	189 755	238 043
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	2 106 402	3 034 537
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 274 809	-481 463
	10 492 993	13 390 017
VÄHEMMISTÖOSUUDET	66 225	154 880
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	348 600	287 680
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	78 150	47 603
Lahjoitusrahastojen pääomat	148 640	293 505
Muut toimeksiantojen pääomat	10 952	7 648
	237 743	348 757
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	3 796 575	9 837 207
Lainat julkisyhteisöiltä		30 449
Saadut ennakot	470	
Liittymismaksut ja muut velat	779	
Siirtovelat		17 795
Laskennalliset verovelat	468	468
	3 798 292	9 885 919
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat		23 315
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	562 203	956 871
Saadut ennakot	81 656	152 664
Ostovelat	539 447	1 910 558
Liittymismaksut ja muut velat	109 044	196 344
Siirtovelat	858 754	2 493 534
Laskennalliset verovelat		12 400
	2 151 104	5 745 686
Vieras pääoma yhteensä	5 949 396	15 631 605
VASTATTAVAA	17 094 957	29 812 939

4 Liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Tilinpäätös 2023 on laadittu Kirjanpitolautakunnan Kuntajaoston antamien ohjeiden ”Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta” (13.10.2020) ja ”Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista” (13.10.2020) mukaisesti.

- 1) Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kunnanvaltuuston 17.12.2012 hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella on poistoaikoja tarkistettu 1.1.2013 jälkeen valmistuvien investointien osalta. Poistosuunnitelmaan on tehty kunnanvaltuuston 14.12.2020 hyväksymä lisäys rakennusten IV nuohousten poistamiseen vaikutusaikanaan. Muutettu poistosuunnitelma on hyväksytty voimaan taannehtivasti 1.1.2020 alkaen. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmanpoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen painotetun keskihankintahinnan tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Kunnalla ei ole johdannaissopimuksia

- 2) Esittämistavan muutokset
Ei muutoksia

- 3) Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin
Ei ilmoitettavaa

- 4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tiedot eivät ole vertailukelpoisia edellisen tilikauden tietojen kanssa. 1.1.2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnan järjestämistä vastuulta hyvinvointialueelle. Toimintojen siirtoon liittyvät omaisuus- ja velkaerien kirjaukset on tehty Kirjanpitolausuntokunnan Hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 128 ohjeistuksen mukaisesti. Tilinpäätöksen vertailuvuodelta esitettävistä tietoja ei ole oikaistu, vaan v. 2022 tiedot on esitetty toiminnan jatkuvuuden oletuksella laaditun mukaisina.

Taseen vertailukelpoisuus

Kuntayhtymien jäsenosuuksien ja irtaimen omaisuuden siirto sekä hyvinvointialueelle siirtyvän henkilöstön lomapalkkavelka on kirjattu kunnan kirjanpidossa 1.1.2023 aloittavaan taseeseen peruspääomaa vastaan tase-erien välisinä siirtoina. Vuoden 2022 päättävään taseeseen ei ole tehty oikaisuja vaan tarvittavat tiedot on annettu liitetiedoissa. Taseen osalta vertailukelvottomuutta hyvinvointialueuudistuksen takia on omassa pääomassa, aineellisissa hyödykkeissä sekä siirtovelloissa. Tarkemmat erittelyt siirtyneistä tase-eristä on esitetty kutakin taseen erää koskevan liitetiedon kohdalla.

Tuloslaskelman vertailukelpoisuus

Tuloslaskelman luvut eivät ole vertailukelpoisia vertailuvuodelta esitettyjen lukujen kanssa. Toimintatuotoissa vertailukelvottomuutta aiheuttavat muutokset ovat kahdensuuntaisia. Toimintatuotoista jäi pois sosiaali- ja terveystoiminnan myynti ja maksutuotot, mutta toisaalta muissa toimintatuotoissa kasvua oli lähes 170 %. Suurelta osin muiden toimintatuottojen muutosta selittää hyvinvointialueelle vuokratuista sosiaali- ja terveystoimen ja pelastuslaitoksen toimitiloista saadut vuokratuotot. Kokonaisuutena toimintatuotot vähenivät noin 20 %. Vuonna 2022 toimintatuotot olivat n. 4 milj. euroa ja vuonna 2023 n. 3,2 milj. euroa.

Kunnan kustannusrakenne muuttui merkittävästi hyvinvointialueuudistuksen myötä. Toimintakuluissa muutokset näkyvät suhteellisen tasaisesti kaikissa tuloslaskelman erissä, poikkeuksena kuitenkin palvelujen ostot. Palvelujen ostot vähentyivät vertailuvuoteen nähden lähes 80 %. Muutoksen selittää suurelta osin perusterveydenhuollon asiakaspalvelujen ostojen sekä erikoissairaanhoidon asiakaspalvelujen ostojen poistuminen kunnan toimintakuluista. Lisäksi palvelujen ostoista poistui pelastustoimen yhteistoimintaosuudet. Toimintakulut vähenivät edelliseen vuoteen verraten noin 60 %. Vuonna 2022 toimintakulut olivat n. 23,6 milj. euroa ja vuonna 2023 n. 8,9 milj. euroa. Muutos olisi ollut suurempi, ilman aikaisempia tilikausia koskevaa pelastustoimen palkkariitaan liittyvää pakollisen varauksen kirjausta. Menovarausta kirjattiin päättyneellä tilikaudella 348 600 euroa.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnan saamat verotulot ja valtionosuudet eivät myöskään ole vertailukelpoisia vertailuvuoteen nähden. Kunnan verotulokertymä pieneni edelliseen vuoteen verrattuna 41 %. Muutos johtuu suurelta osin sote-uudistuksen myötä tehdystä tuloverotuksen rakenneuudistuksesta. Kuntien tuloveroprosentteja leikattiin 12,64 prosenttiyksikköä ja verotusta kiristettiin vastaavasti valtion tuloveroasteikon osalta. Kunnan saamat valtionosuudet kääntyivät negatiiviseksi vuonna 2023, kun valtionosuuksien sotesidonnaiset erät poistuivat kunnalta ja siirtyivät osaksi hyvinvointialueiden palvelujen rahoitusta.

Poistojen taso on säilynyt vertailuvuodelta esitettävien tietojen tasolla. Sote ja pelastustoimen palvelutuotannon poistumisesta huolimatta kiinteistöt ovat säilyneet kunnan taaseessa, joista on kirjattu tilikaudelle poistot poistosuunnitelman mukaisesti.

- 5) Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut ja virheiden korjaukset
Ei olennaisia tapahtumia

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja osakkuusyhteisöt. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä sekä yksi säätiö, jossa Tuusniemen kunnalla yksin on määräysvalta.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätös tilikaudelta 2023 on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen ”Lausunto kunnan ja kuntayhtymän vuoden 2023 konsernitilinpäätöksen laatimisesta (137/2023)” mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen siirtymisellä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle on ollut vaikutusta tilikauden 2023 konsernitilinpäätöksen laatimiseen. Kuntakonsernille on laadittu avaava konsernitase. Pohjana avaavalle konsernitaseelle on ollut tilikauden 2022 päättävä tase, jota on oikaistu kunnan avaavan taseen muutoksilla sekä muilla omaisuusjärjestelyistä aiheutuneilla muutoksilla. Omaisuusjärjestelyistä johtuvat muutokset vaikuttavat konsernitaseen edellisten tilikausien ylijäämään. Tuloslaskelmalla vaikuttavat ainoastaan tilikauden 2023 liiketapahtumat sekä eliminointi- ja yhdistelykirjausten muutokset. Avaava konsernitase on esitetty tasetta koskevissa liitetiedoissa.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Tytäryhteisöjen kiinteistöverot on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan konsernitilinpäätöksen omistuksen eliminointimenetelmä vastaa olennaisilta osin hankintamenetelmää. Eliminointieroa ei kuitenkaan pääsääntöisesti kohdisteta konsernitaseessa omaisuus- ja velkaerille, vaan ne kirjataan oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi riippumatta siitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet eliminointieron syntymiseen. Mikäli eliminointiero kohdistetaan omaisuus- tai velkaerille, konsernitaseeseen voi syntyä konserniaktiivaa tai -passiivaa.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen rakennusten ja rakennelmien poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Konsernitilinpäätöksessä on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Konsernirakenteessa tapahtuneet muutokset

Tilikaudella 2023 Tuusniemen kunnan omistusosuus-% Pohjois-Savon liitossa on pienentynyt 0,75:sta 0,74:een. Konsernista poistui sote-uudistuksen myötä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ja Vaalijalan kuntayhtymä.

Poikkeavat tilikaudet
Ei ilmoitettavaa

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden 2023 tiedot eivät ole vertailukelpoisia edelliseltä tilikaudelta esitettävien tietojen kanssa. Tilinpäätöksen vertailuvuodelta esitettäviä tietoja ei ole oikaistu, vaan v. 2022 tiedot on esitetty toiminnan jatkuvuuden oletuksella laaditun mukaisina.

4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	76 686	80 326	64 828	76 244
Sosiaali- ja terveystoimet	0	11 303 064	0	1 677 112
Opetus- ja kulttuuripalvelut	1 517 573	1 521 589	1 355 886	1 433 951
Tekninen- ja ympäristöpalvelut	1 741 698	752 912	1 417 756	477 334
Vesihuolto	342 605	339 450	347 460	344 794
Muut palvelut				
Kunnan toimintatuotot yhteensä	3 678 562	13 997 341	3 185 930	4 009 436

7) Verotulojen erittely

	2023	2022
Kunnan tulovero	3 573 344	6 761 995
Osuus yhteisöveron tuotoista	753 405	1 291 552
Kiinteistövero	1 022 483	993 829
Verotulot yhteensä	5 349 233	9 047 376

8) Valtionosuuksien erittely

	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-711 070	9 158 201
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	971 581	2 376 120
<i>Siitä:</i> Harkinnan varainen valtionosuuden korotus	180 000	0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	100 577	190 584
Verotulomenetysten korvaus	527 452	1 795 362
Valtionosuudet yhteensä	-83 041	11 144 147

9) Palvelujen ostojen erittely

	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	591 054	10 430 259
Muiden palvelujen ostot	2 413 547	3 053 754
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	3 004 602	13 484 014

10) Valtuustoryhmien toimintaedellytysten tukemiseksi annetut tuet valtuustoryhmittäin eriteltynä

Tuusniemen kunta tukee valtuustoryhmiä vain luovuttamalla vastikkeetta kunnantalon kokoustiloja ja niiden laitteistoa ryhmien omien kokousten pitämiseen.

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioitun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden poistosuunnitelman 17.12.2012 § 50. Uusittu poistosuunnitelma on otettu käyttöön vuoden 2013 alusta alkaen niin, että poistoaikojen muutokset koskevat vuoden 2013 alusta alkaen ja sen jälkeen valmistuvia investointeja. Poistosuunnitelmaan on tehty kunnanvaltuuston 14.12.2020 hyväksymä lisäys rakennusten IV nuohousten poistamiseen vaikutusaikanaan. Muutettu poistosuunnitelma on hyväksytty voimaan taannehtivasti 1.1.2020 alkaen. Kirjanpitolautakunnan kunta- jaoston suosituksen mukaan käytetään poistoaikojen alarajoja ja pidempi poistoaika on perusteltava hankekohtaisesti. Vanhat investoinnit poistetaan vanhoilla poistoperusteilla loppuun.

Poistosuunnitelma 1.1.2020 alkaen

Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	2-5 vuotta*	Tasapoisto
Aineettomat oikeudet	5-20 vuotta*	Tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot		
- ATK-ohjelmat	2-5 vuotta*	Tasapoisto
- Muut	2-5 vuotta*	Tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	Ei poistoaikaa	
Rakennukset ja rakennelmat		
- Hallinto- ja laitosrakennukset	20-50 vuotta	Tasapoisto
- Tehdas- ja tuotantorakennukset	20-30 vuotta	Tasapoisto
- Asuinrakennukset	30-50 vuotta	Tasapoisto
- Talousrakennukset	10-20 vuotta	Tasapoisto
- Vapaa-ajan rakennukset	20-30 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
- Kadut, tiet, torit ja puistot	15 %	Menojäännös
- Sillat, laiturit, ja uimalat	10 %	Menojäännös
- Muut maa- ja vesirakenteet	10 %	Menojäännös
- Vedenjakelu- ja viemäriverkostot	7 %	Menojäännös
- Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	15 %	Menojäännös
- Laitosten laitoskoneet ja laitteet	15 %	Menojäännös
- Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	20 %	Menojäännös
- Rakennusten IV-nuohous	5 vuotta (*1)	Tasapoisto
Koneet ja kalusto		
- Kuljetusvälineet	4-7 vuotta	Tasapoisto
- Liikkuvat työkonet	5-10 vuotta	Tasapoisto
- Terveysthuollon laitteet	5-15 vuotta	Tasapoisto
- ATK-laitteet	3-5 vuotta	Tasapoisto
- Muut laitteet ja kalusteet	3-5 vuotta	Tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
- Luonnonvarat	Käytön mukaan	
- Arvo- ja taide-esineet	Ei poistoaikaa	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Ei poistoaikaa	
Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	Ei poistoaikaa	

*erityisestä syystä voi olla enintään 20 vuotta, erityisperustelut hankekohtaisesti

*1) Lisäys poistosuunnitelmaan Kvalt. 14.12.2020 § 50

Pienet, pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, kirjataan kunnassa vuosikuluiksi. Pysyvien vastaavien poistolaskennassa 31.12. olevat investointihankkeet, joiden menojäännösarvo on alle 1.000 euroa, poistetaan vuosittain kertapoistona.

Poistoajat vanhoista investoinneista:

31.12.2012 mennessä tehdyt hankinnat, Kvalt 13.11.1996 § 49

Aineettomat hyödykkeet		
- ATK-ohjelmat	3 vuotta	Tasapoisto
- Aineettomat oikeudet	5 vuotta	Tasapoisto
- Muut pitkäaikaiset menot	3-10 vuotta(*1)	Tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	Ei poistoa	
Rakennukset		
- Asuinrakennukset	Puiset 40v/kiviset 50v	Tasapoisto
- Hallinto- ja laitosrakennukset	Puiset 40v/kiviset 50v	Tasapoisto
- Tehdas- ja tuotantorakennukset	Puiset 40v/kiviset 50v	Tasapoisto
- Muut rakennukset	30 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
- Maa- ja vesirakenteet	15-20 vuotta	Tasapoisto
- Vedenjakeluverkosto	10 %	Menojäännös
- Viemäriverkko	10 %	Menojäännös
- Kaukolämpöverkko	10 %	Menojäännös
- Vesi- ja viemäriverkoston koneet ja laitteet	15 vuotta	Tasapoisto
Koneet ja kalusto		
- Kuljetusvälineet	10 vuotta	Tasapoisto
- Muut koneet ja kalusto	5 vuotta	Tasapoisto
- ATK-laitteet	3 vuotta	Tasapoisto
- Arvo- ja taide-esineet	Ei poistoa	
- Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Ei poistoa	
- Erikoisajoneuvot	15-20 vuotta(*2)	Tasapoisto
- Erikoiskalusto	10-15 vuotta(*2)	Tasapoisto

*1) Lisäys poistosuunnitelmaan Kvalt. 26.4.2000 § 18

*2) Lisäys poistosuunnitelmaan Kvalt 4.10.2001 § 65

12) Selvitys olennaisista tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1.				
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.1.				
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1. (ky)		349 612		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella		-62 321		
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12. (ky)		287 292		
Muut pakolliset varaukset 1.1.		3 691		
Lisäykset tilikaudella	348 600		348 600	
Vähennykset tilikaudella		-3 303		
Muut pakolliset varaukset 31.1.	348 600	389	348 600	

13) Toimintatuottoihin sisältyvät pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja muihin toimintakuluihin sisältyvät pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	121 160	28 057	33 910	25 781
Rakennusten myyntivoitot		8 603		
Koneiden ja kaluston myyntivoitot	409	1 814		
Osakkeiden myyntivoitot		10 164		
Muut myyntivoitot		21		
Myyntivoitot yhteensä	121 569	48 659	33 910	25 781
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden myyntitappiot				
Rakennusten myyntitappiot				
Koneiden ja kaluston myyntitappiot				
Osakkeiden myyntitappiot		1 920		
Muut myyntitappiot	2 923	501		
Myyntitappiot yhteensä	2 923	2 421	0	0

14) Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset tuotot				
Muut satunnaiset tuotot	0	2 294	0	0
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	2 294	0	0
Satunnaiset kulut				
Muut satunnaiset kulut	0	3 076		
Satunnaiset kulut yhteensä	0	3 076	0	0

15) Muihin rahoitustuottoihin sisältyvät tuotot, jotka on saatu osuuksista muissa yhteisöissä

	2023	2022
Osinkotuotot muista yhteisöistä	184 306	178 178
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	855	855
Yhteensä	185 162	179 033

16) Erittely poistoeron muutoksista

	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	111 116	111 116
Suunnitelman mukaisten poistojen ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus (- tai +)		
Poistoeron muutokset yhteensä	111 116	111 116

4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

Avaava konsernitase 1.1.2023

Tuusniemen kuntakonserni Avaava konsernitase 1.1.2023	JULKAISTU TASE 31.12.2022	POHJOIS- SAVON KUNNALLTA SIIRTYVÄT ERÄT	SAIRAANHOIT OPIIRIN KY:N VAIKUTUS	VAALIJALA N KY:N VAIKUTUS	POISTOE RO	OMISTUST EN ELIMINOIN TIEN VAIKUTUS	SISÄJSTEN ERIEN VAIKUTUS	AVAAVA TASE 1.1.2023
VASTAAVAA								
PYSYVÄT VASTAAVAT								
<u>Aineettomat hyödykkeet</u>								
Aineettomat hyödykkeet	615 337		-164 210	-4 695				446 431
Aineelliset hyödykkeet	20 407 708	-61 375	-7 111 734	-334 487				12 900 112
Sijoitukset	2 298 755		-352 731	-2 042				1 943 982
PYSYVÄT VASTAAVAT	23 321 800	-61 375	-7 628 676	-341 224				15 290 525
<u>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</u>								
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	225 050		-51 601	-924				172 525
VAIHTUVAT VASTAAVAT								
<u>Vaihto-omaisuus</u>								
Vaihto-omaisuus	87 928		-85 923	-485				1 520
<u>Saamiset</u>								
<u>Pitkäaikaiset saamiset</u>								
Pitkäaikaiset saamiset	37 669		-79	-50				37 541
<u>Lyhytaikaiset saamiset</u>								
Lyhytaikaiset saamiset	1 871 865		-1 006 454	-65 651		2 069		801 829
Saamiset	1 909 534		-1 006 533	-65 701		2 069		839 370
<u>Rahoitusarvopaperit</u>								
Rahoitusarvopaperit	58 808		-81					58 726
Rahat ja pankkisaamiset	4 209 818		-1 984 791	-107 473				2 117 555
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 266 088		-3 077 328	-173 659		2 069		3 017 171
VASTAAVAA	29 812 939	-61 375	-10 757 605	-515 807		2 069		18 480 221
VASTATTAVAA								
OMA PÄÄOMA								
Peruspääoma	10 398 532	-1 126 887		-17 220				9 271 645
Yhdist. ja saat. perusp.oma	200 367		-367					200 000
Muut omat rahastot	238 043		-7 585	-7 904				222 555
Edellisten tilikausien ylij.	2 553 074		-207 847	-185 980	-49 912	-1 207		2 108 128
Tilikauden ylijäämä (alij.)								0
OMA PÄÄOMA	13 390 017	-1 126 887	-215 799	-193 884	-49 912	-1 207		11 802 328
VAHEMMISTOOSUUDET	154 880		-85 627					69 253
<u>PAKOLLISET VARAUKSET</u>								
PAKOLLISET VARAUKSET	287 680		-287 292					389
<u>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</u>								
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	348 757		-54 039	-1 184				293 534
VIERAS PÄÄOMA								
<u>Pitkäaikainen vieras pääoma</u>								
Pitkäaikainen vieras pääoma	9 885 919		-6 424 229	-146 822				3 314 868
<u>Lyhytaikainen vieras pääoma</u>								
Lyhytaikainen vieras pääoma	5 745 686	-437 763	-2 203 358	-106 785		2 069		2 999 850
VIERAS PÄÄOMA	15 631 605	-437 763	-8 627 587	-253 607		2 069		6 314 718
VASTATTAVAA	29 812 939	-1 564 650	-9 270 343	-448 675	-49 912	-1 207	2 069	18 480 221

4.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset, jos tällaisia menoja on aktivoitu
Ei ilmoitettavaa

18) Arvonkorotukset
Ei ilmoitettavaa kunnalla eikä konsernilla

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet Kunta				tp 2023
	Aineet- tomat oikeudet	Muut pit- kävaikuttei- set menot	Ennako- maksut	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022		428 078		428078
Hyvinvointialueelle siirtynyt omaisuus				
Avaava tase 1.1.2023	0	428 078	0	428 078
Lisäykset tilikauden aikana				0
Rahoitusosuudet tilikaudella				0
Vähennykset tilikaudella aikana				0
Siirrot erien välillä				0
Tilikauden poisto		-81 135		-81 135
Arvonlennukset				
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	346 943	0	346 943
Arvonkorotukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.	0	346 943	0	346 943

Aineelliset hyödykkeet Kunta							tp 2023
	Maa ja vesi- alueet	Rakennuk- set	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennako- maksut ja kesk.er.hank	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022	1 665 438	6 139 412	2 884 337	54 653	15 100	1 791	10 760 732
Hyvinvointialueelle siirtynyt omaisuus			-48 475	-12 900			-61 375
Avaava tase 1.1.2023	1 665 438	6 139 412	2 835 862	41 753	15 100	1 791	10 699 356
Lisäykset tilikauden aikana	109 057	80 427	175 744	128 344		153 483	647 055
Rahoitusosuudet tilikaudella			-92 525				-92 525
Vähennykset tilikaudella aikana	-4 390						-4 390
Siirrot erien välillä			1 791			-1 791	0
Tilikauden poisto		-436 271	-381 353	-29 965			-847 588
Arvonlennukset							
Poistamaton hankintameno 31.12.	1 770 105	5 783 569	2 539 520	140 132	15 100	153 483	10 401 908
Arvonkorotukset							
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 770 105	5 783 569	2 539 520	140 132	15 100	153 483	10 401 908

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	108 232	108 598	21 295	21 295
Muut maa- ja vesialueet	1 912 599	1 900 529	1 748 809	1 644 143
Maa- ja vesialueet yhteensä	2 020 831	2 009 128	1 770 105	1 665 438

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset Kunta	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kunta yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Ennako- maksut	tp 2023
						Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022	4 373 345	971 854	1 589 148	684 754		7 619 102
Siirto hyvinvointialueelle/ PSSHP			-1 486 055			-1 486 055
Siirto hyvinvointialueelle/ Vaalijala			-17 220			-17 220
Avaava tase 1.1.2023	4 373 345	971 854	85 874	684 754	0	6 115 827
Lisäykset				1 000		1 000
Rahoitusosuudet						0
Vähennykset						0
Siirrot erien välillä						0
Hankintameno 31.12.	4 373 345	971 854	85 874	685 754	0	6 116 827
Arvonlennukset						0
Arvonkorotukset						0
Kirjapitoarvo 31.12.	4 373 345	971 854	85 874	685 754	0	6 116 827

Pysyvien vastaavien sijoitukset Konserni	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kunta yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Ennako- maksut	tp 2023
						Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022	0	1 512 536	0	755 712	0	2 268 248
Siirto hyvinvointialueelle/ PSSHP		-242 473		-97 051		-339 525
Siirto hyvinvointialueelle/ Vaalijala				-188		-188
Avaava tase 1.1.2023		1 270 062,51		658 472,51		1 928 535
Lisäykset				1 000		1 000
Rahoitusosuudet						0
Vähennykset				-1		-1
Osuus osakkuusyht. voitto/tappio		-23 005				-23 005
Siirrot erien välillä						0
Hankintameno 31.12.	0	1 247 058	0	659 471	0	1 906 529
Arvonlennukset						0
Arvonkorotukset						0
Kirjapitoarvo 31.12.	0	1 247 058	0	659 471	0	1 906 529

kunnalla ei joukkovelkakirja-, muita laina tai muita saamisia

Jvk-, muut laina- ja muut saamiset						tp 2023
Konserni	Jvk-laina-saamiset	Saamiset konserni-yhteisöiltä	Muut laina-saamiset muilta	Saamiset muilta yhteisöiltä	Palautus-kelpoiset liittymis-maksut	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022	876	1 853	0	11 338	16 440	30 507
Siirto hyvinvointialueelle/ PSSHP					-13 207	-13 207
Siirto hyvinvointialueelle/ Vaalijala		-1 853				-1 853
Avaava tase 1.1.2023	876	0	0	11 338	3 233	15 447
Lisäykset						0
Rahoitusosuudet						0
Vähennykset					-47	-47
Siirrot erien välillä						0
Hankintameno 31.12.	876	0	0	11 338	3 186	15 399
Arvonlennukset	-214					-214
Arvonkorotukset						0
Kirjapitoarvo 31.12.	661	0	0	11 338	3 186	15 185

Omistukset muissa yhteisöissä

20-22) Tytäryhteisöt, kuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt							tp 2023
Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Kuntakonsernin osuus (1000 €)			
				omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilik. voitosta/ tappiosta	
Tytäryhteisöt							
Tuusniemen Teollisuus Oy	Tuusniemi	100,00	100,00	237	198	-19	
Koy Tuusniemen Turula	Tuusniemi	100,00	100,00	1 539	25	-44	
Tuusniemen Virastotalo Oy	Tuusniemi	92,53	92,53	1 651	15	-61	
Tuusniemen Kehittämissäätiö sr	Tuusniemi	100,00	100,00	382	0	3	
As Oy Hoikanranta	Tuusniemi	53,38	53,38	132	0	0	
Kuntayhtymät							
Savon koulutuskuntayhtymä	Kuopio	0,78	0,78	516	562	54	
Pohjois-Savon liitto	Kuopio	0,74	0,74	11	7	2	
Osakkuusyhteisöt							
Tuusniemen Aluelämpö Oy	Tuusniemi	50,00	50,00	266	45	-27	
Koillis-Savon Vesi Oy	Tuusniemi	40,20	40,20	136	495	1	
Kiint. Oy Tuusniemen Meijerinranta	Tuusniemi	25,19	25,19	57	1	1	
As Oy Hietaranta	Tuusniemi	33,33	33,33	209	0	0	
As Oy Tuusniemen Keskipiha	Tuusniemi	40,30	40,30	87	1	2	
As Oy Tuusniemen Peltotie	Tuusniemi	43,75	43,75	491	0	0	
Yhteensä				5 716	1 348	-90	

23) Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyhteisöiltä

Saamisten erittely	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		6 608		4 975
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0	6 608	0	4 975
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on on jäsenenä				
Myyntisaamiset				31
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0	0	0	31
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		2 566		2 816
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0	2 566	0	2 816
Saamiset yhteensä	0	9 174	0	7 822

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Vuokravakuudet vuokraohteista	0	50		
Muut tulojäämät	79	79		
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	79	129		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Maankäyttösopimus (Sakky)		33 946		
Siirtosaamiset jäsenkuntayhtymiltä		10 618		10 618
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	25 758	91 961	24 000	44 023
EU-tuet ja avust, valtionosuudet	9 722	14 836		
ELY-keskus, I-S AVI /koulutuskorvaukset	5 209	7 140	3 752	4 890
Rahoitusosuudet ja korvaukset		217 766		
P-S Pelastuslaitos/KELA ensihoito		7 988		
Siilinjärven kunta/maaseutuhallinto	4 326	2 092	4 326	2 092
Siilinjärven kunta/ympäristöterveydenh.		5 890		5 890
Muut tulojäämät	19 215	229 526	3 707	184 971
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	64 230	621 763	35 785	252 484

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	10 398 532	10 398 532	10 398 532	10 398 532
Avaavan taseen muutos/lisäykset				
HVA/lomapalkkavelka	437 763		437 763	
Avaavan taseen muutos/vähennykset				
HVA/ Kuntayhtymien jäsenosuudet	-1 503 274		-1 503 274	
HVA/ Siirtyvä käyttöomaisuus	-61 375		-61 375	
Avaava tase 1.1. peruspääoma	9 271 645		9 271 645	
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Ed.tilk.oikaisu				
<i>Peruspääoma 31.12.</i>	9 271 645	10 398 532	9 271 645	10 398 532
Yhdistysten ja säätiöiden peruspo 1.1.	200 367	200 367		
Avaavan taseen muutos/vähennykset	-367			
Avaava tase 1.1. sää.t.peruspääomat	200 000			
Lisäyksen tilikaudella				
Vähennyksen tilikaudella				
Yhdistysten ja säätiöiden peruspo 31.12.	200 000	200 367	0	0
Muut omat rahastot 1.1.	238 043	381 599		
Avaavan taseen muutos/vähennykset	-15 489			
Avaava tase 1.1. muut omat rahastot	222 555			
Siirrot rahastoon		614		
Siirrot rahastosta	-32 800	-144 170		
<i>Muut omat rahastot 31.12.</i>	189 755	238 043	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	3 034 537	3 098 245	3 168 113	3 374 773
Avaavan taseen muutos/vähennykset	-444 946			
Avaava tase 1.1. Edellisten tilikausien ylijäämä	2 589 591			
Siirto edelliseltä tilikaudelta	-481 463	-175 839	-132 708	-206 660
Siirto rahastosta	-1 726	111 340		
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset		792		
Edellisen tilikauden oikaisu				
<i>Edellisten tilik. yli/alijäämä 31.12.</i>	2 106 402	3 034 537	3 035 405	3 168 113
<i>Tilikauden ylijäämä/alijäämä</i>	-1 274 809	-481 463	-1 091 896	-132 708
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	10 492 993	13 390 017	11 215 154	13 433 937

26) Erittely poistoerosta

	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	1 699 071	1 810 187
Verotuspoistoihin liittyvä poistoero		
Poistoero yhteensä	1 699 071	1 810 187

27) Pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvat velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 025 000	1 225 000
Liittymismaksut		
Pitkäaikaiset velat yhteensä	1 025 000	1 225 000

28) Erittely liikkeeseen lasketuista joukkovelkakirjalainoista
Ei ilmoitettavaa

29) Pakollisiin varauksiin merkityt erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu (ky)		287 292		
Rakennuksen arvon alaskirjaus				
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Muut pakolliset varaukset	348 600	389	348 600	
Muut pakolliset varaukset yhteensä	348 600	287 680	348 600	0

30) Pitkä- ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä, ja osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille

	2023		2022	
	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot		39 330		30 000
Ostovelat				49
Liittymismaksut ja muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0	39 330	0	30 049
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot				
Ostovelat		15 431		-28 100
Liittymismaksut ja muut velat				
Siirtovelat				124 096
Yhteensä	0	15 431	0	95 996
Velat osakkuus- tai sekä muille omistusyht.				
Ostovelat		40 848		15 300
Yhteensä	0	40 848	0	15 300
Vieras pääoma yhteensä	0	95 609	0	141 345

31) Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkilimiitti
Ei ilmoitettavaa

32) Muut velat – erän jakautuminen liittymismaksuihin ja muihin velkoihin

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksuvelat	0	363		
Muut velat	109 044	195 981	96 374	164 014
Muut velat yhteensä	109 044	196 344	96 374	164 014

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Valtionosuusennakot/tuloennakot	247 980	10 732	247 932	10 732
Menojäämät				
Lomapalkkajaksotus	440 262	1 548 055	407 495	821 355
Menojäämäpalkat	0	26 271		26 271
Korkojaksotukset	8 624	5 971	6 179	4 334
KuEI, VaEI, vakuutusmaksuvelat	112 358	348 369	105 812	192 471
Laskutusten palautuksen jäsenkunnille	0	37 647		
Maankäytösopimus (Sakky)	0	79 263		
Muut menojäämät	49 531	437 226	22 916	517 439
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	858 755	2 493 534	790 334	1 572 602
Siirtovelat yhteensä	858 755	2 493 534	790 334	1 572 602

* Hyvinvointialueelle siirtynyt lomapalkkavelka 437 762,69 euroa

4.4 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

34) Velat, joista kunta tai konserniin yhdisteltävä yhteisö on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan
Ei ilmoitettavaa kunnalla eikä konsernilla

35-37) Kunnan antamat muut vakuudet lajeittain eriteltynä

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Sitoumusten vakuudeksi annetut kiinnitykset		34 721		
Sitoumusten vakuudeksi pantatut arvopaperit	210	210		
<i>Yhteensä</i>				
Kuntakonserniin kuuluvien yht. puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>				
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>				
<i>Vakuudet yhteensä</i>	0	34 930	0	0

38) Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	160 832	779 505	46 349	12 513
-siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	56 368	109 675	18 856	8 826
-siitä PPP-hankkeet (public-privat partnership)				
-siitä sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet				
Leasingsopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta.				

39) Kunnan antamat vastuusitoumukset sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			1 044 000	1 044 000
Jäljellä oleva pääoma			625 395	701 535
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	360 875	360 875	360 875	360 875
Jäljellä oleva pääoma	33 566	57 296	33 566	57 296

40) Muut kunnan antamat vastuusitoumukset ja muut vastuut

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	19 860 215	18 320 896
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	15 809	10 595

konsernin osalta ei ilmoitettavaa

41) Muut kuntaa koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Hankkeiden omarahoitusosuudet (Sakky)	16 990	6 679		
Sitoumukset avustuksiin (Vaalijalan ky)		114 672		
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>16 990</i>	<i>121 352</i>		
Arvonlisäveron palautusvastuu *)	528 941	1 527 368	387 356	477 608
Käynnissä olevat oikeudenkäynnit	0	6 605		

*) Palautuksena ja vähennyksenä käsitellyt arvonlisäverot uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenoista, joihin liittyy mahdollinen palautusvelvollisuus kiinteistöt myytäessä tai niiden käyttötarkoituksen muuttuessa vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan tarkoitukseen (AVL 120 §). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Voimassa olevat koronvaihtosopimukset				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		1 329 081		
Käypä Arvo (rahalaitoksen ilmoitus)		55 264		
Valuuttatermiinit (P-S shp)		0		

4.5 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ei esitetä liitetietoja

4.6 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12. tehtäväalueittain

	2023	2022
Yleishallinto	9	14
Sosiaali- ja terveystoimi	0	88
Opetus- ja kulttuuritoimi	64	59
Yhdyskuntapalvelut (tekninen toimi)	15	15
Muut palvelut	3	3
<i>Yhteensä</i>	<i>91</i>	<i>179</i>

43) Tilikauden henkilöstökulut

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	4 333 309	7 904 280
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	18 950	1 640
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>4 352 259</i>	<i>7 905 920</i>

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetty luottamushenkilömaksut

	2023	2022
Suomen Keskusta	1 701	1 734
Kansallinen Kokoomus	573	568
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	278	314
Vasemmistoliitto	647	662
Perussuomalaiset	488	484
Vihreä liitto	9	31
Suomen Kristillisdemokraatit		
Yhteensä	3 696	3 793

45) Tilintarkastajan palkkiot

	2023	2022
Tilintarkastusyhteisö TALVEA Julkishallinnon palvelut Oy		
Tilintarkastuspalkkiot		3 767
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		1 343
Muut palkkiot		
Itä-Suomen Tilintarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	7 065	3 066
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	5 814	2 814
Muut palkkiot		168
Palkkiot yhteensä	12 879	11 158

46) Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien väliset liiketoimet

Ei ilmoitettavaa

VESIHUOLTOLAITOS

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Vesihuoltolaitos vastaa riittävän ja hyvälaatuisen talousveden toimittamisesta ja jakelusta kunnanhallituksen vahvistaman vesilaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden tarpeisiin. Lisäksi se vastaanottaa ja puhdistaa kunnanhallituksen vahvistaman viemärlaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden verkostoon toimittamat jätevedet vähintään ympäristölupapäätöksen mukaiseen puhdistustasoon.

Veden toimittamiseen käytetään Hyvärilän vedenottamo, jonka lisäksi vettä ostetaan Koillis-Savon Vesi Oy:ltä. Lisäksi vettä myydään Pohjois-Tuusniemen vesiosuuskunnalle sekä Heinäveden kunnalle.

Jätevedet käsitellään Pahkasalon jätevedenpuhdistamolla, jonne jätevedet johdetaan Kirkonkylän, Hietarannan, Ritoniemen ja Pahkasalon alueilta (Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue) sekä Ruokosen ja Tulikallion alueilta (Pohjois-Tuusniemen vok:n toiminta-alue). Puhdistustoimintaa seurataan puhdistamolta ja Juojärvestä otetuilla vesinäytteillä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Viemäriverkoston vuotovesien määrän vähentäminen	Toteutuksen seuranta	Ympäristöluvan edellyttämälle tasolle.	Vuotovesien määrän mittaaminen on mahdotonta
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Viemäriverkoston vuotovesien määrän vähentäminen	Toteutuksen seuranta	Ympäristöluvan edellyttämälle tasolle.	Vuotovesien määränmittaaminen on mahdotonta

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023-2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi	Tilikauden aikana oli 6 vesikatkoa käyttöveden jakelussa venttiilien vaihdon sekä putkivuotojen takia.
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi	Toimintahäiriöitä ei ollut.
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen ja pitkän tähtäimen suunnitelman laatiminen korjausvelan hallitsemiseksi.	Dokumenttien valmiusaste.	Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen ja pitkän tähtäimen suunnitelmat korjausvelan hallitsemiseksi valmiit.	Korjausvelkaa ei ennätetty kartoittamaan resurssipulan takia. Selvitystyö aloitetaan vuoden 2024 aikana.
Talousarviovuoden 2023 tavoitteet			
Jäteveden puhdistamon ympäristöluvan mukainen toiminta	Lupaehtojen seuranta	Lupaehtojen noudattaminen	Toiminta on ollut lupaehtojen mukaista.
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi	Tilikauden aikana oli 6 vesikatkoa käyttöveden jakelussa venttiilien vaihdon sekä putkivuotojen takia.
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi	Toimintahäiriöitä ei ollut.

Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen	Dokumenttien valmiusaste.	Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelkalaskelmat valmiit	Korjausvelkaa ei ennätetty kartoittamaan resurssipulan takia. Selvitystyö aloitetaan vuoden 2024 aikana.
--	---------------------------	--	--

Vuosien mittaan vesilaitoksen taksoja on korotettu varsin maltillisesti, ei edes joka vuosi. Vuodelle 2020 taksoja nostettiin 10 % ja vuodelle 2021 vain 2 %, vuodelle 2022 sekä perus- että käyttömaksuja nostettiin 10 % edellisvuodesta. Vuodelle 2023 perus- ja käyttömaksuja korotettiin 10 % ja liittymismaksuja 5 %.

Tuusniemen vesilaitoksen taksat ovat koko maan keskiarvoon nähden hieman korkeammat, mutta lähialueen vesilaitosten kanssa lähes samalla tasolla. Suuremmissa vesilaitoksissa päästään parempaan kustannustehokkuuteen ja asiakaskanta on suurempi eli maksajia on enemmän.

Ohessa vertailua veden kulutusmaksuista ja jätevesimaksuista vuosilta 2022 ja 2023 (sis. alv 24 %)

Maksutyyppi	Koko maan ka v. 2022	Tuusniemi v. 2022 / 2023	Kaavi v. 2022 /2023	Kuopion Vesi Oy v. 2022/2023	Vesanto v. 2022/2023	Sonkajärvi v. 2022/2023
Veden käyttömaksu (€/m ³)	1,85	2,17 / 2,39	2,07	2,1 / 2,16	2,28	2,08 / 2,18
Jätevesimaksu (€/m ³)	3,08	4,58 / 5,03	4,79	2,86 / 2,95	3,84	4,66 / 4,90

Talous

Vesi- ja viemärlaitoksen toimintatuotot olivat 391.818 € ollen 18.490 euroa yli talousarvion. Toimintakulut olivat 262.414 € menojen ylittyessä 9.414 €. Vesilaitokselle haettiin 10.000 euroa lisämäärärahaa palkkakuluihin, mutta se ei ihan riittänyt. Lisäksi vesilaitoksen puolella menojen ylitykset johtuvat pääasiassa putkirikkojen korjauksissa tarvittavista putkiosista, vuokraamon laitteista sekä kaivantotuista.

Viemärlaitoksen toimintakulut ylittyivät palkkojen, matkustus- ja kuljetuspalveluiden, muun materiaalin (sähkötarvikkeita) sekä veden osalta (kemikaalit).

Vesihuoltolaitoksen tulos tilikaudella 2023 oli 18.615 € ollen 8.880 € enemmän kuin budjetoitu.

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
VESIHUOLTO YHTEENSÄ						
Toimintatuotot	389 275	373 328	0	373 328	391 818	-18 490
Toimintakulut	-252 495	-243 000	-10 000	-253 000	-262 414	9 414
Toimintakate (netto)	136 779	130 328	0	120 328	129 403	-9 075
Poistot	-123 682	-110 093	0	-110 593	-110 789	196
Tehtävän kokonaiskust.	13 097	19 735	-10 000	9 735	18 615	-8 880
=valtuustoon nähden sitovat erät						

VESIHUOLLON INVESTOINNIT**VESI- JA VIEMÄRILAITOKSEN TÄYDENNYSRAKENTAMINEN**

	TA 2023	MRM	Käyttö	Poikkeama
Vesilaitos runkoventtiilien uusiminen	-45.000	0	-45.511	511
Vedenkäsittelylaitoksen saneeraus	-125.000	-1.900	-124.856	-2.044

Hankekuvaus: Vesilaitoksen runkoventtiileiden uusiminen 3 kpl, Lamminpään vedenkäsittelylaitoksen saneeraus ja Hyvärilän vedenottamon muutostyö.

	TP 2022	Talousarvio 2023	MRM 2023	TA muut. jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama 2023
Investointimenot	-65 691	-170 000	-1 900	-171 900	170.367	-1.533
Investointitulot		0	0	0	0	0
Nettomenot	-65 691	-170 000	0	-171 900	170.367	-1.533

= valtuustoon nähden sitovat erät

Tuusniemen kunta

Vesihuoltolaitos / Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2023

Kirjanpidollinen taseyksikkö

	2023	2022	muutos
Liikevaihto	391 364,97	389 069,75	2 295,22
Valmistus omaan käyttöön	0,00	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut tuotot	452,62	205,00	247,62
Tuet ja avustukset kunnalta	0,00	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut	-177 519,38	-185 235,47	7 716,09
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	-99 865,71	-101 363,35	1 497,64
Palvelujen ostot	-77 653,67	-83 872,12	6 218,45
Henkilöstökulut	-79 018,33	-68 926,24	-10 092,09
Palkat ja palkkiot	-62 782,78	-54 732,96	-8 049,82
Henkilösivukulut	-16 235,55	-14 193,28	-2 042,27
Eläkekulut	-14 053,81	-12 080,71	
Muut henkilösivukulut	-2 181,74	-2 112,57	
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-110 788,63	-123 682,38	12 893,75
Arvonalentumiset			
Liiketoiminnan muut kulut	-5 876,69	1 666,32	-7 543,01
Liikelylijäämä (-alijäämä)	18 614,56	13 096,98	5 517,58
Rahoitustuotot ja -kulut	-55 041,80	-15 478,57	-39 563,23
Muut rahoitustuotot			
Kunnalle maksetut korkokulut			
Korvaus peruspääomasta/jäännöspos.	-55 041,80	-15 478,57	-39 563,23
Muut rahoituskulut			
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-36 427,24	-2 381,59	-34 045,65
Satunnaiset tuotot ja -kulut			
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-36 427,24	-2 381,59	-34 045,65
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)			
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai väh (+)			
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-36 427,24	-2 381,59	-34 045,65
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT			
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,3	0,9	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	1,3	0,9	
Voitto, %	-9,3	-0,6	

Tuusniemen kunta

Vesihuoltolaitos / Rahoituslaskelma v. 2023

Kirjanpidollinen taseyksikkö

	2023	2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikeliijäämä	18 614,56	13 096,98
Poistot ja arvonalentumiset	110 788,63	123 682,38
Rahoitustuotot- ja kulut (sisäiset tuotot ja kulut)	-55 041,80	-15 478,57
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	74 361,39	121 300,79
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-170 366,13	-65 690,73
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyöd.luovutustulot	-170 366,13	-65 690,73
Toiminnan ja investointien rahavirta	-96 004,74	55 610,06
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys muilta		
Antolainasaamisten vähennys muilta	0,00	0,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle		
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos lis-/väh+	0,00	0,00
Saamisten muutos kunnalta, lis-/väh+	31 939,31	-37 822,78
Saamisten muutos muilta, lis-/väh+	-7 072,04	-40 987,10
Korottomien velkojen muutos kunnalta		
Korott.velkojen muutos muilta lis+/väh-	71 137,47	23 199,82
Rahoituksen rahavirta	96 004,74	-55 610,06
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00
	0,00	0,00
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	68 486	293 418
Investointien tulorahoitus, %	43,65	184,65
Laskennallinen lainanhoitokate		
Kassan riittävyys		
Quick ratio	3,0	8,0
Current ratio	3,0	8,0

Tuusniemen kunta
Vesihuoltolaitos / Tase 31.12.2023
 Kirjanpidollinen taseyksikkö

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022	<i>muutos</i>
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 214 357,36	1 154 779,86	59 577,50
Aineelliset hyödykkeet			
Rakennukset	344 028,89	373 064,09	-29 035,20
Kiinteät rakenteet ja laitteet	745 472,91	781 715,77	-36 242,86
Koneet ja kalusto	0,00	0,00	0,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	124 855,56	0,00	124 855,56
SIJOITUKSET			
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	363 667,49	388 534,76	-24 867,27
Vaihto-omaisuus			
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,00	0,00
Saamiset			
Lyhytaikaiset saamiset	363 667,49	388 534,76	-24 867,27
Myyntisaamiset	75 833,77	68 761,73	7 072,04
Saamiset kunnalta	287 833,72	319 773,03	-31 939,31
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00
	1 578 024,85	1 543 314,62	34 710,23

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022	<i>muutos</i>
OMA PÄÄOMA	1 458 575,57	1 495 002,81	-36 427,24
Peruspääoma	1 547 857,02	1 547 857,02	0,00
Edell.tilikausien yli/alijäämä	-52 854,21	-50 472,62	-2 381,59
Tilikauden yli/alijäämä	-36 427,24	-2 381,59	-34 045,65
VIERAS PÄÄOMA	119 449,28	48 311,81	71 137,47
Pitkäaikainen			
Lainat kunnalta	0,00	0,00	0,00
Muut velat/liittymismaksut			
Lyhytaikainen			
Ostovelat	90 009,97	25 384,75	64 625,22
Muut velat	17 588,11	12 767,68	4 820,43
Siirtovelat	11 851,20	10 159,38	1 691,82
	1 578 024,85	1 543 314,62	34 710,23

LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	92,4	96,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	30,5	12,4
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-89	-53
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainakanta ja vuokravastuut 31.12., 1000€	0	0
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

Tuusniemen kunta

Vesihuoltolaitos / Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

Kirjanpidollinen taseyksikkö

	Tp 2022	Alkuperäinen TA 2023	Muutos TA 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	389 070	373 328	0	373 328	391 365	18 037
Vesi- ja jätevesimaksut (ulk.)	237 258	232 000		232 000	251 251	19 251
Vesihuollon liittymismaksut	18 438	6 300		6 300	0	-6 300
Vesihuollon perusmaksut	73 452	84 000		84 000	81 059	-2 941
Jätteenkulj.-ja käsittelymaksut	11 754	3 000		3 000	12 625	9 625
Muut liiketoiminnan tuotot	3 687	1 000		1 000	2 073	1 073
Vesi- ja jätevesimaksut (sis.)	44 480	47 028		47 028	44 358	-2 670
Liiketoiminnan muut tuotot	205	0	0	0	453	453
Materiaalit ja palvelut	-185 235	-168 529	-10 000	-178 529	-177 519	1 010
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	-101 363	-96 329		-96 329	-99 866	-3 537
Varastojen lis (+) tai väh (-)						0
Palvelujen ostot						
ulkoiset	-67 468	-61 300	-10 000	-71 300	-53 244	18 056
sisäiset	-16 404	-10 900		-10 900	-24 410	-13 510
Henkilöstökulut	-68 926	-72 371	0	-72 371	-79 018	-6 647
Palkat ja palkkiot	-54 733	-56 820		-56 820	-62 783	-5 963
Henkilösivukulut	-14 193	-15 551		-15 551	-16 236	-685
Muut toimintakulut	0	0	0	0	0	0
ulkoiset	0	0		0	0	0
sisäiset	0	0		0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-123 682	-110 593	0	-110 593	-110 789	-196
Liiketoiminnan muut kulut	1 666	-2 100		-2 100	-5 877	-3 777
Liikeylijäämä (-alijäämä)	13 097	19 735	-10 000	9 735	18 615	8 880
Rahoitustuotot ja -kulut	-15 479	-55 042	0	-55 042	-55 042	0
Muut rahoitustuotot (kulut)						
Kunnalle maksetut korkokulut	0				0	0
Korvaus peruspääomasta	-15 479	-55 042		-55 042	-55 042	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 382	-35 307	-10 000	-45 307	-36 427	8 880

Tuusniemen kunta

Vesihuoltolaitos / Rahoitusosan toteutumisvertailu

Kirjanpidollinen taseyksikkö

	Alkuperäinen TA 2023	Muutos TA 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Liikeliijäämä/alijäämä	19 735	-10 000	9 735	18 615	8 880
Poistot ja arvonalentumiset	110 593		110 593	110 789	196
Rahoitustuotot- ja kulut	-55 042		-55 042	-55 042	0
Satunnaiset erät					0
Tulorahoituksen korjaukset					0
	75 286	-10 000	65 286	74 361	9 075
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Investointimenot	-170 000	-1 900	-171 900	-170 366	1 534
Rahoitusosuudet investointimenoihin				0	0
Pysyvien vastaavien hyöd.luovutustulot				0	0
	-170 000	-1 900	-171 900	-170 366	1 534
Toiminnan ja investointien rahavirta	-94 714	-11 900	-106 614	-96 005	10 609
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys muilta	0		0	0	0
Antolainasaamisten vähennys muilta	0		0	0	0
	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	0		0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	0		0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0		0	0	0
	0	0	0	0	0
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-94 714	-11 900	-106 614	-96 005	10 609

TILINPÄÄTÖS 1.1.2023 - 31.12.2023

Tilinpäätöstä koskevat liitetiedot

1) Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaan.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Laskentaperusteet on esitetty kunnan liitetiedoissa.

Tuloslaskelman liitetiedot

6) Liikevaihto

sisältää ulkoiset ja sisäiset tulot	2023	2022
Vesilaitos	136 527,08	134 889,35
Viemärlaitos	254 837,89	254 180,40
yhteensä	391 364,97	389 069,75

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Hyödykkeet, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, kirjataan vuosikuluksi. Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät on esitetty kunnan liitetietojen kohdassa 11).

Taseen liitetiedot

Vastaavaa

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti

Aineelliset hyödykkeet	Maa ja vesi-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja aineelliset kalusto hyödykkeet	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakko-maksut ja kesk.er.h	tp 2023
							Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.		373 064	781 716			0	1 154 780
Lisäykset tilikauden aikana			45 511			124 856	170 366
Rahoitusosuudet tilikaudella							0
Vähennykset tilikaudella aikana							0
Siirrot erien välillä							0
Tilikauden poisto		-29 035	-81 753				-110 789
Arvonlennukset							
Poistamaton hankintameno 31.12.		344 029	745 473			124 856	1 214 357
Arvonkorotukset							
Kirjanpitoarvo 31.12.		344 029	745 473			124 856	1 214 357
Olelliset lisäpoistot							
Puretut rakennukset							

Vastattavaa

25) Oman pääoman erittely

	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	1 547 857,02	1 547 857,02
Lisäykset		
Vähennykset		
Peruspääoma 31.12.	1 547 857,02	1 547 857,02
Edellisten tilikausien ylijäämä	-52 854,21	-50 472,62
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-36 427,24	-2 381,59
Oma pääoma yhteensä	1 458 575,57	1 495 002,81

33) Siirtovelat

	2023	2022
Lyhytaikaiset		
Lomapalkkajaksotus	11 851,20	10 159,38
yhteensä	11 851,20	10 159,38

Henkilöstöä koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2023	2022
Veden tuotanto	1	1
Jäteveden puhdistus	1	1
yhteensä	1	1

43) Tilikauden henkilöstökulut

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	79 018,33	68 926,24
Henkilöstökulut yhteensä	79 018,33	68 926,24

Tuusniemen kunta
Kirjanpidollisen taseyksikön (vesihuolto) vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen
tp 2023

	Talousarvion toteutuminen			Sisäinen			Peruskunnan ja liikelaitosten tulos		Kokonaistarkastelu ULKOKOINEN
	ulkoinen + sisäinen			Eliminoinnit kunta-liikel.sis.			ulkoinen		
	Peruskunta	Taseyksikkö	Kunta yhteensä	sis kunta-liikel.	sis.liikel-kunta	Kunta yhteensä	Peruskunta	Taseyksikkö	
Toimintatuotot									
Myyntituotot	2 341 946,80	391 364,97	2 733 311,77	23 982,40	44 357,54	2 664 971,83	1 162 555,88	347 007,43	1 509 563,31
Maksutuotot	117 139,19		117 139,19			117 139,19	117 139,19		117 139,19
Tuet ja avustukset	360 641,61		360 641,61			360 641,61	360 641,61		360 641,61
Muut toimintatuotot	1 323 213,23	452,62	1 323 665,85	427,21		1 323 238,64	1 198 133,44	452,62	1 198 586,06
Toimintatuotot yhteensä	4 142 940,83	391 817,59	4 534 758,42	24 409,61	44 357,54	4 465 991,27	2 838 470,12	347 460,05	3 185 930,17
Valmistus omaan käyttöön	18 950,37		18 950,37			18 950,37	18 950,37	0,00	18 950,37
Toimintakulut									
Henkilöstökulut	-4 254 290,53	-79 018,33	-4 333 308,86	-31 373,37	-24 409,61	-4 333 308,86	-4 254 290,53	-79 018,33	-4 333 308,86
Palvelujen ostot	-4 177 648,51	-77 653,67	-4 255 302,18	-12 149,17	-835,00	-4 199 519,20	-2 951 357,62	-53 244,06	-3 004 601,68
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-771 770,79	-99 865,71	-871 636,50			-858 652,33	-759 621,62	-99 030,71	-858 652,33
Avustukset	-357 655,63		-357 655,63			-357 655,63	-357 655,63	0,00	-357 655,63
Muut toimintakulut	-402 554,68	-5 876,69	-408 431,37	-43 522,54	-25 244,61	-408 431,37	-317 411,10	-5 876,69	-323 287,79
Toimintakulut yhteensä	-9 963 920,14	-262 414,40	-10 226 334,54	-19 112,93	-19 112,93	-10 157 567,39	-8 640 336,50	-237 169,79	-8 877 506,29
Toimintakate	-5 802 028,94	129 403,19	-5 672 625,75	-19 112,93	19 112,93	-5 672 625,75	-5 782 916,01	110 290,26	-5 672 625,75
Verotulot	5 349 232,57		5 349 232,57			5 349 232,57	5 349 232,57		5 349 232,57
Valtionosuudet	-83 041,00		-83 041,00			-83 041,00	-83 041,00		-83 041,00
Rahoitustuotot ja -kulut									
Korkotuotot	59,25		59,25			59,25	59,25		59,25
Muut rahoitustuotot	253 325,11		253 325,11	55 041,80		198 283,31	198 283,31		198 283,31
Korkokulut	-64 087,39		-64 087,39			-64 087,39	-64 087,39		-64 087,39
Muut rahoituskulut	-2 109,53	-55 041,80	-57 151,33			-2 109,53	-2 109,53		-2 109,53
Vuosikate	-348 649,93	74 361,39	-274 288,54	35 928,87	-35 928,87	-274 288,54	-384 578,80	110 290,26	-274 288,54
Poistot ja arvonalentumiset									
Suunnitelman mukaiset poistot	-817 934,30	-110 788,63	-928 722,93			-928 722,93	-817 934,30	-110 788,63	-928 722,93
Arvonalentumiset									
Satunnaiset tuotot									
Tilikauden tulos	-1 166 584,23	-36 427,24	-1 203 011,47	35 928,87	-35 928,87	-1 203 011,47	-1 202 513,10	-498,37	-1 203 011,47
Poistoeron lisäys (-) tai väh. (+)	111 115,90		111 115,90			111 115,90	111 115,90		111 115,90
Varausten lisäys (-) tai väh. (+)									
Rahastojen lisäys (-) tai väh. (+)									
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 055 468,33	-36 427,24	-1 091 895,57	35 928,87	-35 928,87	-1 091 895,57	-1 091 397,20	-498,37	-1 091 895,57

ASUNTOJEN VUOKRAUSTOIMINTA

Tilivelvolliset: tekninen johtaja

Asuntojen vuokraustoiminta sisältää seuraavat asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt:

Asunto Oy Hietaranta, Asunto Oy Peltotie, Asunto Oy Keskipiha, Kiinteistö Oy Pankinkulma, Asunto Oy Metsärivi, Asunto Oy Hoikanranta, Asunto Oy Veljestalo, Asunto Oy Juojärvenrinne, Asunto Oy Veljesmäki.

Kunta maksaa em. asunto-osakeyhtiöille yhtiövastikkeet ja laskuttaa asuntojen vuokrat.

Talous

	TP 2022	TA 2023	Muutos	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Asuntojen vuokraustoiminta						
Toimintatuotot	67 182	77 500		77 500	41 695	35 805
Toimintakulut	-51 592	-73 208		-73 208	-65 463	-7 745
Toimintakate (netto)	15 590	4 292		4 292	-23 768	28 060
Poistot	0	0		0	0	0
Tehtävän kokonaiskust.	15 590	3 879		4 292	-23 768	28 060
=valtuustoon nähden sitovat erät						

Tuusniemen kunta

Asuntojen vuokraustoiminta / Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2023

Laskennallisesti eriytetty tuloslaskelma

	2023	2022	muutos
Liikevaihto	40 864,65	65 959,68	-25 095,03
Liiketoiminnan muut tuotot	830,07	1 222,27	-392,20
Materiaalit ja palvelut	-12 166,90	-11 789,93	-376,97
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	-8 299,79	-2 380,88	-5 918,91
Palvelujen ostot	-3 867,11	-9 409,05	5 541,94
Henkilöstökulut	-877,18	-337,13	-540,05
Palkat ja palkkiot	-733,83	-283,43	-450,40
Henkilösivukulut	-143,35	-53,70	-89,65
Eläkekulut	-125,18	-46,89	
Muut henkilösivukulut	-18,17	-6,81	
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00	0,00
Arvonalentumiset			
Liiketoiminnan muut kulut	-52 418,60	-37 956,31	-14 462,29
Huoneistojen vastikkeet	-52 602,08	-37 494,56	
Muut liiketoiminnan muut kulut	183,48	-461,75	
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-23 767,96	17 098,58	-40 866,54
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	-23 767,96	17 098,58	-40 866,54

HENKILÖSTÖKERTOMUS VUODELTA 2023

Henkilöstökertomukseen on kerätty henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuodelta 2023 lähinnä henkilöstöhallinnon järjestelmistä. Tunnusluvut ovat pääosin vuoden lopun (31.12.) tilanteen mukaisia. Henkilöstöhallinnollisten tunnuslukujen avulla kuvataan mm. henkilöstön määrää ja sen kehitystä, henkilöstökustannuksia ja henkilöstörakennetta. KT on antanut uuden suosituksen henkilöstökertomuksen laadintaan vuoden 2022 alusta alkaen. Yleisten tunnuslukujen lisäksi henkilöstökertomus pitää sisällään viisi tunnuslukua, jotka voidaan kerätä valtakunnallisesti samalla tavalla ja ovat näin vertailukelpoisia. Nuo tunnusluvut ovat henkilötyövuosi, henkilöstön ikärakenne, vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus, sairauspoissaolot ja henkilöstön osaamisen kehittäminen / koulutuspäivät. Tunnusluvut ovat pitkälti samoin periaattein laskettuja aiempien vuosien henkilöstökertomuksissa, mutta mm. esittämistavassa on muutoksia.

Palvelujen tuotanto ja rakenne, taloudellinen tilanne ja strategia ohjasivat henkilöstön määrää.

Palkkamenot olivat 3 523 087 € ja ne nousivat edelliseen vuoteen 7,29 %.

Vakinainen henkilöstö väheni 2 henkilöllä ja sen määrä oli sataa asukasta kohti 2,68 henkilöä.

Eniten henkilöstö lisääntyi varhaiskasvatuksessa edellisvuoteen verrattuna 3,55 henkilötyövuotta, joka on 29,96 % edellisvuoteen.

Ikääntyminen ja vähäinen vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus edellyttävät henkilöstön jaksamiseen panostusta. Henkilöstön jaksamista tuettiin mm. työkykyä ylläpitävän toiminnan avulla, kuten liikunta- ja virkistysiltapäivien muodossa. Vuonna 2022 Tuusniemen kunnassa otettiin käyttöön e-Passi ja sen arvo vuonna 2023 oli 120 €/henkilö. E-passia käytti vuoden aikana 89 henkilöä. E-passin kokonaiskäyttöaste oli 91,3 % euroissa 8881 € ja se jakaantui liikuntaan/kulttuuriin 49,6 % 4825 euroa ja hyvinvointiin 41,7 % 4056 euroa.

Vuoden 2023 alusta lukien Pohjois-Savon hyvinvointialueelle siirtyi 84 työntekijää vanhus- ja hoivapalveluista ja 3 työntekijää ateriapalveluista.

Henkilöstökertomuksessa vuosien 2021 ja 2022 vertailuluvuissa suluissa on mukana Pohjois-Savon hyvinvointialueelle siirtynyt henkilöstö.

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ 31.12.2023

Tuusniemen kunnan henkilöstö 31.12.2023 oli **91** henkilöä.

	Vakinaiset					Sijaiset ja määräaikaiset (sis. työllistetyt ja oppisopimussuhteiset)				
	Kokoaikaiset		Osa-aikaiset			Kokoaikaiset		Osa-aikaiset		
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Yht.	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Yht.
2023	41	16	5	0	62	10	4	13	2	29
2022	(93) 41	(16) 15	(21) 8	(1) 0	(131) 64	(23) 9	(10) 4	(10) 9	(5) 3	(48) 25
2021	(88) 42	(13) 12	(19) 8	(3) 3	(123) 65	(27) 8	(2) 1	(7) 6	(5) 5	(41) 20

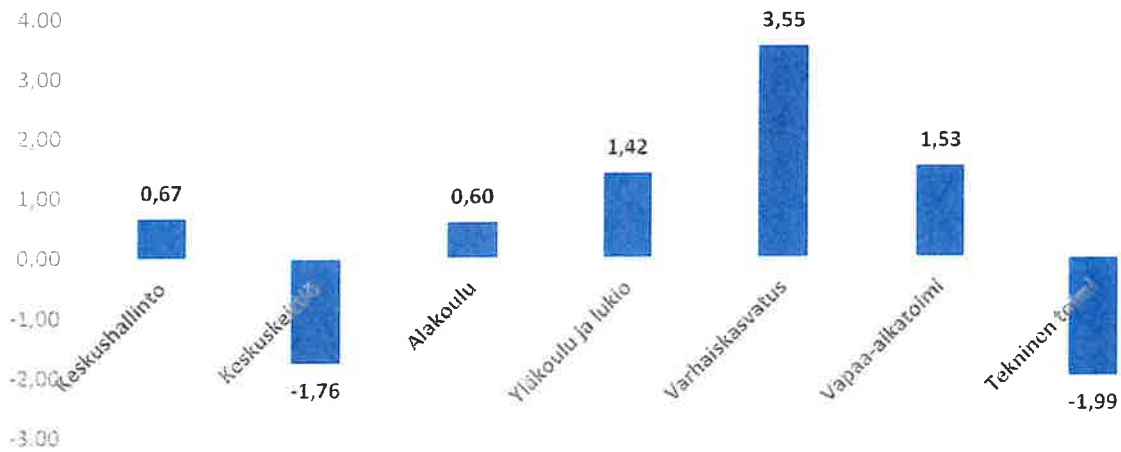
HENKILÖTYÖVUODET

Seuraavassa taulukossa on esitetty henkilötyövuodet koko kunnan henkilöstön osalta (sisältää myös määräaikaiset, sijaiset ja palkkatyöllistetyt). Osa-aikainen henkilö on muutettu henkilötyövuodeksi hänen osa-aikaprosenttiaan vastaavasti. Henkilötyövuosien laskennassa ei ole huomioitu palkattomia poissaoloja, vaan laskettu palkalliset keskeytykset ja työaika. Kesänuoret eivät sisälly laskentaan.

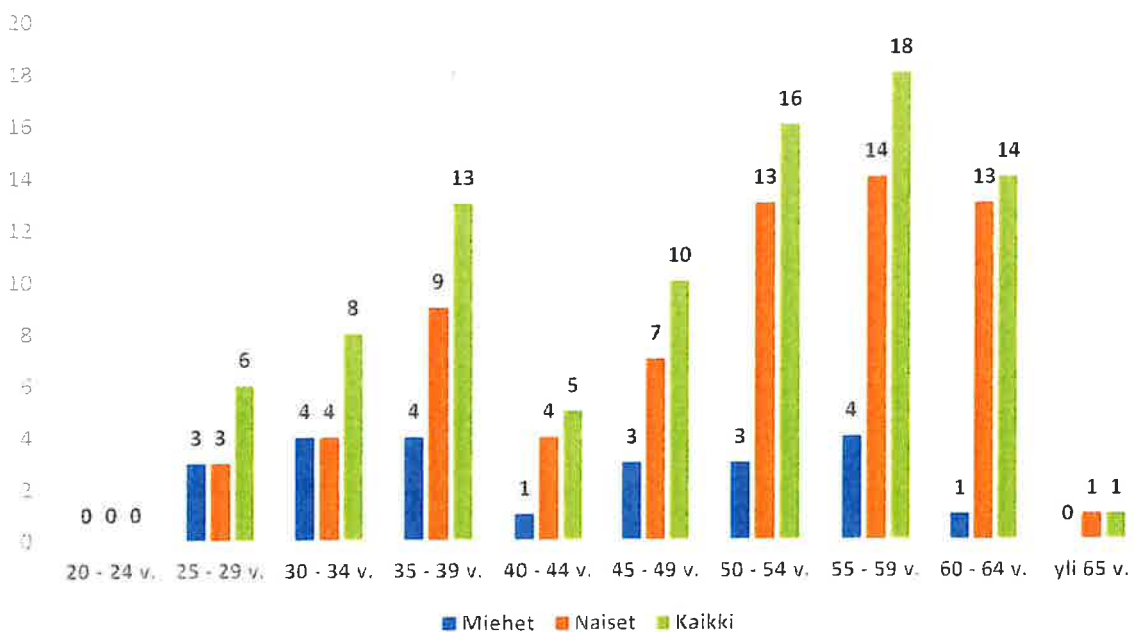
HENKILÖTYÖVUODET	2023	2022	2021
Keskushallinto	5,46	4,79	5,22
Keskuskeittiö	4,20	5,96 (8,96)	7,38 (10,38)
Sosiaalitoimi	0	(7,84)	(7,00)
Palvelukeskus	0	(21,60)	(20,34)
Koivukoti	0	(18,85)	(14,02)
Kotipalvelu	0	(22,88)	(23,92)
Toimintakeskus	0	(3,87)	(3,49)
Alakoulu	13,68	13,08	13,55
Yläkoulu ja lukio	29,88	28,46	28,39
Lasten päivähoito, varhaiskasvatus	15,40	11,85	10,72
Vapaa-aikatoimi	3,78	2,25	1,65
Tekninen toimi	17,75	19,74	17,01
Henkilötyövuodet yhteensä	90,15	86,13 (164,17)	83,92 (155,69)

Henkilöstömuutokset eri työyksiköissä v. 2023

HENKILÖSTÖN IKÄRAKENNE

Tuusniemen kunnan koko henkilöstön määrä 31.12.2023 oli 91, keski-ikä oli 48,4 vuotta (v. 2022 48,3), kun koko kunta-alasektorin valtakunnallinen keski-ikä oli 45,5 vuotta vuonna 2022.

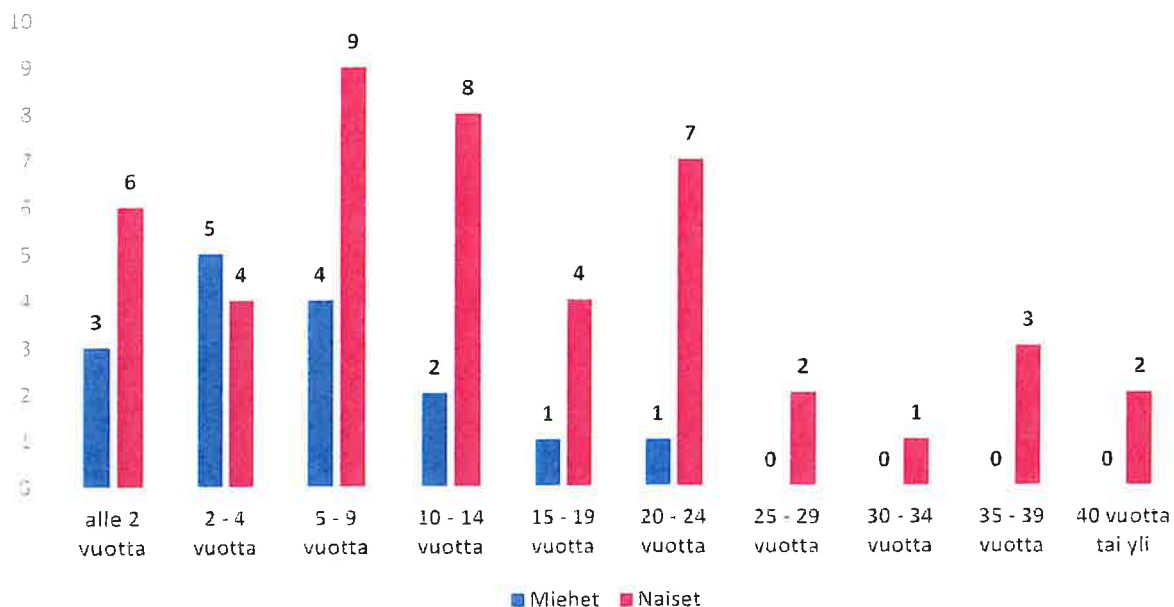

Koko henkilöstö ikäryhmittäin 31.12.2023

VAKINAISEN HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ JA KESKI-ikä 31.12.2023

Työyksikkö	2023		2022		2021	
	Määrä	Keski-ikä	Määrä	Keski-ikä	Määrä	Keski-ikä
Keskushallinto	4	57,8	5	58,0	5	57,0
Keskuskeittiö	4	57,5	4 (7)	55,0 (45,3)	5 (8)	51,9 (44,9)
Sosiaalitoimi	0	0	(10)	(53,4)	(8)	(52,4)
Palvelukeskus	0	0	(16)	(48,5)	(17)	(48,1)
Koivukoti	0	0	(17)	(47,3)	(11)	(50,0)
Kotipalvelu	0	0	(18)	(50,0)	(16)	(49,7)
Toimintakeskus	0	0	(3)	(51,0)	(3)	(50,0)
Alakoulu	10	50,8	10	49,8	10	52,4
Yläkoulu	16	48,7	15	48,9	13	48,4
Lukio	3	45,0	3	44,0	4	48,0
Lasten päivähoito, varhaiskasvatus	8	49,1	7	49,0	10	49,0
Vapaa-aikatoimi	2	41,5	2	40,5	2	39,5
Tekninen toimi	15	52,0	18	53,9	16	52,1
Henkilöstön määrä ja keski-ikä	62	50,6	64 (131)	51,1 (49,9)	65 (123)	50,6 (49,8)

VAKINAISEN HENKILÖSTÖN TYÖHISTORIA

Vakinaisen henkilöstön työhistoria, palvelussuhteen pituus omalla työnantajalla (henkilöstön lukumäärä palveluksessa olovuosien mukaan ryhmiteltynä).

VAKINAISEN HENKILÖSTÖN VAIHTUVUUS

Vakinaisen henkilöstön tulo- ja lähtövaihtuvuus raportoidaan vuoden aikana palvelukseen tulleiden (tai vakinaistettujen) ja palveluksesta eronneiden henkilöiden lukumäärinä.

	2023	2022	2021
Vakinaisiksi palvelukseen tulleet	7	6 (21)	5 (14)
Päätyneet palvelussuhteet	7	9 (15)	7 (17)
- eronneiden/erotettujen osuus	3	4 (7)	3 (9)
- eläkkeelle siirtyneiden osuus	4	5 (8)	4 (8)

Henkilöstön vaihtuvuutta voidaan kuvata myös kunnan vakinaisen henkilöstön lähtö- ja tulovaihtuvuusprosentteilla. Lähtövaihtuvuusprosentilla tarkoitetaan päätyneiden palvelussuhteiden ja henkilöstömäärän välistä suhdetta, mukana ovat myös eläkkeelle siirtyneet. Tulovaihtuvuusprosentilla tarkoitetaan alkaneiden palvelussuhteiden ja henkilöstömäärän välistä suhdetta. Lähtövaihtuvuusprosentti koko kunnan tasolla vuonna 2023 oli 11 % ja tulovaihtuvuus oli 11 %.

Vuonna 2023 vanhuuseläkkeelle siirtyi 4 henkilöä, keski-ikä ollessa 64 vuotta.

SAIRAUSPOISSAOLOT

Sairauspoissaolojen seurantaan on otettu käyttöön v. 2009 aktiivisen aikaisen puuttumisen toimintamalli. Sairauspoissaolojen raja-arvot, jolloin käydään tarvittaessa kahdenkeskinen keskustelu ja yhdessä sovittavat toimenpiteet käynnistetään, ovat 4 tai useampia lyhyitä (1 – 3 vrk) sairauspoissaoloja neljän kuukauden aikana, 1 yli 15 vuorokauden yhtäjaksoinen sairauspoissaolo tai kumulatiivisesti 12 kk:n aikana 15 vrk tai enemmän sairauspoissaoloja. Mikäli yhtäjaksoinen sairasloma jatkuu yli 30 vrk, selvitetään työntekijän työhön paluun tukemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Vuoden 2023 aikana edelleen jatkettiin aktiivisen aikaisen seuranta sairauspoissaoloissa.

1.1.2013 alkaen uusi kunnan henkilöstöohjelma velvoittaa hallintokuntia seuraamaan aktiivisen aikaisen puuttumisen toimintamallin toteutumisen tuloksia. Seuranta ylläpidetään 3 kk:n välein tulostettavilla sairauspoissaololistoilla, jotka tulostetaan esimiehille sekä työterveyshuoltoon. Toimintamallin mukaan sairauspoissaoloihin on puututtu keskustelemalla työntekijän kanssa.

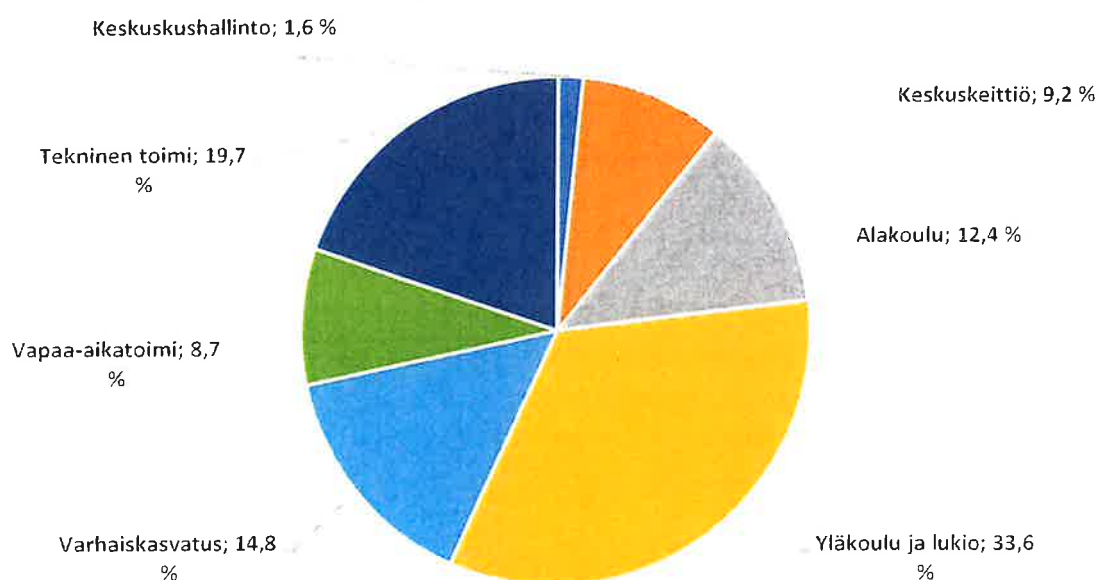
- Toimenpiteenä työntekijöiden terveyteen ja työssä jaksamiseen liittyen on keskusteltu fyysisen ja henkisen kuormituksen määrästä työssä ja tietyissä tapauksissa ohjattu työterveyshuoltoon.
- Pyydetty työterveyshuollosta fyysisen ja psyykkisen haasteen vuoksi työkyvyn arviointeja.
- Käyty työterveyshuollon ja työntekijän kanssa kolmikantaneuvotteluja siitä, miten työtä voidaan keventää.
- Työnkuvaa ja työaikoja on muutettu niin, että työntekijät kokevat jaksavansa paremmin työssä.
- Apuvälineitä on hankittu tarpeen mukaan ja ergonomiakoulutusta on järjestetty.
- Ristiriitatilanteita on käyty läpi ja asioista keskusteltu.

Sairauslomat vähenivät edellisvuoteen verrattuna 40 päivää, mikä oli 3,8 % vähemmän kuin vuoden 2022 sairauspoissaolot. Vakinaisesta henkilöstöstä 10 henkilöllä ei ollut yhtään sairauspoissaolopäivää v. 2023. Vastaava luku v. 2022 oli 5 ja v. 2021 16 henkilöä. Koronaepidemia vaikutti edelleen vuoden 2023 sairauspoissaolojen määrään.

SAIRAUSPOISSAOLOT	2023	2022	2021
Keskushallinto	16	14	0
Keskuskeittiö	93	75 (263)	249 (263)
Sosiaalitoimi	0	(120)	(110)
Palvelukeskus	0	(707)	(1267)
Koivukoti	0	(419)	(409)
Kotipalvelu	0	(583)	(647)
Toimintakeskus	0	(54)	(65)
Alakoulu	125	147	127
Yläkoulu ja lukio	340	222	263
Lasten päivähoido	150	100	73
Vapaa-aikatoimi	88	8	133
Tekninen toimi	199	485	175
YHTEENSÄ	1011	1051 (3122)	1020 (3532)

Vakinainen henkilöstö	732	792 (2465)	723 (2746)
Määräaikaiset ja sijaiset	279	259 (657)	297 (786)
Vakinaisen henkilöstön keskim. sairauspoissaolopäivät, v./henkilö	11,8	12,4 (18,8)	11,5 (22,3)
KVTES, kuukausipalkkaiset	668	782 (2853)	760 (3272)
OVTES, opettajat	343	269	260
Keskimäärin sairauspoissaoloja v./henkilö	11,1	11,8 (17,4)	12,3 (21,3)
Henkilötyövuosien suhteessa/henkilö	11,2	12,2 (19,02)	12,1 (22,7)

Sairauspoissaolot v. 2023

	2023	2022	2021
1-3 päivän todistuksettomat esimiehen myöntämät sairauslommat / kalenteripäivät	320	303 (573)	147 (325)
2/3 -sairausajan palkalla sairauspoissaoloja / kalenteripäivät	83	189 (542)	207 (1073)
Palkattomat sairauspoissaolot / kalenteripäivät	153	116 (167)	60 (394)
Pitkät sairauspoissaolopäivät, Kela-korvaus	493	617 (1544)	874 (2725)
Lyhyet sairauspoissaolopäivät, ei Kela-korvausta	518	434 (1578)	146 (807)

PÄIVÄRAHAKORVAUKSET	2023	2022	2021
Sairauspäivärahakorvaukset / Kela	29 967	41 731 (81 453)	32 397 (118 875)
Työtapaturmakorvaukset / IF	10 038	0 (9 049)	2 877 (7 185)

TYÖ- JA TYÖMATKATAPATURMAT	2023	2022	2021
Työpaikkatapaturmat	2	0 (4)	6 (8)
Sairauspäivät/työpaikka	86	0 (29)	59 (119)
Työmatkatapaturmat	1	1	3
Sairauspäivät/työmatka	0	2 (90)	0
Ammattitaudit	0	0	0
Sairauspäivät/ammattitaudit	0	0	0
Tapaturmat yhteensä	3	1 (5)	9 (11)
Sairauspäivät yhteensä	86	2 (119)	59 (119)

HENKILÖSTÖN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Koulutuskorvaukseen oikeuttava koulutus voi olla työnantajan toimesta työntekijöille annettavaa lisä- tai täydennyskoulutusta, esim. seminaarit ja konferenssit tai ulkopuolisen järjestämä kurssimuotoinen koulutus sekä sisäinen koulutus. Tärkeää on myös uusiin työtapoihin, koneisiin ja laitteisiin tai ohjelmistoihin liittyvä käyttäjäkoulutus, mikä myös oikeuttaa koulutuskorvaukseen. Myös lakisääteisten vaatimusten täyttämiseen tähtäävä koulutus, esim. työssä tarvittavien lupien suorittaminen, oikeuttaa koulutuskorvaukseen. Sen sijaan koulutuskorvauksen ulkopuolelle jää ammattiyhdistys- tai työsuojeluvaltuutetun koulutus, vapaa-ajalla käytävä koulutus sekä veso-päivät.

Koulutussuunnitelman mukaisia koulutuskorvaukseen oikeuttavia päiviä v. 2023 oli 81 pv ja koulutuskorvausta saatiin 1 538 euroa. Vastaavasti vuonna 2022 koulutuspäiviä oli 91 pv ja koulutuskorvaus 1675 euroa. Yhden henkilön palkalliseen oppisopimuskoulutukseen saatiin Työeläkeyhtiö Varmalta 22 074 euroa.

Valtaosa koulutuksista järjestettiin edelleenkin Teams-koulutuksina, koska ulkopuolisiin koulutustilaisuuksiin ei voitu osallistua koronapandemian vuoksi.

2023	Palkalliset koulutuspäivät		Palkattomat koulutuspäivät	
	Koulutuspäivät yhteensä	Koulutuspäivät / vakituinen henkilöstö	Koulutuspäivät yhteensä	Koulutuspäivät / vakituinen henkilöstö
Ammatillinen henkilöstökoulutus	4	4	0	0
Muu koulutus	142,5	97	16 (oppisop.)	2

Lisäksi ammattiyhdistysliiton luottamushenkilökoulutuspäiviä oli 2 henkilöllä. Työsuojelukoulutusta ei ollut yhtään koulutuspäivää.

OPPISOPIMUSKOULUTUS

Työyksikkö	2023		2022		2021	
	Henkilö	Kalenteri-päivät	Henkilö	Kalenteri-päivät	Henkilö	Kalenteri-päivät
Sosiaalitoimi	0	0	(1)	(2)	0	0
Palvelukeskus	0	0	(6)	(212)	(4)	(54)
Koivukoti	0	0	(4)	(85)	0	0
Kotipalvelu	0	0	(2)	(67)	(1)	(5)
Alakoulu	0	0	0	0	1	156
Yläkoulu ja lukio	0	0	1	9	0	0
Lasten päivähoito	3	453	1	82	1	232
Vapaa-aikatoimi	1	365	1	90	0	0
Tekninen toimi	1	352	1	354	1	94
YHTEENSÄ	5	1170	4	535	3	482
			(17)	(901)	(9)	(541)

- v. 2023 oppisopimussuhteisia oli yhteensä 5 henkilöä (3 naista ja 2 miestä)

PALKKATUELLA TYÖLLISTETYT VUODEN 2023 AIKANA

- työllistettiin velvoite- ja pitkäaikaistyöttömiä koko- ja osa-aikaisena.

Työyksikkö	Naiset	Miehet	Henkilötyövuodet	Kalenteripäivät
Keskushallinto	0	1	0,21	90
Kulttuuritoimi	1	0	0,09	63
Päivähoito, varhaiskasvatus	2	0	0,64	250
Tekninen toimi	1	5	2,93	1079
Yhteensä	4	6	3,87	1482

KESÄNUORET

	Määrä	Työtunnit	Henkilötyövuodet
2023	29	3036	2,16
2022	27	3492	2,43
2021	35	3978	3,05

YLEISIMMÄT AMMATTINIMIKKEET

Nimike	Naiset	Miehet	Yhteensä
Koulunkäynninohjaaja	9	1	10
Lehtori, yläasteen ja lukion yht.	6	4	10
Lastenhoitaja, lastenkasvattaja	8	0	8
Kiinteistötyöntekijä, kiinteistönhoitaja	0	8	8
Peruskoulun luokanopettaja	6	1	7
Toimistosihteeri, koulusihteeri	7	0	7
Varhaiskasvatuksen opettaja	5	0	5
Tuntiopettaja (päätoiminen)	4	1	5

TYÖ- JA VIRKAVAPAAAT

	2023		2022		2021	
	Hiö	Pvt	Hiö	Pvt	Hiö	Pvt
Palkalliset vapaat						
Palkalliset työntasaus- ja ylityövapaat	27	162	13 (18)	94 (111)	14 (28)	47 (86)
Lomarahavapaat	11	188	8 (14)	90 (151)	8 (15)	122 (177)
Äitiyslomat	2	123	3	177	2 (4)	141 (358)
Isyyslomat	0	0	1	28	0	0
Tilapäinen hoitovapaa (alle 12-v. lapsi sairas)	15	57	11 (22)	52 (105)	8 (22)	36 (83)

	2023		2022		2021	
	Hiö	Pvt	Hiö	Pvt	Hiö	Pvt
Palkattomat vapaat						
Virkavapaat ja työlomat	42	772	45 (67)	316 (574)	40 (66)	524 (860)
Äitiys-, isyys- ja vanhempainlomat / hoitovapaat	6	480	4 (7)	491 (662)	3 (7)	251 (771)
Vuorotteluvapaa	0	0	0	0	1	165
Omasta virasta/työstä toisen viran hoito (oma työnantaja)	5	10	6 (8)	78 (487)	8 (11)	664 (1375)
Opintovapaa palkaton	0	0	1 (3)	82 (206)	2 (3)	388 (478)
Oppisopimuskoulutus, palkaton	1	13	3 (14)	21 (268)	1 (6)	7 (66)

	2023	2022	2021
Myyntipalveluna virkatehtäviä ulkopuolisille			
- Koy Tmi Turula, toimistosihteerin palvelut	597	820 €	993 €
Ostopalvelut ulkopuolisilta			
- Kaavin kunta, rakennustarkastaja	0	27 888 €	24 604 €
- Sarastia Rekry Oy	0	300 757 €	394 557 €

HENKILÖSTÖKUSTANNUKSET

	2023	2022	2021
Luottamushenkilöiden palkkiot	40 209	37 645 (41 110)	52 875 (55 823)
Viranhaltijoiden kk-palkat	401 688	348 515 (625 265)	341 216 (614 029)
Opettajien palkat	1 432 590	1 378 011	1 367 582
Työsuhteisten kk-palkat	1 312 961	1 198 788 (3 087 937)	1 156 469 (2 839 918)
Erilliskorvaukset	43 232	58 340 (503 532)	59 454 (413 828)
Sairaus- ja äitiysloman sij.	45 928	19 419 (73 349)	3 642 (115 163)
Vuosilomansijaiset ja muut sij.	28 469	41 037 (265 398)	41 484 (171 710)
Tunti- ja urakkapalkat	9 074	6 040	2 779
Palkkatyöllistämispalkat	131 671	134 951	112 848
Opettajien erityistehtäväpalkkiot	30 989	29 176	26 421
Opettajien sijaiset	39 668	17 750	27 409
Perhehoitajat	0	(261 389)	(350 514)
Omaishoitajat	0	(195 379)	(175 637)
Lomakorvaukset	24 528	19 582 (52 980)	18 548 (64 679)
Lomarahat	149 524	150 314 (265 780)	138 433 (244 367)

Intime-tositelajit / Tuusniemen kunta

v. 2023

Tositelaji	Nimi	Tositenumerosarja
1	Pankkitositteet	2023 0001- 20220251
3	Palkkatositteet	1- 49
10	Muistiotositteet	1- 303
11	Poistot kirjanpitoon	1- 12
12	Excel/kausimuistiot	1- 59
20	Ostoreskontramaksut	1- 275
21	Ostoreskontralaskut	35000001- 35003892
30	Myyntireskontrasuoritukset	1- 297
31	Myyntilaskut	129012- 130931
39	Web-laskut	129706- 206545
50	Korkolaskut	129729- 130948
71	Mr/ Luottotappiot	1- 1
72	Mr/ Hyvityslaskun kohdistus	1- 30
88	Avaustaseen muutos	1- 1
92	Laskennalliset SL	1003510- 9003510
93	Automaattikirjaukset SL	ei käytetty
94	Vyörytykset SL	ei käytetty
96	Kirjanpidon tulos	1- 12
98	Sisäisen laskennan tulos	1- 12
Tilinaus	KPAVSA, SLAVSA	

Kirjanpidossa käytetyt kirjanpitokirjat

Päiväkirja	sähköinen arkisto
Pääkirja	sähköinen arkisto
Palkkatulosteet	atk-tulosteena/sähköinen arkisto
Myyntilaskut	atk-tulosteena/sähköinen arkisto
Ostolaskut	sähköinen arkisto
Käyttöomaisuus	atk-tulosteena/sähköinen arkisto
Tilikartta	atk-tulosteena/sähköinen arkisto
Tasekirja	Sidottuna
Tilinpäätös	Sidottuna
Tase-erittelyt	sähköinen arkisto

VUODEN 2023 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Tuusniemellä 27. päivänä maaliskuuta 2024

Timo Kiviluoma
kunnanjohtaja

Kunnanhallitus:

Heikki Smolander

Tenho Holopainen

Juha Pitkänen

Heimo Räsänen

Eevariitta Jäntti

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Tuusniemellä 22.5.2024

Itä-Suomen Tilintarkastus Oy
tilintarkastusyhteisö

Timo Nuutinen
HT- ja JHT-tilintarkastaja